Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

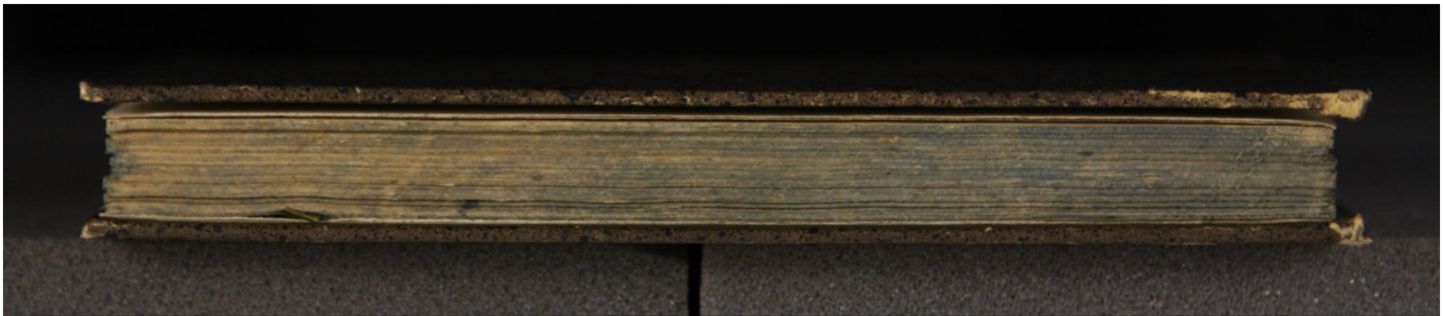
Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

L. N. 827.
DA BOX
14-138
8°
Box

LN 827
ex. 3

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Kay Hølgs eks.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

ANKER KYSTER

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

DE METHODIS
LIBRI DVO,

QVORVM PRIOR QVI-
DEM OMNIVM METHODORVM
uniuerſalium & particularium, quarum uſus eſt in Philoſophia breuem ac dilucidam declarationem: Poſterior uerò Eccleſiaſten ſiue methodum theologicam interpretandi, concionandiq; continet.

Authore
NICOLAO HEMMINGIO.

Xenophon
τὰ ἀγαθὰ πάντα πόνῳ κτώμεθα.

VITEBERGAE
ANNO M. D. LIX.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Kay Hoegs Samling
1970

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

SERENISSIMO AC ILLVSTRISSIMO PRINCIPI AC DOMINO, D. Chriſtiano (huius nomini Tertio) Daniæ, Noruegiæ, Sclauorum & Gottorum Regi, Duci Sleſuigæ, Holſatiæ, Stormariæ & Ditmerſiæ, Comiti Oldenburgenſi & Delmenhorſt: Domino ſuo clementiſſimo.

MAXIMVS OLIM regibus cum à ueris Philoſophis, tũ à Poëtis ſummis honos eſt habitus. Perſpexerũt enim ſapientiſsimi homines heroicas regiaſq; uirtutes minime uulgares eſſe, ſed diuinitus paucis admodum ordinis Politici & œconomici conſeruandi gratia collatas. Nam fieri non poſſe animaduerterunt, ut hic mundus diu incolumis ſtare poſſit, niſi ſint, qui ſapientia excellentes,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

probitate conſpicui, autoritate graues, & rebus gerendis idonei reliquam multitudinem legibus & diſciplina coherceant ac in officio retineant.

Hoc Plato grauiſſimus Philoſophus in multis locis teſtatur. Quemadmodum inquit boues non á bobus, nec capræ à capris reguntur, ſed à præſtantiori genere nimirum ab homine: Sic genus humanum infirmius eſt quam ut ſeipſum regere poſſit. Quare Deus præfecit Rebuſpub: heroas, qui cum habeant ipſi proſperos ſucceſſus nobis quoq; imperia eorum grata & facilia ſunt. Hi ita curant nos ut pacem, pudorem, libertatem, iuſticiam conſeruent. Et alio loco Regem gubernatori nauium confert. Nam ut nauis in turbulento mari iactata nequaquam in portũ incolumis peruenire poteſt ſine gubernatoris arte & induſtria: qui & nauis & nautarum ſalutem unicè ſpectat: ita reſpublica

euer=

euertitur prorſus, ubi peritus & amans ſalutis ciuium magiſtratus non fert laboranti opem. Iuxta Theognidis ſententiam:

φορτηγοὶ δ' ἄρχουσι, κακοὶ δ' ἀγαθῶν καθύπερθεν,
Δειμαίνω μήπως ναῦν κατὰ κῦμα πίῃ.

Hinc eſſe exiſtimo quōd rectores Rerumpub: generatores, uocabulo ã nauibus translato, dicantur. Nec aliud diuinus Homerus ſenſiſſe putandus eſt, qui reges ſæpe διοτρεφέας, nonnunquam κοσμήτορας λάων, interdum ποιμένας λάων aliquando ἡγήτορας, rurſus ἠπίους πατέρας nominat. His enim titulis officia regia exprimere uoluit. Nam reges & principes uiri non niſi diuino motu & heroico res magnas gerunt, ſalutares Rebuſpublicis, politias præclaris legibus ornant, diſciplina paſcunt, iuſticia, clementia ac omnis generis uirtutibus precedunt, & tanquam blandi patres ſuos ciues & incolas ſummo complectuntur a-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

more, ut qui ſubditorum ſaluti com=
modiſq; non ſecus ſeruire ſolent, q̄
ἔυσοργοι parentes ſuorum liberorum
curam gerunt. Hinc eſt quod idem
Homerus Iouem patrem uocauit.
Quod enim patria poteſtas eſt in una
familia, id regium eſt imperium in in=
tegro regno, Theſeus apud Euripi=
dem rex placidus & bonus breui qui
dem uerſiculo ſi numerum ſpectes,
ſed copioſo admodum ſi quid in ſe
breuitas illa contineat, euoluas, uirtu=
tes regias erga ſubditos complexus
inquit:

εὐεργέτης βροτοῖσι καὶ μέγας φίλος.

Vere εὐεργέτης qui tanquā Atlas qui=
ſpiam Rempub: quaſi ſuis humeris ſu
ſtinet, unde merito βασίλεως nomen
apud Græcos obtinuit. Hæc tanta
cura niſi ex ſummo erga ciues amore
proficiſci non poteſt. Nec frangitur
animo uſitata ſubditorum ingratitu=
dine, qui uerè regio animo fuerit prę=
ditus. Tametſi autem multi reges im=

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

probitate mundi & inſidijs Sathanæ decepti ſunt, ac in tyrannos degenerarunt: tamen nequaquam audiendi ſunt, qui uel plurimorum errata parum uerecundè de regio munere diſſerere audent. Fatendum quidem eſt nihil tyrannide triſtius, nihil immanius, nihil nocentius. Nec negandum, proh dolor, teterrima quædam fuiſſe monſtra, quę regium honorem ac dignitatem uſurparunt, in quorum numero fuerunt Phalaris, Dioniſius, Echetus, Tarquinius, Atrέus, Et huius generis cōplures δηλήμονες βροτῶν qui omnem humanitatem exuiſſe uidentur. Quid enim inhumanius potuit eſſe quām quod Atreus fratri Tyeſti proprios liberos commedendos appoſuerit? Quid indignius homine quām quod idem omnem humanitatem, fidem, ſanctitatem ā regibus uiris alienam uoluerit? Sed colloquium ipſius cum ſeruo ex Seneca aſſcribam, quo magis ipſius immani-

tas conſpiciatur. ATREVS. Maxi=
mum hoc regni bonum eſt, quod fa=
cta domini cogitur populus ſui quam
ferre tam laudare. SERVVS. Quos
cogit metus laudare, eoſdem reddit
inimicos metus, at qui fauoris glori=
am uerè petit, animo magis quam uo
ce laudari uolet. ATREVS. Laus ue=
ra & humili ſæpe contingit uiro, non
niſi potenti falſa, quod uolunt, uelint.
SERVVS. Rex uelit honeſta, nemo
non eadem uolet. ATREVS. Vbi=
cunque tantum honeſta dominanti li=
cent, precario regnatur. SERVVS.
Vbi non eſt pudor, cura iuris, ſancti=
tas, pietas, fides, inſtabile regnum eſt.
ATREVS. Sanctitas, pietas, fides, pri
uata bona ſunt, qua iuuat reges eant.
Ecce graphicè hic ſub perſona Atrēi
imaginem tyranni expreſſit Seneca,
& contrā quām rege dignas uirtutes,
ſua oratione ſeruus commendauit.
Non enim regium eſt facere quod li=
bido ſuadet, ſed quod ratio iuſticiaque

mo=

monet. Quare laudandum eſt Xeno-
phontis dictum: μέτρον δὲ αὐτῶν οὐχ ψυ-
χὴ ἀλλὰ ὁ νόμος ἐστί. Ex his non diffi-
cile eſt iudicare, uehementer halluci-
nari eos qui propter multorum iniu-
ſtam tyrannidem, in ipſum regium
ſtatum, qui Deum autorem habet,
conuicia iaciunt. Sed tale ingenium
eſt malignæ naturæ, ut ne ordinatio-
ni quidem Dei parcat. At uiri boni
ordiniſq; diuini amantes facile intel-
ligunt Philoſophorum & Poëtarum
encomia de bonis regibus non eſſe
fumos, ſed ueritatis teſtimonia. Quis
quæſo mortalium ſatis agnoſcere po-
teſt bonitatem Dei erga eas Reſpub:
quib. placidi amanteſq; ſuorum re-
ges contingunt, quibus cum chara pa
tria chari ſunt & incolæ? Sed Philo-
ſophorum & Poëtarum ſchola ſic qui
dem de regibus ſentit: nunc autem
quas uirtutes uerbum Dei requirit in
regibus uideamus. Prima itaq; ſit re-
gia uirtus cuius ſecundus Pſalmus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

meminit cum inquit: Et nunc reges
intelligite, erudimini qui iudicatis ter
ram, ſeruite Domino in timore, &
exultate ei cum tremore. Oſculamini
Filium, ne quando iraſcatur & perea=
tis in uia. Beati omnes qui confidunt
in eo. Hic ſpiritus ſanctus uult reges
filio Dei procumbere ad genua, eum
oſculari, eiq; cum debito ſeruitio ue=
roq; cultu homagium præſtare. Et
quemadmodum pœnas minatur ijs,
qui debitum cultum Dei filio exhi=
bere recuſant: ita beatitudinem ob=
ſequentibus promittit. Huic ſecunda
regia uirtus adijciatur, quam Pſalmus
122. regibus commendat. Lætor in=
quit ſanctiſsimus rex, cum mihi dici=
tur, in domum Domini eamus. Hoc
regium & dictum & exemplum uult
ut reges non ſolum uera pietate alijs
antecellant, uerumetiam ut ſummum
ſit illorum gaudium, habere Eccleſias
benè conſtitutas ac conſentientes in
uera religione. Sit tertia uirtus re=
gum,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

gum, quam idem Pſalmus his uerbis
effert: Propter fratres meos & pro-
ximos meos loquar tibi pacem, pro-
pter domum domini Dei noſtri quę-
ram bona tibi. Hic ſignificat Dauid
uere regium eſſe conſilijs & faculta-
tibus Eccleſiam iuuare, ac miniſteri-
um uerbi promouere. Huc ſpectat
Eſaiæ dictum cap. 49. Et erunt reges
nutricij tui, & reginæ eorum nutri-
ces tuæ. Hac ſententia Eſaias non
uulgarem fidei profeſſionem requi-
rit à regibus, uerumetiam quoniam
potentia rerumq; copia ipſis quam
alijs tributa eſt maior uult ut reges
Eccleſiam Chriſti (quam Sathan cum
ſuis belli ducibus Turca & Papiſta
flumine ſanguinis delere conatur)
tueantur. Vult ut facultatibus ſuis
Eccleſiarum miniſtros alant, uult ut
ſcholas erigant, bona ingenia foue-
ant, ſine quibus uerbi miniſterium
collabi neceſſe eſt. Vtinam reges &
principes perpenderent quam augu-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

ſtus hic ſit titulus, quo Spiritus ſan-
ctus ipſos ornat, dum eos nutricios
Eccleſiæ appellat. Quæ nam quæſo
gloria maior eſſe poterit? quod au-
guſtius nomen ā Spiritu ſancto Eccle
ſiæ nutricium dici? Quid glorioſius
regibus mundi, quam quod rex cœ-
lorum Deus illis ſponſam filij ſui uni
geniti domini noſtri Ieſu Chriſti nu-
triendam ac fouendam commiſerit?
Hanc quarta comitetur uirtus, quam
Ezechias & Ioſias ſanctiſsimi reges
ſuo facto regibus commendant, quo-
rum Ezechias ęneum ſerpentem fre-
git propter cultum idolatricum ipſi ā
populo exhibitum. Tametſi autem
ſerpens ille à Moſe duce populi Dei
ex mandato Domini in deſerto ere-
ctus fuit, præclarum profecto anti-
quitatis monumentum memorandū
μνημόσυνον beneficiorum Dei, qui hu-
ius aſpectu à dipſadibus percuſſos ſa-
nauit. Inſignis ſanè typus Chriſti, qui
in lignum exaltatus languores homi-
num

num ſanaret ac peccata expiaret: tamen ſanctiſsimus rex chariorem habuit populi Dei ſalutem, quam antiquum illud omniq́; ſeculo admiratione dignum monumentum. Ioſias ſpurciciem idolorum quibus templum Domini fœde conſpurcatum erat penitus abraſit, emundauit, ſuſtulit. Hinc igitur colligendum quod piorum regum haud minima uirtus ſit pro uiribus amoliri, quidquid uerę religioni obſtaculo eſſe uidetur. Huic uicina eſt quinta regijs uiris digna uirtus, quæ in ſanctiſsimi Ioſiæ regis exemplo conſpicitur. Nam hic non ſolum idola prophanantia templum Dei ſuſtulit, uerum etiam librum doctrinæ cœleſtis diligenter inquiſiuit, inuentum populo Dei ſtudioſe cognoſcendum commendauit. Hoc factum pios reges imitari decet ac curare, ut uerbum Dei in ſuis ditionibus quam liberrimē ac puriſsimē prędicetur.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

Adijciamus & ſextam uirtutem re
ge digniſsimam Chriſtiano,quam iu
diciariam uocare licet. Hæc quatuor
cōſtat partibus,ſapientia,timore Dei,
ueritate,odio auaritiæ. Sapientia facit
ne in iudicando aberret ignorantia re
cti. Timor Dei perſonarum reſpe=
ctum excludit. Veritas legis regulam
cum æquitate temperatam ſequitur.
Odium auaritiæ,lutum oculis mentis
abradit,ut & quod uerum eſt ſine im
pedimento uideas, & quod uerè ui=
des citra maliciam iudices. Hæc uir=
tus pio iudici Exod: 18. commenda=
tur.

Hactenus recenſui ueras uirtutes,
quas uerbum Domini in regibus re=
quirit,à quibus Philoſophicæ illæ ab=
eſſe nequaquam poſſunt. Imo potius
in Chriſtianis principibus ueræ uir=
tutes fiunt,quæ in Ethnicis uirtutum
fallaces tantum umbræ extiterunt.
Nulla enim uirtus quantumuis ſpe=
cioſa ſuum nomen ſine timore Dei
tue=

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

tueri poteſt. His itaq; uirtutibus mu-
nitus rex, ſentiet uerē ſuum regnum
ſtabile fore, Deo, qui ſalutem dat re-
gibus, excubias agente. Nulla enim
uis maior, ut uerè inquit Seneca, pie-
tate uera eſt. Nec deſunt nobis Sere-
niſſime Rex talium uirtutum in Chri
ſtianis principibus exempla. Sed quia
domeſtica nobis ut gratiora ita & uti
liora ſunt, illis contentus ero. Pater
tuus. Sereniſſime rex, poſtquam ē
manu Dei accepiſſet hæc Regna Da-
niam & Noruegiam adminiſtranda,
non ſolum ipſe pietate uera emicuit
ſupra omnes ſuos, uerumetiam ſemi-
na quædam, quantum temporis ra-
tio permiſit, ita iecit, ut ſe facile & ho-
ſtem papiſticæ ſuperſtitionis acerri-
mum, & Euangelij Chriſti fautorem
maximum declarauerit. Suſcepit pa-
trocinium piorum miniſtrorum, in-
iuſtam uim ab eis depulit. Breuiter
omnia egit, ut ſe uerum & Chriſtia-
num regem declararet. Hic uere Fri-

deri-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

dericus nomine & re pacis amantiſſimus, cum in ueri Dei inuocatione animam Chriſto, à quo regna acceperat tradidiſſet, paucis interiectis annis diuina clementia ſic mirabiliter ordinante, & rex inclytorum regnorum Daniæ & Noruegiæ, & Pater Patriæ factus es. Accepto autem regio diademate omnium prima cura fuit cultum idolorum extirpare, in qua re pietas ſumma & uerè regia fortitudo ſe declarauit. Et quoniam Eccleſię ſtatum nequaquam diuturnum fore, T.R.M. animaduertit, Scholam Haffnienſem collapſam erexiſti, legibus muniuiſti, ſtipendijs ditaſti, doctiſsimis uiris ornaſti. Et quod tum incepiſti, iam 20. ferè annis impleri curaſti, ac hodiè omnes tuos conatus eò deſtinas, ut Chriſtum cui homagium præſtitiſti honores & ipſæ & alij tecum. Hoc tuum gaudium eſt uidere conſentientes in uera pietate ſubditos. Conſilijs & facultatibus te Ec-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

cleſiæ Chriſti nutricium declaras. Pro uiribus omnia quæ ueræ religioni aduerſari animaduertis, amoliri conaris. Cultum Dei uerum abolita ſuperſtitione, quotidie magis, magiſq; inſtauras. Maior enim res eſt quàm ut paucis annis ad fixum diuturnumq; ſtatum deduci poſſit. In iudicijs quoque ſapientiam Principe dignam con iunctam cum timore Dei & ueritate oſtendis. Breuiter uerus rex, paterq; patriæ es, cui nihil antiquius pietate uera, nihil pace iucundius, nihil ſubditorum ſalute charius. Vt enim ἔυστοργος pater ſua pignora chara: ita di tionum tuarum incolas foues, curas, defendis ac omni beneficiorum genere cumulas, unde fit ὄφρὰ σὲ μάλλον τίωσι ἀρχόμενον ἤ μὲν νέοι ἠδὲ γέροντες. Hunc R. T. M. animum ornatiſſimum omni genere uirtutum declarat & aula tua, in qua multi non ſolum ſtemmate maiorum, uerumetiam ſapientia & uirtute nobiles & il-

luſtres uiri ſunt. Inter hos ſuo quodam iure D. Iohannes Fryſius genere, ſapientia & uirtute clariſſimus primū locum occupat. Hic ut eſt amantiſſimus patriæ ac Regiæ tuæ Maieſtatis: ita laboribus & uigilijs nequaquam parcit, haud immemor ſententiæ Homericæ: ὀυ χρὴ παννύχιον ἕυδειν βουληφόρον ἄνδρα. Hic merito cum Praxithea dicere poſſet.

ὦ πατρὶς ἔιθε πάντες ὀι ναίουσι σὲ
ὅυτω φιλοῖεν ὡς ἐγὼ καί γε ῥαδίως.
ὀικοῖμεν ἄν σὲ καὶ οὐδὲν ἄν πάσχοις κακόν.

Præterea ſunt & alij non pauci docti & ſapientes uiri in R. T. M. aula, quorum ſinguli ſub te tanto duce ſuam ſtationem ut in acie fortiſsimi milites, ſtrenue tuentur. Sed quid multis? Hic dies nos docet quam uerus ſit ille uulgo tritus uerſiculus:

Regis ad exemplum totus componitur orbis:

Nam T. R. M. exemplo docti & indocti, nobiles & ingnobiles, ciues & ruſtici, quibus uirtus ac pietas cordi

eſt, ad maiorem pietatis & honeſti amorem extimulantur. Hic uirtutum tuarum iucundiſsimus chorus sereniſsime Rex mihi animum fecit, ut hoc meum qualecunque ſcriptum T.R.M. dedicare ſim auſus. Spero enim fore ut pro ſolita tua regia clementia, qua omnes complecteris etiam hunc qualemcunque laborem, propter utilitatem iuuentutis noſtræ ſcholaſticæ ſuſceptum benigna manu ſerenoque uultu acceptes. Non ignoret T. R. M. dominum laudaſſe mulierem illam pauperem, quæ exiguum æs quod habuit in gazophylacium miſit, Non enim tam rei precium quæ offertur, quam animum offerentis reſpicit dominus, apud quem effectus rebus precium imponere ſolet. χαρίτων γὰρ θυμὸς ἄριστος. Hunc ſummum cœlorum regem te imitari cupio, ſi de hoc meo ſcripto & dono quod effero, iudicare uelis, quod te facturum minime diffido. Fateor

dem ipſe libenter quod impolitius ſit quam ut T. R. M. dedicari ſit dignum: Attamen quia minime ignorare poſſum, quomodo R. T. M. affecta ſit erga huius T. Regiæ Academiæ profeſſores, quos omnes quidem amas, ſingulos uero ſingulari beneuolentia proſequeris. Idq; non ſolum quia natura φιλάνθρωπος, uerumetiam quia huius noſtræ Academiæ fundator es & autor. Hac T. R. M. philantropia ac clementia fretus, offero quod habui, ut aliquo ſaltem modo me gratum T. R. M. exhibeam. Ac rogo ut quod ex ſincero affectu proficiſcitur, ſereno uultu accipias. Poſtremo precor cum omnib. pijs Deum, Patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti, ut opus quod operatus eſt per te in his regnis ad glorioſum finem perducat, ut te ſuo Sancto ſpiritu impleat, ac in uia pietatis ueræ dirigat, ut maieſtatem tuam quam diutiſſimè in nominis ſui gloriam, ac Ec-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

cleſiæ Chriſti ædificationem, incolu=
mem animo & corpore, ac floren=
tem, unâ cum Sereniſsima Regina
noſtra, electorum Regnorum Rege
Friderico, Duce Magno dominis
meis clementiſsimis, totaq; fa=
milia ac regnis conſeruet,
Amen.

Sereniſsimæ R.T.M.
deditiſsimus

Nicolaus Hemmingius
Regiæ Academiæ Haff=
nienſis profeſſor.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

PRÆFATIO
IN LIBRVM PRIMVM.

CVM IN HAC TOta rerum uniuerſitate nihil ſit ordine pulchrius, nihil utilius, nihilq; magis neceſſarium, magna laude exiſtimandi ſunt digni, qui præcepta ordinis in docendo & diſcendo obſeruanda tradiderunt. Nam citra ordinem, ut neminem docere perſpicue, ita neminem fœliciter diſcere, manifeſtum eſt. Hæc duo cum procul dubio omnium humanorum operum præſtantiſſima ſint, magno cum ſtudio ea ſectari decet humanitatis ac honeſti ſtudioſos. Quid enim quæſo homo iſte â bruto diſfert, qui diſcendi promptitudinem, ac docendi uiam non ſtudioſe quærit, ſectatur, amat? Præſertim cum ideo conditum ſit genus humanum, ut uerum inquirat, pie ac honeſte uiuat: quorum neutrum ſine doctrina & diſciplina fieri poteſt Qualis enim obſecro erit doctrina niſi acceſſerit ordo?

pro-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

profecto non diſsimilis erit corpori mentis uacuo. Vt enim corpus inutile pondus eſt niſi mente regatur, Sic doctrinæ nulla uis eſſe poterit citra ordinis beneficium, & quemadmodum lumen in obſcurum locum illatum tenebras pellit, ita ordinis recta obſeruatio, difficultatem, quæ alioqui in rebus exiſteret, tollit. Quapropter cum tanta ſit ordinis decus, tanta utilitas, tanta in omnibus rebus neceſſitas, operæprecium me facturum iudicaui, ſi ea quæ paſſim apud optimos autores de ordine ſeu Methodo legi, in breuem libellum concluderem, ac ſtudioſæ iuuentuti proponerem. Nam Methodica docendi ac diſcendi ratio hoc citra controuerſiam præſtat, ut artes & quam celerrime percipiantur, & firmiſsime retineantur. Ordo enim Methodi initia, progreſſus & metas monſtrat, cui numerus accedit, qui partes numerat, & membra diſtinguit.

Cæterum cum de methodo ſim ſcripturus, uideo me id commodiſsime facturum eſſe, ſi certam quandam Methodi rationem fuero ſequutus, & cum perpendo rem accuratius, inuenio huic noſtro propoſito aptiſſimam fore eam Methodum, quam Græci Methodorum præcipui architecti

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

διαίρεσιν appellant. Quare rem auxiliante Deo (cui ordo in omnibus rebus mirabiliter placet) aggrediar. Sed prius admonitos uolo honeſtos ſtudioſos, ut non ſtatim ea quę ſumus dicturi improbent, aut contemnant, ſed prius legant, lecta examinēt, poſtquam autem ſincero iudicio omnia examinauerint, ſpero facile deprehenſuros me ſtudio iuuandi diſcentes hęc collegiſſe, ac longe utiliſſima fore ijs qui præclarorum uirorum ſcripta lecturi ſunt. Sed ne prolixiora inſtituantur προλεγομένα, rem Methodo ea quam promiſi, aggrediar.

QVID EST METHODVS?

Methodus, eſt uia docendi certa cum ratione, hoc eſt, Methodus eſt ratio docendi, cuius admonitu, & ductu, ſingula in rerum explicatione aptis accommodatis locis collocantur. Nec *aliud uult Græca definitio,* μέθοδος ἐστὶν ἕξις ὁδοποιητικὴ μετὰ λόγου. *Vt autem rem uniuerſam quaſi per tranſennam ſtudioſis contemplandam proponam, breuiter ipſa* Methodorum *genera, quorum uſus eſt in* Philoſophia, *& de quibus deinceps ſum dicturus, ſubijciam.* Methodus *itaq;*

inuniuerſum duplex: Vniuerſalis & Particula-ris.

Vniuerſalis eſt integrarum artium tradendarum uia à Galeno διδασκαλία *à ſuo proprio fine dicta. Hanc uniuerſalem Methodum Græci diuidunt in* σύνθεσιν, ἀνάλυσιν, & διαίρεσιν, *quibus Euſtrathius* ἀπόδειξιν *adiecit, de qua quid ſentiendum ſit, ſuo loco dicam.*

Particularis Methodus eſt miniſtra uniuerſalis Methodi, ſeu organon, ſeu uia monſtrans certam rationem tractandi & explicandi partes ſeu membra uniuerſalis Methodi. Hanc Dialecticam uocant Methodum, quam in ſimplicem (cui particulares tres ſubijciuntur, σύνθεσις, ἀνάλυσις, διαίρεσις. *Nam propter affinitatem eaſdem tum uniuerſalibus ſortiuntur appellationes) & compoſitam diuidunt. His quoq; generibus ſubijcitur oratoria Methodus, quam oratores in cauſarum generibus, ac ſingulis eorum partibus ſequuntur.*

DE SYNTHESI VNIVERSALI.

Dixi quid ſit Methodus ac Methodorum genera recitaui, nunc ſingulas eius formas eo quo propoſitæ ſunt ordine explicabo, ac primum de Syntheſi dicam.

Eſt autem Syntheſis uniuerſalis, Methodus tractandarum artium, per quam naturæ ordinem in

collocatione ſingularum partium artis alicuius ſequimur, hæc latine conſtructio ſeu compoſitio dici poteſt, quæ quoniam ad naturam proxime accedit, naturalis dicitur, & à nonnullis γένεσις *appellatur.*

Nam ut in rerum naturalium productione, à ſimplicibus ad ea quæ ex ſimplicibus extruuntur fit progreſſus: ita iuxta huius Methodi rationem, à primis quaſi elementis artis, ad finem progredimur, eſtq; arti pingendi haud multum abſimilis. Vt enim pictor ſimulachrum aliquod picturus, primum quaſdam grammas ducit, deinde membra format, tum totum corpus ſimulachri uiuis coloribus depictum abſoluit: ita Philoſophus qui in arte aliqua tradenda hanc Methodum ſequi conſtituit, paulatim à minimis ad maiora, à ſimplicibus ad coniuncta, ex priorib. poſteriora extruens, progreditur, donec totam, quam ſibi tractandam ſuſcepit artem, abſoluerit.

Porrò ut res fiat apertior, ſciendum eſt, uocabulum Syntheſeos, à quadam Mathematica demonſtrationis forma ſumptum eſſe. Quemadmodum enim Mathematica illa Syntheſis, à quibuſdam confeßis principijs exordiens, paulatim alias atq; alias concluſiones extruit: ita hæc uniuerſalis Syntheſis à principijs et elementis rerum progreditur, quæ ſunt intellectu faciliora et notiora, donec ad finem peruenerit. Sed quia hæc fortaßis

à rudioribus non ſatis intelligi poſſunt, conabor perſpicuis exemplis rem declarare.

Artifex ſcripturus Grammaticam, cuius finem bene loqui conſiderans, à literis orditur, quæ orationis prima elementa ſunt: Deinde ex literis ſyllabas componit, ex his dictiones, ex dictionibus orationes extruit, quibus fundamentis iactis, quomodo bene ac emendate loquendum ſit (hic enim eſt finis Grammatices) diſtincte explicat, atq; hoc pacto naturalem Methodum ſequutus abſoluit artem. Ariſtoteles cum finem uideret Dialectices eſſe inquiſitionem ueritatis, quæ diſputando ſeu ratiocinando inquiritur, initium ſumpſit à minimis ratiocinationis partibus, quas κατηγορίας appellauit, hoc eſt prædicamenta. κατηγορίαι enim profitentur doctrinam ſimplicium uocum, quæ ſunt ipſarum ratiocinationum minimæ partes ac elementa. Deinde ultra progreſſus in libro περὶ ἑρμηνείας coniunxit uoces, et ex ijs propoſitiones tanquam maiora ratiocinationis membra extruit. Tertio loco in Analyticis prioribus docuit, quomodo propoſitiones quæ argumentationes ingrediuntur affectatæ eſſe debeant. Porrò cum uidiſſet ſapientißimus Philoſophus tria eſſe ratiocinationis genera. Vnum quo probabiliter concluditur. Alterum quo neceſſariò aliquid probatur. Tertium quo fraudulenter Sophiſtæ utuntur, ad obruendam ueritatem, de his tribus generibus copioſe do-

cuit,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

cuit, & primum eorum quæ poſui quia facilius percipi poſſe uidebatur, commoditatem diſcentium ſequutus, primo loco abſoluit, idq; octo Topicorum libris de medio in poſterioribus Analyticis, de poſtremo in libris Elenchorum, quod ideo in extremum locum reieciſſe uidetur, quoniam prioribus perceptis, facilius de hoc iudicari poteſt. Quid quæſo hac Methodo Ariſtotelica clarius eſſe poteſt? quid facilius intellectu? An non uel pueris noſtris ducibus, hanc Ariſtotelis Methodum intelligere poſſumus? Videmus enim pueros qui ſimul atq; fari per ætatem poſſunt, primum res ſingulas ſuo quaſq; nomine appellare, ut pater, mater, panis, potus. Deinde cum paululum ætate progreßi ſunt, componere res ſingulas, hoc eſt uoces rerum ſingularum, & eas in propoſitiones cogere, ut pater eſt bonus, mater eſt bona, panis eſt meus, potus eſt dulcis: &c.

Cum uero adhuc longius proceſſerunt ætate, incipere argumenta nectere, da panem quia bonus pater es, non te amo me enim uerberas &c. Porrò ubi adhuc maior ætas acceſſerit, natura duce alios certius uera concludere, alios probabiliora animaduertere, & falſo collecta dijudicare & diſcernere, quæ profecto omnia ſunt diuinæ illius artis Dialecticæ ſemina, in qua tractanda Ariſtoteles eundem ordinem, quem natura monſtrauit ſequutus eſt. Quemadmodum & in Phyſicis hunc ipſum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

ipſum autorem feciſſe manifeſtum eſt. In his enim
primum de principijs & elementis rerum natu-
ralium, & de communibus eorum affectionibus
deq; ijs quæ his annexa ſunt diſputationem inſti-
tuit. Deinde de corporibus ſimplicibus, Poſtea de
mixtis, de generatione, corruptione &c. quemad-
modum fere in ſerie prædicamenti ſubſtantiæ pro
poſita ſunt. Idem Ariſtoteles in libro politicorum
à minutiſsimis partibus orditur, ex ijſq; progre-
diendo totum quaſi componit, familiam enim pri-
mam hominum ſocietatem, et primam Reipub: par
tem in principio poſuit, eiuſq; partes, ut uirum et
uxorem, patrem & liberos, dominum & ſeruum,
Deinde uicinam domum conſiderat. Poſtremo
Rempub: extruit. Hac quoq; Methodo uſus eſt
Euclides, cum à puncto ad lineam, ab hac ad figu-
ras ſimplices, ab his ad coniunctas alias atq; alias
demonſtrandas progreditur. Sunt & illa ſcripta
ad Syntheſin referenda, in quibus ſeries tempo-
rum & rerum à principio ad finem continuatur,
quemadmodum Longobardus in ſuis locis Theo-
logicis fecit. Hic enim primum de Deo, deinde de
diſtinctione perſonarum & annexis proprietati-
bus, Poſtea de creatione & eius partibus, tum de
lapſu primorum parentum, de peccato ſequuto
parentum lapſum, et imbecillitate, Poſthæc de gra
tia exhibita per Chriſtum, atq; ita deinceps natu-
rali ordine membra potiſsima ſacræ ſcripturæ

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

proſequitur, donec ad locum de extremo iudicio, de gloria piorum & pœna impiorum perueniat.

Methodus hæc Longobardi uniuerſalis, eſt optima, tametſi in membrorum explicatione ſæpiſſime iniuria temporis, in quod incidit, hallucinatur. Hæc exempla ſatis oſtendũt qualiſnam ſit Methodus Synthetica uniuerſalis. Verum hoc in uniuerſum de omnibus generibus Methodorum tenendum eſt, quod interdum magni autores, propter certam aliquam commoditatem, ordinem Methodi ſuſceptæ in medio curſu nonnihil uarient. Atq; hæc ſint dicta de Syntheſi Vniuerſali.

DE ANALYSI VNIVERSALI.

Analyſis uniuerſalis, eſt Methodus Syntheſi contraria, ut enim per Syntheſin à partibus ad rei abſolutionem et finem progredimur, ita contrario modo à fine, ſeu toto, ad ea quæ ad finem ſeu totum ſpectant fit progreßio ad Analyſin, quam Euſtrathius hoc pacto definit: Analyſis eſt uia procedens à compoſitis ad ſimplicia, ex quibus illa compoſita ſunt, tanquam ex ordine diſpoſitis principijs, ſiue elementis, hoc eſt Analyſis uniuerſalis, eſt cum in artibus uel à fine, ad ea quæ ad finem ſpectant, uel à toto ad partes, primum maximas, deinde minores & minimas, uel etiam ab indiuiduis infimiſq; ſpeciebus, ad ſumma genera ordine fit

pro-

progreſsio. Vocabulum ἀναλύσεως ſumptum eſt à Mathematica demonſtratione, quam illi ἀνάλυσιν uocant, & à Philopono his uerbis definitur.

Analyſis eſt ex poſterioribus recurſus ad principia & cauſas, ex quibus quæ effecta ſunt conſtitutionem habent, hoc eſt, Analyſis eſt aſcenſus à fine ad principium, cuius principium concluſio illa eſt, quæ fuerat finis in Syntheſi, & addit Philoponus Metaphoram ſumptam à peregrinantibus, qui cum ad propria redeunt ἀναλύεσθαι dicũtur. De hac Mathematica Analyſi dicam in particularibus Methodis, eò enim proprie pertinet. Nunc autem uniuerſalis Analyſis exemplis illuſtranda eſt. Sex illi præclari libri Galeni, quibus titulum fecit περὶ ὑγιεινῶν, pulcherrimum huius Methodi exemplum continent. Poſtquam enim ſcopum ſeu finem iſtorum librorum, de bona ualetudine conſeruanda in principio propoſuiſſet, & definiuiſſet, in ſex illis libris ea omnia, quæ ad propoſitum finem, id eſt ad ſanitatem tuendam, pertinere uidebantur attexuit. Ariſtoteles in prioribus Analyticis docturus artem Syllogiſticam, hanc Methodum ſequutus eſt. Reſoluit enim ſyllogiſmos in principia, unde extructi erant, quorum alia ſunt materialia ut ſunt propoſitiones & termini, alia ſunt formalia ut figuræ & modi, alia canonica, quæ græci uocant κάνονας τεχνικοὺς. Vel ut eadem clarius adhuc dicam, Ariſtoteles finem in his

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

libris propoſuit ſibi ſyllogiſmum, quem primum in propoſitiones partes proximas, deinde in terminos tanquam prima elementa retexuit, Atq; hæc reſolutio quia materiam tantum attingit, poſtea addit formalem reſolutionem, quomodo nimirum omnes ſyllogiſmi ad tres figuras omnino reuocari debeant, Poſtremum multa præcepta colligit, quibus uicioſas ratiocinationes cognoſcendas docet, & ſapientiſſime quid obſeruandum ſit in quauis argumentatione monſtrat, quæ omnia hac Methodo fieri manifeſtum eſt, tametſi non ſatis ab exercitatis hæc obſeruari poſſunt, præſertim cum prolixius de ſingularum partium affectionibus & proprietatibus diſputet.

Doctrina ſeu ars demonſtrandi Ariſtotelis hac quoq; Methodo (quod etiam titulus indicat) ſcripta eſt. Primum enim proponit ſibi finem iſtius artis nimirum demonſtrationem, poſtea ordine adiungit omnia, quæ ad eum pertinent finem, hoc eſt ipſam demonſtrationem primum retexit et reſoluit in propoſitiones & principia, ubi neceſſario multis uerbis propoſitionum diſtinctio tractanda erat, ex qua diſtinctione naſcebatur demonſtrationis quædam partitio, unde uia medium demonſtrationis inquirendi ſeſe aperuit. Et quia non tantum materia requiritur ad demonſtrationem, uerumetiam forma, diſputatum eſt etiam ab acutiſſimo Philoſopho de figuris demonſtrationis, atq;

ita

ita artem demonſtrandi, quam ſuſceperat tradendam, abſoluit.

Philippus Melanthon præceptor meus chariſſimus, redacturus in artis formam doctrinam religionis, ſcopum & finem ſibi propoſuit, nimirum quod homo ſit conditus ut Deum celebret, quod cum feciſſet omnia ordine ſubiecit, quæ ad eum finem pertinere uidebantur. Et quia prudenter animaduertit pios dum in hoc mundo peregrinari debeant, uerſari primum in regno Dei ſpirituali, deinde in regno politico, Tertio in uiſibili cœtu eorum qui profitentur religionem, & in hoc triplici cœtu Deum celebrare debere, ſapientiſſime ſuos locos in tres claſſes digeßit, in quarum prima omnia illa ordine collegit, quæ ad propoſitum finem in ſpirituali Chriſti regno faciunt, atq; hæc decem & nouem locis, quos memini ipſum appellare πνευματικοὺς, abſoluit. Deinde in ſecunda claſſe de politico regno docet, & hos locos appellare ſolet πολιτικοὺς. Poſtremæ claßis locos cum Paulo παραδόσεις nominat. Atq; ita propoſito fine in principio libri, collegit artificioſe aptiſſimo ordine ea omnia quæ ad finem referenda eſſe uidebantur. Hancq; Methodum idem autor in Epitome Philoſophiæ Moralis ſequutus eſt. Porrò ut rem clariorem reddam, collationem ſuperioris & huius Methodi adiungam. Si quis artem ſcribendorum uerſuum tradendam ſuſceperit iuxta Syn-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

theſin, primum Syllabarum (ut minimarum partium) excuteret naturam & quantitatem, Deinde pedes, ut uocant, componeret, Ad extremum ex pedibus uerſus faceret, ſed ſecundum Analyſin ab ultimo horum inciperet, & retexeret uerſum in pedes, & uarias pedum formas, pedes in ſyllabas, ſyllabas in breues & longas & ancipites, donec ad minima huius artis elementa perueniret.

DE DIAERESI VNIVERSALI.

Diæreſis Vniuerſalis, eſt Methodus, quæ primum definitione id, de quo doctrina inſtituta eſt, declarat, deinde illud ipſum diuidit in proximas ſpecies, rurſumq; ſpecierum inquirit inferiores ſpecies, quoad diuidi poßit id quod propoſitum erat. Methodus hæc Platonica à Platone, qui ea mirifice delectatus eſt, appellatur, quam Cicero in Philoſophicis fere omnibus, & Rhetoricis ſequitur, cuius exempla ſubijciam, Vbi primum unde hæc Methodus ſumpta ſit, & quomodo ab Analyſi, cui ualde ſimilis uidetur differat, explicauero. Vocabulum ſumptum eſt à Platonica quadam demonſtrandi forma, qua Platonici conabantur definitionum partes colligere, ac collectas definitiones demonſtrare. Proponamus exempli gratia hominem definiendum, cuius definitionem hoc pacto

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

κατὰ διαίρεσιν colligere, Homo aut animal eſt aut inanimatum. Atqui inanimatum non eſt, ergo animal erit.

Et rurſus homo animal eſt, omne autem animal aut gradi poteſt, aut eſt uolatile, aut aquaticum. Ergo cum homo neq; ſit uolatilis, neq; aquaticus, gradi poteſt. Et rurſus homo eſt animal. Omne autem animal aut eſt multipes, aut quadrupes, aut bipes, Sed homo nec multipes, nec quadrupes. Ergo bipes. Et rurſus homo eſt animal, Omne autem animal aut eſt plumoſum, aut implume, Sed homo non eſt plumoſus, Ergo eſt implumis. Et rurſus homo eſt animal. Omne autem animal aut eſt capax ſcientiæ, aut ἄλογον. Sed homo non eſt ἄλογος. Ergo eſt capax ſcientiæ.

Poſtquam in hunc modum diuiſione multiplici, inquiſiuiſſent multas differentias collegerunt omnes ſimul, concludentes hoc pacto: Ergo homo eſt animal quod gradi poteſt, bipes, implume, capax ſcientiæ. Hæc uia tametſi ueram artem definiendi monſtrat, quemadmodum poſtea in particulari definitionis Methodo ſum dicturus: Tamen Ariſtoteles eam in altero Analyticorum poſteriorum libro, à demonſtrandi ſcientia reijcit, eo quod in demonſtratione concluſionem adeo neceſſariam eſſe & certam neceſſe ſit, ut nemini ultra relinquatur interrogandi locus, id quod in Platonica Diæreſi non fit. Sed de origine huius Metho-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

di ſatis, nunc paucis diſcrimen inter hanc & Analyſin oſtendam. Quidam prorſus idem uoluerunt eſſe Diæreſin & Analyſin. Alij ne Galeno notam uiderētur inurere, qui has diſtinxit Analyſin Vniuerſalem, hanc particularem fecerunt, quos ipſe Galenus confutat ἐν μικροτέχνῃ quam Diæreſi Vniuerſali conſcripſit, ubi diſerte confirmat tertium genus τῶν διδασκαλιῶν eſſe Diæreſin, quā interdum τὴν ἐξ ὅρου διάλυσιν uocat, quæ appellatio tametſi utcunq; oſtendit diſcrimen inter hanc & Analyſin, tamen breuiter illud ipſum explicabo. Analyſis (ut ſupra dictum eſt) progreditur à finis notione, retexendo omnia quæ ad finem iſtum facere uidentur. Diæreſis uero non à fine, ſed à definitione, cuius genus & ſingulas differentias ſoluit per definitiones & diuiſiones omnium formarum, quæ ſub re definita comprehenduntur. Deinde Analyſis nihil per ſe definit. Hæc autem diuiſione non contenta, ſingula definitione declarat, à quo ſuo officio interdum ὁριστικὴ appellatur. Hinc perſpicuum eſſe exiſtimo, diſcrimen non paruum eſſe inter has duas Vniuerſales Methodos. Sed tamen habent aliquid commune: Nam quemadmodum Analyſis quærit quæ ad finem ſpectant, ſeruato ordine & maiorum & minorum partium, ita Diæreſis ea quæ ad definitionem pertinent, per diuiſionem ſuperiorum & inferiorum formarum, ſiue ſpecierum quærit, donec quidquid

fuit

ſuit in definitione produxerit, ipſumq; definitionibus & diuiſionibus explicauerit.

His ergo ita conſtitutis, exempla ut in ſuperioribus Methodis fecimus, ſubijciamus. Cicero hac Methodo multa ſcripſit, inter quæ primum occurrunt tres illi præclari de officio libri, in quibus omnium primum officium (quod hæc Methodus peculiariter requirit) definit, definitum diuidit in id quod pertinet ad finem bonorum, quod Philoſophi Theoricum uocant, & in id quod in præceptis poſitum eſt, quodq; in praxi conſiſtit, ſed illo ſeculo ut nihil ad rem pertinente, hoc docendum ſibi proponit, quod poſtquam in καθῆκον *hoc eſt medium, &* κατόρθωμα *hoc eſt perfectum diuiſit, & ſingulas formas definitione complexus eſt. Sed quia Stoicum illud* κατόρθωμα *rigidius uidebatur atque extra humanas uires poſitum, excluſum eſt, ut parum ſuſceptæ diſputationi accõmodum. Medium autem officium (quod definiuit eſſe, cuius cum factum ſit ratio probabilis reddi poßit) diuiſit in honeſtum & utile, quorum collationem, ut infra dicam, appoſuit. Nam prius honeſti partes proſequutus eſt, quod in prudentiam, iuſticiam, fortitudinem, modeſtiamq; diuiſit, ſingulaſq; definitionibus explicauit, additis officijs quæ à ſingulis harum formarum fluere uidebantur, idq; eodem quem propoſuit ordine, et ut magis hæc conſpicerentur, uitia, quæ cum his pugnare uideban-*

tur (in omni enim Methodo Antitheſeon collatio neceſſaria eſt) adiecit. Sub hæc officium, ſumptis differentijs à ſtatuum uarietate, Politicum, Militare & œconomicum proſequitur, nec omittit ætatum differentias & officia, addens officiorum rationes & diſcrimina. Porrò cum ita honeſti partes explicauiſſet, plura honeſta inter ſeſe contulit: Animaduertit enim pluribus propoſitis honeſtis, haud raro ambigi quodnam ſit eligendum, Deinde abſoluto primo officij genere, tranſit ad aliud quod utile uocauit, de quo in ſecundo libro diſputat, deq; eius uarijs formis et officijs, quæ inde naſcuntur pertractat, quorum quoq; comparationem adijcit, Sæpe enim dubitari ſolet pluribus utilibus propoſitis, quodnam ſit alteri præferendum. Tandem honeſtum & utile confert, & præcepta colligit per quæ honeſta cognoſcuntur, & ordine monſtrat quod nihil quod cum ulla honeſtatis parte pugnat habendum ſit utile, idq; facit copioſa exemplorum ſylua illuſtrationis gratia adhibita atq; ita iuxta huius Methodi normam Cicero omnia officiorum genera eruditiſsime explicat. Hanc Methodum qui obſeruauerit in illo Ciceronis opere, & facilius authoris mentem intelliget, & res quæ ibi traduntur firmius memoria tenebit. Hanc quoq; Methodum idem author in partitionibus oratorijs ſequitur. Ibi enim primum diuidit totam illam doctrinam in uim ora-

toris

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

toris, in orationem & quæſtionem quæ tria exponendo, definiendo & diuidendo perſequitur uſq; ad finem operis. Huc etiam referto libros de finibus bonorum & malorum. Item de natura deorum, de diuinatione, & Philoſophicos fere huius autoris omnes.

Euſtrathius his tribus Methodis Galeni adiecit quartam, nimirum ἀπόδειξιν, quæ quia particularis eſt & non ſpectatur in toto opere, ſed in partibus, non debebat uniuerſalibus Methodis ut noua forma addi, ſed ad particulares Methodos ab Euſtrathio potius fuiſſet referenda, de quibus ſum dicturus, ubi primum quædam quæ admonitu neceſſaria uidentur de uniuerſalib. Methodis adiecero. Ne quid igitur in quærēda Methodo alicuius operis erretur, hæc obſeruanda & firmiter tenenda ſunt. Primum ne quis ex parte aliqua operis, de toto iudicet, hoc eſt ne Methodum conſtituat eam quam primi uerſus alicuius libri præ ſe ferre uidentur. Vt ſi quis in principio libri alicuius de Grammatica ſcripti, deprehenderit Grammaticam eſſe artem emendate loquendi, uel finem eius eſſe ut ſenſa mentis congrua oratione exprimamus, non ſtatim pronunciandum eſt eam artem uel Diæreſi, uel Analyſi ſcriptam eſſe, ſed tota ſeries ſpectanda eſt, et ex ordine totius ſcripti Methodo nomen retribuendum eſt. Philippus in principio Erotematum Dialecticorum definit Dialecticam,

monet de eius fine & uſu, non ideo totus liber uel Diæreſi uel Analyſi ſcriptus eſt, ſed Syntheſi ſi operis ſeriem ſpectas.

Deinde obſeruandum & hoc eſt, de quo in Syntheſi admonui, autores magnos certam ob cauſam transferre aliquãdo Methodorum legitimum ordinem id quod nõ faciunt Methodi ignorantia, ſed magno conſilio. Vident enim interdum quædam quæ poſteriori loco ponenda eſſent, commodius & utilius tradi poſſe ſi proponantur, ut in præceptoris noſtri Dialectica iuxta Syntheſis naturam quam Philippus ibi ſequitur, inuentioni uocum & propoſitioni addenda fuiſſet ſtatim argumentorum inuentio, hoc eſt, τοπικὴ, ſed uoluit hic captui iuuentutis ſeſe accommodare, quare abſoluta uocum & propoſitionum doctrina, de formis argumentationum præcepta adiecit idq; hoc conſilio ut poſtea ex Topica, inuenta argumenta, ſtatim ſuis formis alligarent ſtudioſi, ac de inuentis continuo iudicare poſſent, nec ullo implicarentur errore, quod ſane promptiſsimum fuiſſet, ſi normæ iudicandarum conſequentiarum non antea fuiſſent traditæ.

Tertio loco obſeruandum eſt quænam harum trium Methodorum ſit præſtantiſsima. Nam alij aliam præferunt, Sunt qui Syntheſin ideo alijs anteponunt, cum quia magis ad naturam accedere uidetur, tum quod artes primum Syntheſi uidentur

tur

tur inuentæ. Quam ſanæ Methodum Ariſtoteles non ſolum in inueniendis, ſed etiam in tradendis artibus ut plurimum eſt ſequutus, Alij Analyſin et Diæreſin præferunt Syntheſi, eo quod ingenijs hominum aptius eſſe iudicant, rem uniuerſam & quaſi compoſitam primum ponere, & poſtea uel Analyſi uel Diæreſi eandem retexere, donec ad principia & fontes ipſos diſcentes deduxerint. Tametſi autem hæc improbare non poßum, tamen hoc uidetur mihi adijciendum, quod ex conditione et natura materiæ propoſitæ, de qua docendi ſunt homines, petendum ſit conſilium. Nam aliæ res alio Methodi genere facilius et traduntur et percipiuntur. Si quis enim Analyſi uti uellet in Grammatica aut Dialectica tradenda, iudicarem illum operam et oleum perditurum. Nam ea Methodus in ijs artibus diſcentibus nequaquam eſt commoda, cum contra Syntheſis ſit commodißima, quam omnes ut ego exiſtimo ſequuti ſunt, qui has artes tradiderunt. Contra uero Rhetoricæ tradendæ commodior eſt Diæreſis. Quapropter aliam Methodum in alijs rebus tractandis & aptiorem ita quoq; digniorem eſſe ſtatuo, tametſi de dignitate fortaßis diſputare non uidetur operæprecium. Nemo enim dubitare debet, quin has uias rerum tradendarum hominibus monſtrauerit Deus, ut religio & aliæ res bonæ ab hominib. doceri aptius & percipi rectius poſſent. Nec audiendum eſſe indi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

co Ramum uirum alioqui doctum & bonum qui unam tantum uniuerſalem Methodum agnoſcit, nimirum Platonicam, pugnat enim non ſolum cùm Ariſtotele quem ipſe contemnit, uerumetiam cum natura & experientia. Tam præclara igitur organa tradendarum rerum optimarum religionis & artium non ſunt propter ullius hominis ſugillationem contemnenda. Poſtremo locò hoc quoq; admonendum uidetur, quod nulla Vniuerſalis Methodus poßit ſuo munere perſungi niſi particularibus Methodis iuuetur, de quibus (quia hactenus ſatis mihi de Vniuerſalibus Methodis dixiſſe uideor) nunc dicendum eſt.

DE PARTICVLARIBVS METHODIS.

Methodus particularis eſt ratio monſtrans rectam uiam explicandi quæſtiones de qualibet re propoſitas. Quapropter huius Methodi uarietas petenda eſt ex quæſtionum uarietate. Cum itaq; quæſtiones ſint uel ſimplices, ut cum ſingulæ res tractandæ proponuntur, uel Compoſitæ, cum propoſitiones in controuerſiam incidunt, duplex erit Methodus particularis, Simplex nimirum et Compoſita. Illa eſt ſingularum uocum, cum uidelicet uoces uera ratione explicantur, Hæc qua propoſitio aliqua ratione uera concluditur, ſiue id fiat neceſſitate conſequutionis tantum ſiue rei & conſequutionis

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

tionis ſimul. Hinc facile intelligi exiſtimo uulgatam Methodi diuiſionem, qua diuidunt Methodum in definitiuam, diuiſiuam, reſolutoriam & demonſtratiuam eſſe huius claßis, hoc eſt pertinere ad particularem Methodum, quam ideo Dialecticam uocant, quia tota ars diſſerendi uerſatur in his quatuor tractandis & explicandis. Hæc dixi, ut oſtenderem quomodo uulgata Methodi diuiſio cũ ea quam ſupra tradidi quadret. Porrò hæc duplex Methodus Dialectica plures ſectiones recipit, Nam ſimplex quidem in σύνθεσιν διαίρεσιν ἀνάλυσιν particulares et mixtam diuiditur. Compoſita uero etiam habet uarias formas. Alia enim probabilis, alia Sophiſtica, alia demonſtratiua à quæſtione ſubiecta dicitur, quarum poſtea uarij ſunt rami. Nam quælibet harum ſpectatur uel in diſputatione, cum plures de aliqua quæſtione litigant, uel in collatione cum ipſi de rebus ſine aduerſario ſcribimus quidquam ſerio, ſiue declamamus ingenij excolendi gratia, uel in examine eorum quæ ab alijs ſcripta ſunt, nimirum cum ea quæ uel uberiori orationeexpoſita ſunt reteximus & detractatis ornamenta nuda proponimus, ad dialecticam normam ſingula reuocantes, ut eo accuratius de negocio propoſito iudicium formetur ſine quo examine uberior oratio nequaquam intelligi poteſt, neq; quidq̃ horum intellectum uolo de oratoria Methodo, de qua ſeorſum quemadmodum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

modum antea propoſui ſum dicturus, nunc ideo paucioribus de Dialectica Methodo dicam, quia ars Dialectica hanc ſolam profitetur, hanc docet, ad hanc omnia ſua præcepta fere refert.

DE SIMPLICI METHODO Dialectica ac primum de Synthesi particulari.

Syntheſis particularis eſt duplex διηγητικὴ, quæ rei ſimplicis elementa colligit, partes componit, antecedentia coniuncta & conſequentia ponderat, finem uſumq; rei commonſtrat, Breuiter quæ occupatur in circumſtantiarum rei conſideratione, & ὁριστικὴ, quæ eſt certa uia res ſingulas definitione complectendi, & uocatur uſitate Methodus definiendi. Huius uarias formas, quia in Dialecticis traduntur omittam, et breuiter paucis & generatim definiendi Methodum exponam, quam his uerbis Cicero in Topicis tradidit. Sic igitur inquit Veteres præcipiunt: Cum ſumpſeris ea quæ ſunt rei quam definire uelis, cum alijs communia uſq; eo perſequi, dum proprium efficiatur, q nullam in aliam rem transferri poßit, ut hæc: hæreditas eſt pecunia. Commune adhuc. Multa enim genera ſunt pecuniæ, adde quod ſequitur: quæ morte alicuius ad quempiam peruenit. Nondum eſt definitio, Multis enim modis ſine hæreditate teneri mortuorum pecuniæ poſſunt. Vnum

adde

adde uerbum: Iure. Iam à communitate res diſiuncta uidebitur, ut ſit explicata definitio, Hæreditas eſt pecunia quæ morte alicuius ad quempiam peruenit iure, nondum eſt ſatis, adde nec ea aut legata teſtamento, aut poſſeßione retenta. Confectum eſt. Hactenus Cicero, addamus & nos unum atq; alterum exemplum. Tyrannis eſt imperium. Commune adhuc, Multa enim genera ſunt imperiorum addamus ergo: quod unus adminiſtrat, non eſt ſatis, adde publicum, ne id quidem ſatis eſt, Adde ergo: Cum reſpub. non ex legibus, ſed arbitrio dominantis gubernatur. His nihil fortaßis addi poteſt, Completa eſt itaq; definitio. Tyrannis eſt imperium publicum quod unus adminiſtrat, non ex legibus ſed arbitrio: Temperantia eſt uirtus, hoc latißime patet. Adde Moralis, differentia eſt adhuc generica non ſufficiens ad definiendam ſpeciem. Adde quæ moderatur cupiditates. Iam res à communitate diſiuncta eſt, ſed adde finem ut ſit plenior definitio, ne quid contra rectam rationem fiat, Coniungamus iam omnia: Temperantia eſt uirtus moralis, quæ moderatur cupiditates, ne quid contra rectam rationem fiat. Qua autem ratione illa communia ſunt quærenda, in Dialectica explicatur, nimirum ut primum rei definiendæ prædicamentum quæratur. Deinde ut inuentum prædicamentum in genera media tantiſper diſtribuatur, donec proximum eius rei, quam definire uolumus,

genus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

genus inuentum fuerit. Tum inuentum genus in
differentias ſecabitur, donec eam rem quæ propo
ſita eſt, à reliquis eiuſdem generis ſpeciebus, certa
& propria differentia diſtinxerimus. Sed ſi certæ
differentiæ inueniri non poſſunt, quærantur ſubſi-
dia à cauſis, effectis, proprietatibus et alijs rerum
attributis, donec quocunq; modo rem propoſitam
certis limitibus definiuerimus. Atq; hæc eſt Ariſto
telis in Secundo poſteriorum, Ciceronis in Topi-
cis, Boetij in libro de definiẽdi Methodo doctrina.

Cæterum hoc loco admonendum duxi, id quod
Rodolphus docet in loco coniugatorum, quem lo-
cum multum facere ad definiendum oſtendit. Pro-
poſito enim abſtracto definiendo, facilius defini-
tionem inuenies, ſi concreti affectiones peruideas.
Nam hanc uiam ſæpe Ariſtoteles ſequutus eſt, ut
in Æthicis definiturus prudentiam, primum per-
ſonam prudentis ex ea conſideratione definiuit,
Sed Ariſtotelis uerba, quo res fiat clarior ſubijcia
mus. Prudentia inquit quid ſit ita intelligemus, ſi
quos nominemus prudentes cognouerimus. Pru-
dentes quidem uidentur ex eo eſſe, quod rectum
conſilium in ijs capere poßint, quæ ſua ſunt quæq;
non aliqua ex parte, ut quæ ad ualetudinem, aut
uires pertinent, quod ex eo intelligi poteſt quia
prudentes in re aliqua dicimus, cum ad honeſtum
finem recte ea dirigunt, quæ arte non poſſunt ef-
fici. Quocirca ualeat prudens omnis conſilio ne-
ceſſe

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

ceſſe eſt, Et quoniam conſilium uemo in ijs rebus capit, quæ aliter euenire non poſſunt, neq; ab ipſo nequeunt effici & præſtari. Quoniamq; ſcientia omnis demonſtratione concluditur. Demonſtratio autem ad ea nulla adhibetur, quorum principia ſecus euenire poſſunt (ea enim omnia euenire aliter queunt, quæ autem neceſſario eueniunt non cadunt in deliberationem) efficitur ut nec ſcientia, nec ars, prudentia dici poſſit. Scientia eſſe non quidem poteſt, quia quod ſubiectum eſt ſub actionem aliter euenire poteſt. Nec ars quia alius actioni, alius affectioni artis finis eſt propoſitus, Relinquitur ergo ut prudentia ſit habitus uera ratione ad ea agenda idoneus, quæ uitæ hominum conducunt uel obſunt. Hoc Ariſtotelis exemplum euidenter docet præceptum Rodolphi eſſe utiliſſimum, quod Philoſophi & Theologi ſequi ſolent.

Addamus & noſtrum exemplum. Si pietatem definire uelis, promptiſſimum fuerit, ubi excuſſeris quos nam nominemus pios. Pij autem nominantur, qui ſine Hypocriſi Deo, parentibus, patriæ & ciuibus debitam reuerentiam et cultum præſtant. Hinc relinquitur pietatem eſſe ſtudium cum ſumma reuerentia colendi Deum, patriam, parentes & ciues. Obſeruandum & hoc eſt, quod Boetius faciendum in definiendo præcipit, quod Platonica Methodo particulari Diæreſi, id eſt, diuiſione tanquam planiſſima & certiſſima uia inquirantur

defini-

definitionum membra, donec rem à communitate diſtinxerimus, tam diu inquit debemus interponere ſpecies & differentias, quam diu ſecluſis omnibus quæ hóc idem eſſe poſſunt eo deueniatur, ut proprietas iam certa teneatur. M. Tullius *in Topicis ius ciuile uoluit definire, & ut oportuit cœpit à genere.* Dixit *enim in principio* Ius *ciuile eſt æquitas.* Hoc *genus eſt. Sed quoniam alia eſt æquitas conſtituta, aliæ naturalis, &* Ius *ciuile non eſt naturalis æquitas.* Ergo *conſtituta.* Verum *quia æquitas conſtituta alia eſt* Gentium*, alia certæ ciuitatis, & ius ciuile non eſt æquitas conſtituta* Gentium*, Ergo certæ ciuitatis, Relinquitur ergo quod ius ciuile ſit æquitas conſtituta eorum qui ſunt eiuſdem ciuitatis. Quædam* Boetij *uerba mutaui, ut ſtudioſi facilius* Platonicam Methodum *agnoſcerent, de qua ſupra dixi in* Diæreſi Vniuerſali*. Sũt alij qui prædicabilium ordinem inſtrumentum* Methodi *definiendi conſtituunt, de qua re* Boetius *ita inquit. Quidam cautiores plenioreſq́; in docendo, definitionis ipſius quaſi quædam membra conſtituunt, dicuntq́; perfectam & plenam definitionem ex his quinq́; partibus, genere, ſpecie, differentia, proprio & accidente conſiſtere,* Sed *accidens in definitione minimum, proprium plurimum ualet.* Exempla *uide in* Dialecticis Philippi*, & paßim apud autores occurrunt plurima.*

Porrò huc adijciendum quoq́; duxi præceptum

Boetij,

Boetij, de ordine explicandi eam definitionem quã ſtatuimus. Omnis definitio, inquit, his membris partibuſq; tenetur. Primum uti breuiter id, de quo quæritur quid ſit, oratio noſtra contineat. Deinde eius definitionis ſupponatur approbatio, qua illud oſtendimus, ut idipſum quod breuiter in definitione poſuimus, id ita eſſe argumentorum rationibus approbemus. Deinde tertio loco inducimus deductionem eiuſdem definitionis in eam ſpeciem de qua quæſtio eſt, & de qua iudicium eſt conſtitutum, ut cum generaliter rem definiuerimus, & ita eſſe de quo quæritur, dixerimus uerum eſſe quod definimus. Tertio loco oſtenderimus hoc eſſe quod geſtum eſt, uel id eſſe de quo quæritur, quæ orationis pars appellatur deductio generis in ſpeciem. Quarto loco in oratione noſtra ponemus deſtructionem definitionis aduerſæ partis, hoc eſt, uti quemadmodum aduerſarij definiuerint idipſum de quo ſupra definitionem conſtituimus apponamus, eamq; uitioſam eſſe doceamus. Hæc ratio tractandæ inuentæ per Methodum definitionis non ſolum oratoribus, uerumetiam Dialecticis & Philoſophis eſt communis, niſi quod Philoſophi ut plurimum aliorum definitiones prius confutant, et poſtea collectis membris ſuas ſtatuunt, mox applicant genera ad ſpecies & confirmant. Hanc Methodum plurimum iuuare orationis copiam animaduerti, quare eam cõmemorandam eſſe duxi.

DE DIÆRESI PARTICVLARI.

Tametſi hæc Methodus ex iјs quæ dicta ſunt in ſuperiori Methodo facile intelligi poteſt, tamen quia eius laudes & utilitates hoc merentur, breuiter de ipſa dicam. Plato enim adeo miratur hanc Methodum, ut dicat ſe tanquam Deum ſequuturum eum eſſe, quem nouerit diuidendi peritum, atq; id non iniuria. Nam diuidendi Methodus cum ad rei quæ diuiditur naturam demonſtrandam, tum ad definiendum & argumentandum plurimum utilis eſt, ſed præconijs omiſsis, rem ipſam aggrediamur.

Eſt itaq; diuidendi Methodus, quæ et particularis Diæreſis quædam exiſtit & appellatur, certa uia, res ſingulas diuiſione, quaſi anatomia quadam in partes ſeu membra retexendi Sub hac diuiſione complector enumerationem, partitionem, & eam quam Cicero, contracto uocabulo diuiſionem appellauit. Nam uis nominis & amplitudo hoc non recuſat, quemadmodum Boetius & poſt hunc Philippus teſtantur, nihil pſeudo Ciceronianos morantes, qui nullum uerbum ferre poſſunt, quod ipſi apud Ciceronem non legerunt. Vt autem Methodus hæc eò facilius percipiatur, primum diuiſionum formas recitabo. Deinde regulas quaſdam huic rei deſeruientes adijciam. Tertio loco ratio-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

rationem ac uiam in ſingulis differentijs & ſpeciebus inquirendis ſubijciam. Quarto loco ordinem tractandi diuiſionum membra inuenta docebo. Diuidendi itaq; genera duo ſunt prius ac nobilius naturale ac per ſe dicitur, Poſterius fortuitum ſeu per accidens nominatur.

Naturale diuidendi genus eſt, cum diuiſio per ea fit quæ naturam rei attingunt, id eſt per differentias & ſpecies, Atq; in tres formas diuiditur, quarum prima eſt generis in ſpecies ſiue in differentias diſtributio, Hæc alijs dignior eſt. Alia quã Cicero quidem partitionem, Themiſtius uero ἀνατομὴν uocat. Tertia eſt non quidem prioribus dignitate par, ſed tamen in ſeriarum rerum tractatione haud raro adhibenda. Hæc enumeratio appellatur, & fit quoties uocis alicuius multa amplitudine ſignificationis ſuæ complectentis ſignificata enumerantur. Poſterius diuidendi genus id eo uocatur per accidens, quia fit per ea quæ naturam rei non attingunt, ſed ut fortuita quædam incumbunt, Eſtq; huius generis triplex forma. Prima eſt ſubiecti in accidentia diuiſio, ut cum dicimus, omnium hominum alij ſunt nigri, alij candidi, alij medij coloris. Secunda eſt accidentis in ſubiecta ſectio, qualis hæc eſt. Omnia quæ expetuntur alia in anima, alia in corporibus ſita ſunt.

Poſtrema eſt accidentis in accidentia diuiſio, ut omnium candidorum alia ſunt dura ut Margarita,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

alia ſunt liquentia, ut Lac. *Atq; hæc ſunt genera ac formæ diuiſionum, nunc regulas ſubijciam.*

Prima.

Oportet *omnem diuiſionem in duas ad minimum uel in plures, ſi neceſſe fuerit, partes fieri.*

Secunda.

Omnis legitima generis diuiſio fieri debet duobus terminis, niſi inopia uocabulorum hoc prohibeat.

Tertia.

Differentiæ quæ aliqua oppoſitionis ſpecie differunt, ſola generibus accommodari poſſunt in legitima diuiſione.

Quarta.

Differentia ſemper ſubiecto ineſſe debebit, in ueris diuiſionibus.

Quinta.

Quemadmodum genera in ſpecies, ita differentiæ genericæ in alias ſub ſe conſtitutas differentias non ſecus atq; genera diuidi debent.

His regulis traditis ad id quod tertio loco propoſui accedendum eſt, nimirum ut rationem & certam quandam Methodum *inquirendarum differentiarum in ſingulis diuidendi generibus teneamus, quod ut facilius fiat ſingula genera proponenda ſunt.* Non *eſt enim eadem ratio inquirendarum differentiarum in omnibus generibus.* In *prima ergo forma prioris generis hac* Methodo

ſpecies

ſpecies & differentiæ inquirendæ ſunt. Primum omnium generis (nam ſola genera hac forma diuiduntur) prædicamentum quærendum eſt. Statim in proximas ſpecies ſubiectas generi diuidendum, mox in alias, donec ad infimas ſpecies deuentum fuerit, ubi conſiſtendum eſt, ſed non promiſcue & fortuito ſpecies diuidendo generi ſubijcies, ſed eas tantum, quas conſtituunt oppoſitæ differentiæ ſub eodem genere collocatæ. Vt animalium aliud eſt brutum, aliud eſt homo. Hic in proximas ſpecies quas conſtituunt oppoſitæ differentiæ, irrationale & rationale diductum eſt genus. Et ne erretur in aßignandis ſpeciebus, profuerit primum in differentias genera diffidere. Poſtea differentias adiuncto generis uocabulo ſpecies ſtatuere, atq; hoc neceſſario faciendum eſt potißimum ſi ſpecies quibus oportet genus diuidi nominibus carent.

Sed dicat aliquis in Animalis diuiſione res plana eſt, ſed quid faciendum ubi nec differentiarum, nec ſpecierum ſunt uocabula. Huic inopiæ hoc pacto ſuccurrendum eſt: Vbi differentiæ non extant proprijs uocabulis, periphraſi uerborum utendum erit, ſi ſpecierum nomina deſunt accipe differentiam, eamq; ſuperiori generi copula. Omnis enim differentia in proprium genus ueniens ſpeciem facit. Vnde eſt ut genus materiæ, differentia uero formæ ſimilitudinem quandam referat. Sed labor eſt, inquies differentias illas inuenire. Labor qui-

dem,ſed non adeo difficilis,ſi Methodus acceſſerit, quam tertia regula ſupra tradita monſtrat. Ex ea enim regula conſtat quod ſolæ illæ differentiæ, quæ à ſe inuicem aliquo oppoſitionis genere differunt ſub genere poſitæ,genus ipſum poſſunt diſtinguere uera & legitima diuiſione. Oppoſitionum autem genera eſſe quatuor nempe Contradictorium, Contrarium, Priuatiuum & Relatiuum, ex Dialectica notum relinquo, Hic tantummodo ſecundum quas oppoſitiones diuiſio generis rectiſsime fiat admonere oportet, ac primum quidem de contradictionis oppoſitione dicendum eſt,quæ affirmatione & negatione proponitur. Quod autem negatio per ſe nullam conſtituit ſpeciem,ex eo manifeſtum quod ſpecies omnis eſſe rem aliquam intendit, negatio uero quicquid proponit ab eo quod eſt eſſe diſiungit, ut cum dico homo, aliquid eſſe innuo. Cum uero non homo,ſubſtantiam hominis negatione deſtruxi. Sic igitur diuiſio generis in ſpecies per ſe caret negatione,neceſſe eſt tamen ſæpe ſpeciem negatione componere cum ea, q̃ ſimplici nomine ſpeciem uolumus aßignare nullo uocabulo nuncupatur,ut cum dico. Imparium numerorum alij primi ut tres, quinq;, ſeptem, Alij non primi ut nouem,Vt hoc pacto ſæpe aßignemus ſpecies coget neceßitas non natura. Verum cum ita fiet diuiſio, affirmationem ſequetur negatio non contra. Atq; hæc dicta ſint de differentijs oppoſi-

tis,quas conſtituit contradictio. Nunc de contrarijs dicendum,in quibus generum frequens eſt diuiſio, fere enim cunctas differentias in contraria diducimus. Sed quoniam contrariorum alia ſunt immediata,alia mediata,in utriſq; diuiſio facienda eſt,ut colorum alij ſunt nigri, alij albi, alij neutri. Hic quia indigentia nominum prohibet fieri bimembrem diuiſionem,iuxta primam & ſecundam regulam diuiſio facta eſt. In immediate contrarijs diuiſio fiet bimembris, Vt figurarum aliæ æquales,aliæ inæquales ſunt. Porrò diuiſio ſecundum oppoſitionem priuantium uidetur ſimilis contradictoriæ. Negat enim quodammodo priuatio habitum, ſed differt quod ſemper quidem poteſt eſſe negatio,priuatio uero non ſemper,ſed tunc ſolummodo quando habere habitum naturæ rei conuenit Quare forma quædam intelligitur eſſe priuatio.Non enim tantum priuat,ſed etiam diſponit quodammodo eum qui priuatur habitu. Hic ergo ut in ſuperioribus diuiſio generis fieri poteſt, ita tamen ut habitus priori loco ponatur, priuatio poſteriori. Quarta oppoſitio eſt relatiuorum, quæ nullam habent ſubſtantialem differentiam qua à ſe diſcrepent,imò potius habent huiuſmodi cognationem, qua ad ſe inuicem referantur, ac ſine ſe eſſe non poßint. Non eſt ergo generis in relatiuas partes facienda diuiſio. Neq; enim hominis ſpecies eſt ſeruus aut dominus, nec numeri, medium

aut duplum, in ſubiecti tamen in accidentia diuiſione nihil prohibet per relatiuas partes fieri diuiſionem, Vt hominum alij ſerui ſunt, alij domini. Ex his manifeſtum eſſe puto, quomodo & ſpecies & differentiæ in uera generis diuiſione conſtituendæ ſunt.

DE ANALYSI PARTICVLAri enumeratione & diuiſione κατὰ συμβεβηκός.

Nunc de totius in partes ſectione (nam ea eſt altera prioris generis diuidendi forma, & proprie Analyſis particularis eſt) dicam breuiſsime de qua in uniuerſum hæc eſt obſeruanda regula: Ex conſideratione compoſitionis recte Totius diuiſio ordinatur, ita ut ſemper à principalioribus partibus fiat diuiſio in minores, donec res tota in minimas partes animo & cogitatione retexta fuerit. Vt quia homo componitur ex corpore hoc eſt materia, & anima id eſt forma tanquam principalibus partibus, recte fiat diuiſio ſeu partitio hominis in corpus & animam. Deinde hæ partes ut tota accipiendæ ſunt & diuidendæ in partes. Anima itaq; tametſi reuera non conſtat ex partibus, tamen quia in ea eſt uis uiuificandi, mouendi & intelligendi, recte anima in has partes uirtuales, ut uocant, diuidi poteſt, per ſe ſane indiuiſibilis. Et rurſus hæ ſingulæ partes, ut tota cõſtituendæ ſunt & diuidendæ. Deinde altera pars primæ diuiſionis

nis ſumenda eſt nempe corpus, & ut totum arripiendum, huiuſq; conſideranda eſt compoſitio. Vnde rurſus ἀνατομὴ inſtituenda eſt, donec in minimas partes diſſectum fuerit corpus. Hæc ratio totius diuidendi in partes, perutilis ad amplificandum & illuſtrandum eſt, quare & Rhetores de hac præceperunt. Tertia forma primi generis eſt enumeratio ſignificationum diuerſarum eiuſdem uocis. Huius Methodus ſecundum has regulas inſtituenda eſt. Primum omnium uidere oportet, quæ ſignificatio naturalis ſit (Eſt enim naturalis ſignificatio quam primum habuit uox cum inuenta eſt. Naturalia enim dicuntur, quæ cum unoquoq; nata ſunt) quæ translatitia. Deinde ſi ſenſus patitur & contextus, retinenda eſt naturalis ſignificatio, Sin minus translatitiæ ſignificationes ſunt enumerandæ, quarum ea aptanda eſt propoſito, quæ maximè quadrat, & firmis rationibus monſtrandum eſt quod aliæ uocis ſignificationes non conueniant.

Porrò poſterioris generis diuiſio hoc pacto inſtituetur. Subiectum in accidentia commodiſsime hac Methodo diſtribuetur, ſi per ſingula prædicamenta accidentium eatur. Vel ut Rodolpho placet per locos Dialecticos ordinetur propoſitæ rei deſcriptio, & inſtituatur ueluti quædam particularis Syntheſis, ut ſi officium aliquod fuerit diuidendum, rectè in partes eas quæ ad officium faciunt fiet deſcriptio, id quod uidemus Paulum feciſſe in

deſcriptione Epiſcopi ad Titum & Timotheum, de quo genere uide plura in Dialectica Philippi & in poſterioribus commentarijs Eraſmi de copia. Cæterum Methodus tractandæ inuentæ diuiſionis hæc eſt uulgarißima: ut primum noſtram diuiſionem ponamus. Deinde eandem confirmemus, mox ſubijciamus aduerſariorum eamq; rationibus deſtruamus.

DE METHODO COPVLATA DIDASCALICA.

Porrò ex his ſuperioribus Methodis alia quædam Methodus, quam Didaſcalicam à ſuo proprio fine uocant, emergit. Et tametſi ex pluribus Methodis eſt conflata, tamen recte eam & ſimplicem uocaueris eo quod ſimplicium rerum tractandarum inſtrumentum ſit, & copulatam, quæ conflatur ex plurib. particularibus Methodis, de qua quia Philippus in fine primi libri Erotematum Dialectices tractauit, inde ſtudioſis quæ huc faciunt petenda relinquam, ubi prius membra potißima huius Methodi Didaſcalicæ, copulatæ recenſuero. Priuſquam igitur definitio rei quæritur, ſtatuendum eſt an res ſit, ideo An ſit, quæſtio, in Didaſcalica Methodo præcedit. Deinde definitionis Methodo natura rei explicetur. Tertio loco diuidendi Methodus adhibenda eſt, ſub qua reliqua capita, ſeu quæſtiones à Philippo poſitas comprehendo.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

do. Nam ut totius in partes Analyſin, & eã quam uocant καταγραφὴν, id eſt deſcriptionem, quæ fit per locos Dialecticos ad diuiſionem refero. His tribus capitibus abſoluitur Methodus Didaſcalica ſimplex, cum quibus capitibus & Philippi Methodus & Ariſtotelis quæſtiones: An ſit, quid ſit, quale ſit & propter quod ſit, conueniunt. Atq; hæc de ſimplici Methodo, nunc ad compoſitam tranſeamus.

DE COMPOSITA METHODO.

Diximus de Methodo particulari ſimplici, nũc ordo poſtulat ut de compoſita dicamus. Huius in tota uita utilitas eſt maior, quam ut noſtra oratio eius laudibus reſpondere poſſit: quare præconijs omiſsis rem quam poſſum planiſsime explicabo.

Eſt itaq; compoſita Methodus particularis, certa uia ac ratio, propoſitam quæſtionem coniunctam in diſputando, collocando, & examinando tractandi. Vt enim ſimplex Methodus quæſtionem ſimplicem ita hæc coniunctam, quæ conſtat ſubiecto & prædicato, reſpicit. Varietas autem huius Methodi à uaria quæſtionis propoſitæ natura, & propoſitionum quæ illi explicandæ adhibentur, uarietate, petenda eſt. Quocirca cum omnis quæſtio compoſita aut probabilibus, aut fallacibus, aut neceſſarijs & perpetuis confirmari ſoleat, Tripli-

cem

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

cem hanc Methodum conſtituamus probabilem ni mirum, Sophiſticam & Apodicticam, de quibus primum particulatim quædam. Deinde de diſputatione, collatione & examine ſingularum, quantum pro tenuitate ingenij licebit, dicam. Nam hæc pars potiſsimum iuuat ſtudia iuuentutis, memoriam confirmat, in lectione optimorum autorum iter oſtendit.

DE COMPOSITA PROBABILI.

Methodus Compoſita probabilis, eſt uia ac ratio, probabilem quæſtionem tractandi probabilibus argumentis, ſeu propoſitionibus, cum ſecundum Dialectices præcepta recte inſtituuntur argumenta, quod ubi fit conceſsis propoſitionibus probabilibus ſequitur concluſio neceſſario, unde Ariſtoteles præſcribit non petendam, hoc eſt non quærendam eſſe concluſionem, ſed ex præmiſsis datis inferendam, Nam qui admittit præmiſſas in bona conſequentia, neceſſario concluſionem uelit nolit admittet. An non quæſtio, dubia eſt, de qua in utramq; partem diſſerere licet? Quomodo ergo dicis nunc neceſſariam, quæ eſt dubia, quam etiam paulo antea probabilem appellaſti? Datis propoſitionibus hoc eſt præmiſsis, qualeſcunq; fuerint, ſi modo ſeruatur norma ſyllogiſmi, concluſio ſequitur idq; neceſſario etiamſi materia non ſit neceſſaria.

ria. Sic enim definit Ariſtoteles ſyllogiſmum, orationem eſſe dicens, in quà quibuſdam poſitis propoſitionibus per ipſas ſequitur concluſio, idq; neceßitate conſequentiæ non naturæ. Duplex enim neceſſarium Dialecticus conſiderat aliud per naturam, aliud per conſequentiam. Neceſſarium per conſequentiam omnem ſyllogiſmum legitime factum ſequitur. Neceſſarium uero per naturam & per conſequentiam & per ſubiectam materiam in ſolis demonſtrationibus exiſtit.

Porrò Methodus hæc in genere petenda eſt primum ex natura quæſtionis propoſitæ. Secundo ex inuentione argumentorum. Tertio ex doctrina de ſyllogiſmis. Verum hic arte opus eſt quæ iudicium regat. Nam propoſita quæſtione triplex cura animum occupabit, prima quæſtionis, media argumentandi, ultima formæ, ad q̃ potißimum alligandum eſt argumentum. Sed hæc poſtrema ex genere quæſtionis pendet, Nam aliud quæſtionis genus aliud argumentum aliamq; formam exigit. Dicendum eſt ergo neceſſariò hoc loco primum de generibus quæſtionum Dialecticarum. Deinde de argumentis, quæ ſingulis quæſtionum generibus conueniunt. Poſtremum de formis, quæ argumentis inuentis et quæſtioni propoſitæ accommodatæ ſunt.

Quæſtionum itaq; Dialecticarum genera quatuor fecit Ariſtoteles: Definitionis, Generis, Proprij & Accidentis.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

Definitionis quæſtio eſt, quando definitio de definito prædicatur et contra. Generis, quando propriam genus, uel differentia de ſpecie adfertur. Proprij, quando proprium prædicatur de ſubiecto Accidentis, cum accidens adfertur, uel quæritur de ſubiecto. In quibus generibus ne erretur hæc obſeruatio eſt neceſſaria: quod quæſtio non ſortiatur nomen à ſubiecto, ſed tantum à prædicato, hoc eſt ab habitudine prædicati ad ſubiectum. Vt ſi quæratur ſit ne homo animal? generis eſt quæſtio, genus enim in hac quæſtione prædicatur. Sit ne anima harmonia? eſt quidem & hæc generis quæſtio, ſed non naturalis. Eodem modo de alijs iudicandū eſt. Oblata ergo quæſtione de qua cōtrouerſia eſt, primum omnium cuius generis ſit quæratur. Deinde cognito genere quæſtionis, loci prudenter conſulendi ſunt à quibus ducantur argumenta, per quæ uel confirmari uel confutari quæſtio poterit. Id autem aptiſsimè uidetur fieri hoc modo: ſi diligenter perſpexeris in quibus prædicamentis fuerint partes quæſtionis, Nam ipſa prædicamenta præcipuos locos monſtrant. Deinde ſi quæſtio fuerit definitionis, genus & differentia propria debent eſſe eiuſdem prædicamenti, quæ ſi fuerint idque ſecundum regulas in definitiua Methodo præſcriptas, confirmanda eſt quæſtio, ſin minus refutanda & monſtrandum uitium. Et quia differentiæ non ſubijciuntur oculis, plurimum facit ad in-

ueni-

uenienda differentiam, confirmandam et confutandam conſulere locos effectuum, actuū, adiacentium & cognatorum. Simile iudicium eſt de generis quæſtione, ſed ad hanc quoq; adhiberi ſolent loci ſpeciei, proprij, Adiacentium, Actuum, Cauſarū etc. In proprij quoq; quæſtione loci interni ualent præcipue. Item actus et adiacentia & contraria. In accidentis autem quæſtione, loci externi, Adiacentia, ſigna, communiter accidentia. Breuiter omnes loci poſſunt ſingulis generibus quæſtionum adhiberi, ſed alij alijs quæſtionibus magis accommodati ſunt, quemadmodum dictum eſt.

Porrò Ariſtoteles et Cicero operæprecium putauerunt eſſe in inquiſitione argumentorum, conſiderare quæ nam quæſtio ſit cognitionis & quæ actionis. Quæ ſane conſideratio utiliſsima eſt. Nam ſi cognitionis eſt quæſtio, loci interni et medij ſunt accommodatiores. Si actionis medij et externi. Verum quia hæc in Topicis traduntur, inde petenda ſunt, Nam Topica nihil aliud eſt, quam Methodus inueniendi argumenta conſentanea quæſtioni propoſitæ. Porrò quantum ad argumentorum formas attinet, quibus alligari debent argumenta, hoc tenendum eſt, Alia alijs figuris ſunt magis accommodata, quare de hac re utiliſsima quædam præcepta ſubijciemus.

Primum. Si medium inuentum prædicari poteſt de ſubiecto quæſtionis, aptiſsima erit prima figura.

Secundum. Si de inuento medio prædicari poteſt ſubiectum quæſtionis, aptiſsima erit tertia figura.

Tertium. Si mediū & ſubiectū quæſtionis ſunt paria, in prima & tertia figura concludere licet.

Quartum. Si medium neq; antecedens, neq; conſequens eſt extremarum quæſtionis, uel duplex adhibenda eſt argumentatio, uel Enthimema aptius erit ſyllogiſmo, Vt ſi quæratur ſit ne uoluptas expetenda? Inuenio medium quod eſt dolor, prorſus ab utroq; extremorum quæſtionis diſſentaneū. Nam nec uoluptas eſt dolor, nec expetendus eſt dolor, nec contra. Hic ergo opus erit duplici argumentatione, & nouum medium quærendum, quod latet in priori medio hoc pacto: Quod naturam offendit, eſt fugiendum, dolor naturam offendit, Ergo dolor eſt fugiendus, Si fugiendus eſt dolor uoluptas expetenda eſt, Atqui dolor fugiendus eſt, Ergo uoluptas eſt expetenda.

Hoc ſolet plerumq; fieri in locis contrariorū, Similitudinis, diſsimilitudinis, maioris, minoris & paris. Item cauſarum & effectuum, quod qui non animaduertunt, in accōmodandis locis ſæpe laborant. Verū hæc in Dialecticis fuſius tractāda ſunt.

Quintum. In deſtructione quæſtionis affirmatæ dominatur ſecunda figura.

Sextum. In confirmanda Vniuerſali propoſitione dominatur Barbara, primæ figuræ primus modus,

dus, & inductio ex quibuſcunq; locis promantur argumenta, Tametſi hæc plana ſunt, tamen quædam præcepta de affectione medij ad propoſitæ quæſtionis partes adſcribam, ut inquirentis & iudicantis labor hac ratione leuetur. In prima itaq; figura hæc debet eſſe medij ex locis inuenti affectio ad extrema quæſtionis propoſitæ, ut in omnibus modis medium adferatur de ſubiecto concluſionis. Deinde in affirmatiuis modis ſit antecedens prædicati, in negatiuis uero repugnans. In ſecunda hæc debet eſſe medij diſpoſitio, ut ſemper alterius extremorum quæſtionis ſit repugnans. At in Cæſare & Feſtino repugnans ſit prædicati, et conſequens ſubiecti quæſtionis. In Cameſtres uero & Baroco, ſit conſequens prædicati & repugnans ſubiecti.

Porrò, in tertia figura ſemper medium antecedens ſit ſubiecti, in affirmatis quoq; antecedens ſit prædicati, ſed in negatis repugnans prædicati. Hæc conſideratio habitudinis medij multum iuuat & ad inueniendum medium, & ad formas inuentis apte accommodandas. Porrò ut res uniuerſa fiat illuſtrior, ea quæ hactenus dicta ſunt exemplo declarabo. Proponatur hæc quæſtio in medium. Ecquid anima ſit harmonia, ut uoluerunt Platonici. Primum hic aduertendum eſt, quod ſit generis quæſtio. Cum enim quæritur An anima ſit harmonia, quæritur an harmonia ſit genus in hac

quæſtione. Deinde facile eſt uidere cognitionis non actionis quæſtionem eſſe, Vnde & hoc ex ſuperioribus notum relinquetur qui loci potiſsimum conſulendi ſunt, ſed prius uidendum in quibus prædicamentis ſint partes quæſtionis, id quod ex partium natura facile eſt intelligere. Anima ſiquidem cum ſit forma hominis ſubſtantialis, et altera pars ſubſtantiæ hominis, & per ſe ſubſiſtat ſeparata à corpore, in prædicamento erit ſubſtantiæ.

Harmonia uero cum ſit nihil aliud, quam partium, aut numerorum, aut figurarum quædam diſpoſitio, Vel ut Auguſtinus definit, concentus quidam ex diſsimilium uocum moderatione factus in quantitatis prædicamento erit. Hac tanquam κατασκευὴ adhibita, conſulendi ſunt loci ac primum definitionis, deinde reliqui ut generis, proprij, differentiæ. Iam inuenta ex locis conferēda ſunt cum partibus, quæſtionis, & pro diuerſa habitudine inuentorum ad quæſtionem, ut ſupra dictum eſt, inſtituenda eſt argumentatio. Definitio animæ eſt forma ſubſtantialis hominis, hæc quia conſequens eſt ad ſubiectum quæſtionis, aptiſsima erit prima figura. Et quia repugnat prædicato quæſtionis quæ eſt indefinita, erit modus Ferio hoc pacto. Nulla forma ſubſtantialis hominis eſt harmonia, Anima eſt ſubſtantialis forma hominis, ergo anima non eſt harmonia. Deinde quia medium repugnat prædicato, & adſertur de ſubiecto, poterit etiam

accommodari tertio modo ſecundæ figuræ hoc pacto. Nulla harmonia eſt forma ſubſtantialis hominis, Anima eſt forma ſubſtantialis hominis, Ergo anima non eſt harmonia. Ad eundem modum reliqui loci, qui attingunt primum quæſtionis ſubſtantiam couſulendi ſunt. Loci generis, Animæ, ſunt forma, ſpiritus, ſubſtantia, loci generis, Harmoniæ, ſunt concentus, diſpoſitio, quantitas. Loci generis animæ applicati concludunt quemadmodum in definitione dictum eſt, hoc eſt in Ferio & in Feſtino. At ſi ex generibus harmoniæ petis media, ſolus modus Baroco erit accommodatus, & tot erunt ſyllogiſmi, quot utriuſq; genera erant aßignata. In qua re facile uidere eſt quantum momenti huc adferant prædicamentorum ordines. Atq; hæc ſint breuiter dicta de Methodo probabili, quæ diligentius & fuſius in Topicis explicanda eſt. Prima enim elementa hic attigiſſe ſatis eſt, ut Methodus aliquo modo conſpiciatur.

DE METHODO SOPHISTICA.

Methodus Sophiſtica eſt uia ac ratio, per argumenta φαινόμενα ueritati tenebras offundendi, & homines incautos decipiendi, quæ quia indigna eſt homine nato ad ueritatem amplectendam, & uehementer nocet moribus ac communi ſocietati, omnino ſtudioſis tota hæc cauillandi ra-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

tio deteſtanda eſt. Adoleſcentes, n. Sophiſtarum paraſtrophis aſſuefacti, nunquam ueram Dialecticam diſcunt, neq; unquam res bonas adferunt, ſed tandem ſua ipſorum fallacia miſerè decipiuntur, nunquam ueritati ab alijs traditæ acquieſcentes intrepide. Quod autem Ariſtoteles multa de fallacijs Sophiſticis præcepta, in duobus illis de Sophiſticis Elenchis congeßit, hoc non fecit ut Sophiſtas faceret, aut Sophiſticen traderet, Verum ut auxiliare Pharmacum nobis exhiberet ad euitandas, ut ipſe uocat Sophiſticas ἐνοχλήσεις, Non ſecus atq; Nicander, qui de uenenis tractauit, non ut ijs utamur alijs in perniciem, ſed ut ea potius cauere poßimus ne nobis noceant. Cæterum ſi Methodum aliquam quæras diluendi Sophiſtica argumenta, nulla melior præſcribi poteſt quam ea quæ ab Ariſtotele, à Philippo & à Villichio tradita eſt, quare de ea hic peculiaria præcepta non præſcribam, ſed tantum monere uolo adoleſcentes, ut propoſito argumento falſo, ſeu Sophiſtico, primum omnium perluſtrent animo regulas conſequentiarum, & uideant num quid peccetur contra aliquam regulam conſequentiarum, quod ſi ſit reijcienda eſt conſequentia. At ſi nullum peccatum ibi apparet rerum ſequatur examen locis in conſilium, ex quibus falſum illud argumentum ductum eſt, adhibitis. Tertio uidendum utrum ex locis Sophiſticis aliqua fallacia commiſſa ſit. Hæc triplex

cura

cura ſit reſpondentis ad Sophiſtica argumenta, qualia omnia ſunt quæ falſum aliquid ſub ueritatis titulo concludunt,ſed de his plura in Dialectica.

DE METHODO DEMONSTRATIVA.

Tametſi Methodus Demonſtratiua non poteſt exacte tradi breui aliquo compendio: tamen breuiter conabor deliniamenta ſaltem huius Methodi attingere. Eſt autem hæc Methodus Philoſophorum fere propria, Nam demonſtratione Philoſophis eſt opus ueluti inſtrumento ad Philoſophiæ partium Theoricæ & practicæ, hoc eſt cognitionis & actionis rectam explicationem: Sicut enim faber amuſsis beneficio lignum rectum à curuo,et ædificator perpendiculo parietem æqualem ab inclinato diſcernit, ſic Philoſophus in ſpeculatione quidem uerum à falſo, in actione uero bonum à malo demonſtrandi regula ſeparat.

Eſt autem Demonſtrandi Methodus recta uia ac ratio,ex neceſſarijs notiſq; propoſitionibus immotam concluſionem inferendi. Vt autem hæc Methodus utcunq; intelligatur primum oportet ſcire in omni demonſtratione duo ſpectanda eſſe, tanquam principalia capita, quorum unum eſt problema ipſum (ſic enim Ariſtoteles uocat quæſtionem in diſputationem adductam) ꝙ demonſtrandum proponitur. Alterum propoſitiones quibus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

τὸ πρόβλημα probatur. Deinde in omni problemate duo ſunt, prius datum, Alterum quæſitum, more Geometrarum uocant. Vt in hoc problemate, ſit Anima immortalis nec ne. Anima datum, immortalis uero quæſitum eſt. Porrò propoſitiones per quas probatur problema ad minimum duæ ſunt, quas ante unamquamque particularium demonſtrationum præcognoſci neceſſe eſt. Non enim poßibile eſt quicquam non omnibus propoſitionibus cognitis concludere ἀποδεικτικῶς. Sed inter illas duas propoſitiones, quas in demonſtratione adhiberi neceſſe eſt, hoc eſt diſcriminis, quod maior ſit omnino commune quoddam axioma, cui fides adhibeatur propter euidentiam dignum eſt, unde et axioma id eſt dignitas dicta eſt. Minores uero propoſitiones quoniam ſunt infinitæ, nõ ſunt tam obuiæ aut notæ, attamen in maioribus propoſitionibus uirtute comprehenduntur, ut in ſyllogiſmo hoc. Omne animal eſt ſubſtantia, homo eſt animal, Ergo homo eſt ſubſtantia. Minor propoſitio, homo eſt animal, comprehenſa eſt uirtute in maiori animal eſt ſubſtantia. Vnde hæc tria neceſſarium eſt cognoſcere ante omnem demonſtrationem, datum et quæſitum in problemate et dignitatem, hoc eſt propoſitionem illam notam et dignam fide ſua euidentia, Sit problema, Eſtne iuſticia laudanda nec ne: Datum eſt iuſticia quæſitum laudanda, præter hæc oportet me dignitatem (Sic enim inter

pre-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

pretantur axioma) habere, quæ eſt: Honeſta ſunt laudanda, hoc adeo euidens eſt, ut qui contradicat prorſus inſanus exiſtimetur. Hæc tria cum adſunt materiam demonſtrationis habes, quam ſic formare debes. Omnia honeſta ſunt laudanda, iuſticia eſt honeſta. Ergo iuſticia eſt laudanda. Et tot poſſunt fieri ex hac una dignitate demonſtrationes, quot ſunt partes ſubiectiuæ, ut uocant, ſubiecti axiomatis. Deinde cum ſcitur quæ nam oporteat præcognoſcere ante demonſtrationem, ſciendum & hoc eſt quibus modis oporteat ea præcognoſcere, cum ſint ἐπιστημονικαὶ quæſtiones quatuor, quod ſit, quid ſit, quale ſit & propter quid ſit. In dato ergo id eſt ſubiecto problematis oportet præcognoſcere et quod ſit, et quid ſit, in quæſito quid ſit ſolum, in dignitatibus an ſint, ſeu quod ſint, idq; quia ſunt propoſitiones. His cognitis diſcrimina dignitatum tenenda ſunt, nimirum quod aliæ omnibus ſcientijs, aliæ quibuſdam, aliæ uni tantum ſcientiæ ſubijciantur. In omni ſcientia locum habet hæc dignitas: In ſingulis affirmatio aut negatio eſt uera. Hæc uero: Eidem æqualia inuicem ſunt æqualia, pluribus famulatur ſcientijs, nimirum Muſicæ, Geometriæ & Arithmeticæ. Porrò hæc: Honeſta ſunt facienda, in ſola morali Philoſophia locum habet. Præterea genera Demonſtrationum cognoſcenda ſunt, et Methodus ſingulorum. Genera autem ſunt uaria, ſed nos cum Philopono in hunc modum di-

uidamus. Alia demonſtratio eſt directa, Alia ducens ad impoßibile, Directa alia κατὰ σύνθεσιν, alia κατὰ ἀνάλυσιν inſtituitur. Illa ſola quæ inſtituitur κατὰ σύνθεσιν διότι, id eſt propter quid, reliquæ omnes cuiuſcunque fuerint generis demonſtrationis ὅτι, id eſt quod eſt, uel quia eſt appellantur. Præter has formas eſt quædam demonſtratio quæ σημειώδης dicitur, uidelicet cum à neceſſarijs ſignis aliquid concluditur. Nunc de his omnibus, eo quem propoſui ordine dicamus. Directa itaq; demonſtratio κατὰ σύνθεσιν eſt, quæ à quibuſdam confeßis principijs paulatim alias atq; alias concluſiones extruit, quod ſubiectis exemplis oſtendere conabor.

PHYSICVM EXEMPLVM.

QVicquid habet uim ſpecies rerum ſenſibilium apprehendentem ſentit. Omne animal habet uim ſpecies rerum ſenſibilium apprehendendi. Ergo omne animal ſentit. Hic demonſtratio in Syntheſi huius generis potißima eſt. Medium enim definitio eſt ſubiecti, ſimul ſumpta cum definitione paßionis, Nam ita τὸ ζητούμενον appellatur. Vnde in maiori propoſitione paßio prædicatur de definitione ſubiecti, in qua definitione exprimuntur principia ipſius paßionis. Subiectum enim non ſolum comparatur ad propriam paßionem ratione

tione cauſæ materialis (id eſt ratione materiæ in qua hæret paßio) uerumetiam ratione cauſæ efficientis. Definitio ergo ſubiecti ſimul ſumpta cum definitione paßionis, exprimit cauſam efficientem ipſius paßionis immediatam & neceſſariam. Si enim quæris quid ſit animal, recte reſpondetur quod habet uim ſpecies rerum ſenſibilium apprehendendi. Si rurſus ſentire quid ſit interroges, recte reſpondetur habere uim ſpecies rerum ſenſibiliũ apprehendendi. Hæc ergo definitio et propria paßio ſubiecti conſtituunt maiorem, hoc pacto: Quicquid habet uim ſpecies rerum ſenſibilium apprehendendi ſentit. Hic eſt ſecundus modus dicendi per ſe. Deinde primo prædicatur, ſeu dicitur, hoc eſt ſubiectum et prædicatum ſunt ita adæquata, ut prædicatum non poßit inueniri extra ſubiectum, nec econuerſo. Deinde Vniuerſaliter dicitur, quia prædicatum de ſubiecto, & econtra poteſt uniuerſaliter prædicari. Minor eſt: Omne animal habet uim apprehendendi ſpecies rerum ſenſibilium. Primus eſt modus dicendi per ſe, dicitur etiam primo & uniuerſaliter. Concluſio: Ergo omne animal ſentit. Eſtq; ſecundus modus dicendi per ſe, Dicitur quoq; primo & uniuerſaliter. Hæc demonſtratio prædicatũ ineſſe ſubiecto generi monſtrat. Tales debent eſſe omnes potißimæ demonſtrationes ſeu primæ in Syntheſi, ubi uides medium terminum continere duo, nempe definitionem

ſubiecti concluſionis et definitionem paſsionis hoc eſt prædicati. Porrò in ſyllogiſmis qui extruũtur κατὰ σύνθεσιν à potiſsima, omnes quidem conſtabunt propoſitionibus de modo primo & ſecundo dicendi per ſe, ſed primo & uniuerſaliter non dicuntur, niſi ſola maior proximi ſyllogiſmi poſt potiſsimam. Cæterum concluſio potiſsimæ demonſtrationis approbata & demonſtrata fit ἀξίωμα ſequentis ſyllogiſmi, atq; ita de reliquis ſequentibus ordine iudicandum eſt. Extruamus itaq; ex concluſione proximi ſyllogiſmi hoc pacto. Omne animal ſentit. Secundus modus dicendi per ſe, & dicitur primo & uniuerſaliter. Dicitur primo quia non eſt alia cauſa ut prædicatum inſit ſubiecto. Vniuerſaliter quia prædicatum & ſubiectum commeant, ut omne animal ſentit, & omne quod ſentit eſt animal. Secundus modus dicendi per ſe, dicitur primo & uniuerſaliter. Quicquid ratiocinatur eſt animal. Hic minor uirtute eſt in maiore, unde ſequitur concluſio. Quicquid ratiocinatur ſentit. Hæc concluſio ſumatur rurſus ut axioma, & extruatur hæc demonſtratio. Quicquid rationale eſt ſentit (eſt ſecundus modus dicendi per ſe, & eſt proprium ſecundo modo) Omnis homo rationalis eſt. Ergo omnis homo ſentit. Si omnis homo. Ergo uir et mulier adeoq; omnia indiuidua ſpeciei, de qua prædicatum monſtratum eſt in proximo ſyllogiſmo. Deinde rurſus ab altero genere

Animal extrue hoc pacto. Omne animal ſentit, omne brutum eſt animal, Ergo omne brutũ ſentit. Hic etiam omnia quæ ſub bruto continentur genera (id eſt ſpecies) eorumq; indiuidua concluduntur ac demonſtrantur, Atq; tot poſſunt fieri extructiones, quot ſunt genera, ſpecies et indiuidua eorum quæ uim ſentiendi habent. Hæ omnes demonſtrationes ſunt ſecundariæ, & omnes concluduntur ui & efficacia dignitatis, ſeu axiomatis primi ſyllogiſmi, cuius præmiſſæ fuerunt immediatæ cauſæ concluſionis, ſed in reliquis inde extructis præmiſſæ fuerunt mediatæ cauſæ concluſionis, unde primus ſyllogiſmus tantum διότι ἐστὶ, id eſt cur ſit, reliqui omnes ὅτι ἐστὶ id quod ſit concludunt. Hic obiter interſeramus quæ ſit mediata quæq; immediata propoſitio. Mediata quidem propoſitio eſt illa, in qua prædicatum ineſt ſubiecto propter aliquid, cui tale prædicatum per eius genus conuenit. Sicut riſibile Socrati, quod prius conuenit homini. Immediata uero propoſitio eſt illa, in qua prædicatum non propter aliud ineſt ſubiecto. Sicut riſibile conuenit definitioni hominis, Vt omne animal mortale rationale eſt riſibile. Homo eſt animal mortale rationale, Eſt ergo riſibilis. Deinde demonſtrationes potiſſimæ etiam formantur à ſingulis generibus, in quibus propriæ paßiones adferuntur, ſeu prædicantur, ut omne animal rationale eſt riſibile (hic propria paßio prædicatur de

defini-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

definitione hominis) omnis homo eſt animal rati-
onale. Ergo omnis homo eſt riſibilis. Hæc eſt διότι
demonſtratio, ex cuius cõcluſione extrue κατὰ σύν
θεσιν per mediatas cauſas alios ſyllogiſmos, &
conclude propriam paßionem ſpeciei, de ſingulis
indiuiduis propoſitæ ſpeciei. Socrates eſt homo,
Ergo Socrates eſt riſibilis etc.

AETICVM EXEMPLVM.

Axiomata Æthica primaria ſunt hæc. Quic-
quid conuenit naturæ expetendum eſt. Bonum ex-
petendum eſt, per ſe bonum magis expetendum
eſt. Summum per ſe bonum ſummopere expeten-
dum eſt. His quatuor axiomatis alia quatuor ex
aduerſo reſpondent. Quicquid nocet naturæ fugi-
endum eſt. Malum fugiendum eſt. Per ſe malum
magis fugiendum eſt. Maximum per ſe malum
ſummopere fugiendum eſt. Hæc ſunt axiomata in
doctrina de moribus, ex quibus omnia ſua præce-
pta in Æthicis extruxit Ariſtoteles, nos breuiter,
ut oſtendatur uſus huius demonſtrationis pauca
extruamus.

Quicquid conuenit naturæ expetendum eſt, o-
mnia honeſta, utilia et ſuauia non pugnantia cũ ho
neſtate conueniunt naturæ. Ergo hæc omnia ex-
petenda ſunt. Nunc uero quia propoſitiones con-
cluſionum approbatæ et demonſtratæ, fiunt axio-
mata in progreßione Synthetica, ex prima conclu
ſione faciamus tria axiomata, Honeſta expetenda
ſunt.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

ſunt. Vtilia expetenda ſunt. Suauia non pugnantia cum honeſtate expetenda ſunt. Ex primo axiomate ſic extrue. Honeſta omnia expetenda ſunt. Virtus omnis eſt honeſta. Ergo omnis uirtus expetenda eſt. Hæc concluſio fit rurſus axioma hoc modo. Omnis uirtus eſt expetenda: Iuſticia, temperantia, fortitudo, prudentia ſunt uirtutes. Ergo iuſticia, temperantia, fortitudo, prudentia ſunt expetendæ. Ex hac concluſione quatuor axiomata licet facere, ex quibus rurſus omnia, quæ in ijs uirtute excluduntur demonſtrari poſſunt. Eodem modo ex ſecundo & tertio axiomate (de utilibus et ſuauibus) demonſtrandæ ſunt omnes partes utilis & ſuauis. Sed quia res ex ijs quæ dicta ſunt intelligi poteſt, ad Geometrica exempla properemus.

GEOMETRICVM EXEMPLVM.

Omnis triangulus habet tres angulos, duobus rectis pares. Omnis Iſopleuros, Iſoſcheles, Schalynos, Ortogonios, Amphligonios, Oxygonios eſt triangulus. Ergo omnis Iſopleuros & cæteri habent tres angulos duobus rectis pares. Hinc tot licet axiomata conſtituere, quot ſunt ſpecies trianguli ſubſumptæ, ſed ſatis eſt breuiter uiam monſtraſſe. Ex his Æthicis, Phyſicis & Geometricis exemplis puto ſatis intelligi quomodo demonſtratio fiet in progreſsione Syntheſeos, Quare nunc accedamus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

ad alterã ſpeciem directæ demonſtrationis, quam dixi uocari κατ' ἀνάλυσιν.

DE DEMONSTRATIONE directa κατ' ἀνάλυσιν.

Directa demonſtratio κατ' ἀνάλυσιν eſt, quemadmodum ſupra definiuimus, aſcenſus à fine ad principium, Concluſio enim eſt quæ fuerat finis in Syntheſi. Hanc demonſtrationem unico exemplo declarabo. In Æthicis exemplis quæ propoſuimus hæc fuit ultima concluſio Omnis iuſticia, temperantia, fortitudo, prudentia, eſt expetenda. Hæc concluſio maior erit prima in Analyſi, & in tertia figura procedendum eſt hoc pacto. Omnis iuſticia eſt expetenda, omnis iuſticia eſt uirtus. Ergo uirtus eſt expetenda. Hæc concluſio rurſus retexenda eſt hoc pacto. Omnis uirtus eſt expetenda. Omnis uirtus eſt honeſta. Ergo honeſta ſunt expetenda. Eodem modo de alijs partibus in ultima concluſione Syntheſeos agendum eſt. Verum quod proponitur, quia in conceſſas & immotas propoſitiones, hoc eſt axiomata, reſoluitur, et monet Philoponus concluſionem in demonſtratiuo facilius ἀναλύεσθαι quam in Dialectico ſyllogiſmo, idq; propter certitudinem medij in demonſtratione. Deinde & concluſio particularis actu uirtute uniuerſalis eſt, quia materia eſt neceſſaria. Atq; ita Analyſis eſt ex poſterioribus recurſus ad principia

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

pia & cauſas, quemadmodum ſupra in Analyſi Vniuerſali admonui.

DE DEMONSTRATIONE DVCENTE AD IMPOSSIBILE.

Huius Demonſtrationis duplex eſt ratio quantum ad formam concludendi attinet. Nam alias ſyllogiſmo Categorico, alias Hypothetico concludit. De utroq; hæc regula, ſeu axioma omnibus ſcientijs accommodatum tenendum eſt. Sed quid falſi, aut abſurdi, aut pugnantis cum principijs ſequitur ad aliud in bona conſequentia, illud quoq; ex quo ſequitur abſurdum & falſum erit. Vt ſi quis diceret lineam eſſe corpus, hoc ita refutares, Si oſtenderes corpus habere aliquam proprietatem, uel differentiam, uel accidens inſeparabile, quod non habet linea, Cum impoßibile ſit definitionem generis non prædicari de ſingulis generis ſpeciebus, Hoc ergo pacto deſtruenda propoſitio aduerſarij, per ſyllogiſmum in ſecunda figura. Omne corpus habet tres dimentiones. Linea non habet tres dimentiones: Ergo linea non eſt corpus. Tametſi autem in prima figura poſſunt fieri concluſiones negatiuæ, tamen demonſtrationes negatiuæ non fiunt niſi in ſecunda figura, Cuius hæc ratio eſt. In negatiuis oportet medium eſſe cauſam cur prædicatum concluſionis non inſit ſubiecto, de quo

nega-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

negabitur medius terminus. Quare fieri non poteſt ut minor propoſitio ſit affirmatiua, id quod fieri neceſſe eſt in prima figura. Relinquitur ergo negatiuas demonſtrationes in ſecunda figura ordinandas eſſe. Per hypotheticum ſyllogiſmum dupliciter inſtituitur, nimirũ à deſtructo conſequente, & à primo ad ultimum. A deſtructo conſequente hoc pacto: Si linea eſt corpus, linea habet tres dimentiones. Sed linea non habet tres dimentiones. Ergo linea non eſt corpus. A primo ad ultimum hoc modo. Si honeſta non ſunt expetenda, uirtus non eſt expetenda, iuſticia non eſt expetenda. Si iuſticia non eſt expetenda. Tueri natos, educare & colere ſocietatem non ſunt expetenda. Si hæc non ſunt expetenda, horribilis confuſio & totius naturæ fœda & immanis deſtructio eſt expetenda. Sed hoc eſt falſum, ergo illud etiam primum ex quo hoc ſequitur falſum eſt, uidelicet ꝙ honeſta non ſunt expetenda. At ſi hoc falſum eſt, eius repugnans erit uerum, nempe quod honeſta ſint expetenda. Atq; hac uia utimur potiſſimum quando aduerſarij principia uocant in quæſtionem.

DE DEMONSTRATIONE
coniecturali, quam Græci ση=
μειωδῆ appellant.

Potiſſima demonſtratio & propria reuera ex primis & immediatis & notioribus propoſitionibus

nibus probare debet poſteriora & minus manifeſta. Sed quoniam quod naturæ notum eſt, non ſemper nobis eſt notum, fit ut ſæpius de prioribus per poſteriora fidem faciamus, propterea quod poſteriora interdum nobis ſunt notiora. Cum itaq; hoc fit, demonſtratio dicitur τεκμηριώδης καὶ ἄλυτος, quæ quidem non eſt adeo demonſtrationis titulo digna atque ea quæ ex prioribus fidem facit poſteriorum, nimirũ cum illa priora naturæ ſunt & nobis æquè cognita.

Hic tempeſtiuè uidetur adijciendum diſcrimen eorum quæ cognoſcuntur, quæ ſanè in triplici ſunt diſcrimine. Alia .n. nobis notiora ſunt, alia naturæ, alia nobis & naturæ ex æquo nota ſunt. Eorum quæ nobis notiora ſunt, duplex eſt diſcrimen. Nam quædam αἰσθητά, nimirum quæ ſenſibus exterioribus, idq; uel aliquibus, uel omnibus percipiuntur ut hic color, hoc frigidum &c. Quædam συμπαρατηρήσει cognoſcuntur, hoc eſt crebra obſeruatione eorum quæ ſæpius ſenſibus offeruntur, quorum obſeruatio diutina gignit Vniuerſalem propoſitionem collectam uniuerſali experientia mentiſq; munere conſeruata, quæ poſtea quia eſt ἀνένστατος, in ſcientijs fit axioma, unde poſtea extruuntur innumeræ demonſtrationes. Huius generis pleraq; axiomata ſunt in ijs ſcientijs, quæ circa ſenſus uerſantur, qualis eſt Aſtrologia, Geometria Arithmetica &c. Hinc eſt quod Ariſtoteles &

poſt

poſt hunc Philoponus impoßibile eſſe dicunt, uniuerſalia ſpeculari niſi per inductionem quod ſane de eo tantum genere intelligendum eſt, de quo nũc dixi. Ea autem quæ naturæ notiora ſunt uocantur uniuerſalia. Sed triplex eſt conſideratio uniuerſalis iuxta triplicem naturæ ordinem. Aut enim ſpectatur ordo τῆς συνθέσεως, ſecundum quem res à ſuis principijs extruuntur. Quo ſane ordine magis confuſa & magis uniuerſalia priora ſunt & notiora naturæ, quam quæ inde extruuntur, ſic punctus in Geometria prior eſt linea, linea figura. Aut ſpectatur ordo τῆς διαιρέσεως uidelicet cum rerum formæ à principijs ortæ diſcernuntur paulatim, donec ad formas fuerit deuentum. Aut ſpectatur ordo τῆς ἀναλύσεως nimirum cum finis rei proponitur, & natura quaſi deliberat & ordinat ea quæ ad finem ſpectant. Porrò quæ nobis & naturæ æque ſunt nota, ſunt ea uniuerſalia exiſtimanda, quæ nobis magis ſunt nota quam eorum particularia, Cuius generis ſunt omnia, quæ ui mentis ſine ſenſuum miniſterio agnoſcimus, quæ quia ſenſus latent Græcis κεκρυμμένα nominantur, quia ſine inductione ſciũtur. προλήψεις, quia in mente quaſi innatæ κοιναὶ ἔννοιαι uocantur, ex quibus demonſtrationes extruuntur omnium firmißimæ & nobilißimæ. His ita explicatis reuertamur eò unde digreßi ſumus.

Demonſtratio itaque τεκμηριώδης quæ &

ἄλυτος dicitur, fit per ea quæ συμπαρατηρῆσαι nobis ſunt nota, naturæ reſolutionis quidem ordinē priora. Compoſitionis uero poſteriora, ut ſi quæratur an Sphæricæ figuræ ſit luna. Hic nihil ex prioribus demonſtrare poſſumus, ſed ex poſterioribus omnino concludendum erit, nimirum ex illuminationibus lunæ, quæ inſequuntur formam eius & dependent ab ipſa: Vnde probamus lunam eſſe ſphæricam, quod eſt primum & cauſa illuminationum. Quoniam autem uidemus ipſam bis ſingulis menſibus falcatam fieri bis in duo ſectam, bis utrinq; gibboſam, ſemel ſuum plæniluniũ habere, concludimus ex hoc ſphæricam eſſe. Si enim eſſet diſcus, totus eius diſcus collectim aut illuminaretur, aut non, ſole ipſi occurrente. Quoniam autem ſphærica eſt, ſolq; ipſa eſt altior, accidit ſemper partem ipſius ad ſolem conuerſam illuminari, & hoc paulatim fieri quouſq; ad diametrum ipſi oppoſitam, totum hemiſphærium ipſum aſpiciens illuminetur. Eſt igitur illuminatio indicium formæ ipſius, nec quia ſic illuminetur ſphærica eſt, ſed quia ſphærica, illuminationes ratiocinamur ex cauſa effectum. Verum quoniam natura primum, & cauſa, figura ipſa ſphærica eſt nobis incerta, manifeſtæ autem illuminationes, utimur poſteriore ut fidem faciamus de priore. Et quoniam inſolubilia ſunt talia ſigna, & coniecturæ, probationes ex ipſis factas demonſtrationes

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

uocamus, per ſecundam ut addit Philoponus menſuram demonſtrationis, Atq; hæc de demonſtrandi Methodo dicta ſufficiant.

DE DISPVTATIONE.

Tametſi uera diſputandi Methodus ex ijs præceptis, quæ in Methodo probabili & demonſtratiua præſcripſimus, commode peti poteſt, tamen hoc loco quædam quaſi concertantium ſtratagemata adijcere placet, quibus admoneantur adoleſcentes, quomodo cogitationes ſuas inſtituant, & intra quas metas cohibere eas debeant, ne ut rixoſæ mulierculæ ſine delectu et iudicio uerbis contendant, quod cum fit neq; ipſi quicquam præter garrulitatem inanem reportant, neq; de quæſtionibus in certamen productis iudicium ferre poſſunt, quo fit ut ſapere quidem ſibi uideantur, ſed rerum dulciſſima ueritate amiſſa, errorum tenebris et ignorantia inuoluantur. Nec enim diſputatio garrulitas muliebris eſſe debet, ſed amica quædam & placida confabulatio, Nam dialecticorum eſt ut inquit Plato πραότερον διαλέγεσθαι, cuius finis ultimus eſſe debet ueritatis inquiſitio, cui inuentæ & quaſi è tenebris emerſæ acquieſcere debemus. Quod autem interdum diſputatur de rebus quarum nulla eſt diſſenſio, hoc fit ideo, ut adoleſcentes adſueſiant ad defendendam & non oppugnandam ueritatem. Et ut tyrones militares in umbra ſe primum præparant, ut poſtea cum res agenda eſt ſerio,

rio,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

rio, ſint inſtructiores & magis ad ictus tum inferendos, tum euitandos idonei: Ita ſtudioſi in ſcholis diſputationibus crebris ſe exercere debent, ut poſtea ueritatis fortiores patroni eſſe poßint, Sed omißi longiori exordio rem ipſam aggrediamur. in diſputatione duo eſſe debent apparatus & conflictus ſeu concertatio. Apparatus conſiſtit in noticia locorum in habitudine eorundem ad ſe inuicem, & in accommodatione ipſorum ad propoſitam quæſtionem, quæ tria tametſi in Dialectis traduntur, tamen de duobus poſtremis hic pauca dicam, ac primum de habitudine locorum ad ſe inuicem, quæ habitudo ex his regulis intelligi poteſt.

Prima Regula.

Cuicumq; definitio attribuitur, eidem omnia ſuperiora directo ordine poſita generi eorumque differentiæ genericæ tribuuntur.

Secunda.

Cuicumq; genus attribuitur, eidem omnia ſuperiora directo ordine poſita genera eorumq; differentiæ genericæ attribuuntur.

Tertia.

Cuicumq; ſpecies attribuitur, eidem genus, differentia, definitio, proprium, Inſeparabile accidens attribui poteſt.

Quarta.

Cui proprium attribuitur, eidem ſpecies cum

omnibus ſuperioribus, differentia & definitio attributur.

Quinta.

Cuicumq; differentia attribuitur, eidem genus & ſpecies attribui debent.

Sexta.

Cauſa effectum, & effectus cauſam ſequitur.

Septima.

Partes ſequuntur totum, qui enim totum admittit partes negare non poteſt.

Octaua.

Modo poſito ponitur & nomen principale, & contra.

Nona.

Cuicumq; tribuuntur accidentia & actus, illud exiſtere neceſſe eſt ut ſubiectum.

Decima.

Relatiuorum mutua eſt poſitio & illatio. Hæ decem regulæ continent apparatum, ſeu habitudinem locorum inter ſe, quatenus fere affirmandis quæſtionibus adhiberi poſſunt.

Porrò ſi quæſtio neganda eſt deſpiciendum erit quid aliquo affirmato uel negato negari poterit, qua de re ſequentes regulæ obſeruandæ ſunt.

Prima.

Cui definitio adimitur, eidem ſpecies adimitur neceſſario.

Secunda.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

Cui differentiæ & proprium adimuntur, de eodem & ſpecies denegabitur.

Tertia.

Negatis genere, differentia, definitione, proprio & inſeparabili accidente, negabitur & ſpecies.

Quarta.

Negatis partibus, negabitur & totum.

Quinta.

Negata cauſa, negatur effecta, & è contra.

Sexta.

Negatis ſubiectis, denegabuntur adiacentia, actus, & accidentia omnia.

Septima.

Negato nomine principali, denegabitur & modus & è contra.

Octaua.

Sublato relatiuo, negabitur correlatiuum.

Nona.

Cui attribuitur genus certum, de eodem diuerſa genera omnia eorumq; differentiæ & ſpecies negabuntur.

Decima.

Cui ſpecies tribuitur certa, reliquæ negabuntur.

Vndecima.

Cui tribuitur unum contrarium, ab eodem reliquum remouetur. Vbi hanc locorum inter ſe habitudinem, de qua plura in Dialecticis præcipiuntur, ſtudioſus intellexerit, facilis erit poſtea accom

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

modatio, quæ omnino inſtituenda eſt quemadmodum præſcriptum eſt in probabili Methodo, & pro diuerſa habitudine loci ad partes quæſtionis propoſitæ, erunt aliæ atq; aliæ formæ adhibendæ.

In conflictu ſeu concertatione cauendum eſt ne ictus inferentes, icti proprijs telis à bello diſcedamus, nullo prius uirtutis facto edito, quod ne fiat arma noſtra debent nobis eſſe cognita, hoc eſt, argumenta debent ſecundum normas Dialecticas deduci in diſputationem, quorum uis & connexio in promptu debent eſſe, ſi ea aduerſarius uel contempſerit, uel improbauerit. Si contempſerit, hoc eſt ſi connexionem reiecerit, in promptu ex locis & regulis conſequentiarum ratio nexus eſſe debet: Si improbauerit quid, nouo quaſi telo defendendum eſt, donec uel iuſte uictus fueris, uel uictor ipſe euaſeris. Nec eſt unica uia adoriendi aduerſarium. Vt enim in bellis alias aperto marte, alias ex inſidijs hoſtem aggredimur, ita in diſputatione alias aperto argumento aduerſarij propoſitionem impugnabimus, alias ex inſidijs. Hinc duplicem argumentandi ductum fecerunt, Vnum directum, Alterum obliquum. De utroq; in hunc modum ſcribit Rodolphus. Ductus eſt, inquit, duplex cuiq; rei probandæ, unus directus, ut cum propoſito aliquo uelut recta uia colligemus id quod probare uolumus. Vt qui probare uelit ſapientem eſſe diuitem dicat, Sapiens nullius indiget, Ergo ſapiens

eſt diues. Alius eſt ductus obliquus, ut cum acce-
pto contradicente eius quod probare uolumus, colligimus ex eo aliquid q. falſum ſit, unde regreßi docemus falſum id eſſe ex quo collectum eſt, idq; quia contradicens eſt eius quod intendimus probare. Conſequens eſt iſtud ipſum eſſe uerum. Vt ſapiens eſt diues, Si enim non ſit diues ſapiens, cupit aliquid, ſed falſum eſt hoc, falſum igitur ex quo colligitur id, hoc eſt non eſſe diuitem ſapientem. Verum igitur erit quod intendimus ſapientem eſſe diuitem.

Non ſunt autem hæ argumentandi formæ, per omnes enim formas, quas expoſuimus duci poſſunt ſed uiæ quædam colligendæ intentionis. Ex his Rodolphi uerbis facile & unde materia utriuſque ductus ſit petenda, & quis ſit utriuſq; uſus oſtenditur.

DE COLLOCATIONE DIALECTICA.

Quæ hactenus dicta ſunt pertinent ad eam diſputationem, in qua certa themata proponuntur defendenda. Verum ubi cum diſputantium neuter, quod probare, uel improbare uelit alter, nouit, alia ratio eſt nouaq; collatio adhibenda. Et quia de hac collatione multa præcepta apud Dialecticos extant quæ plurimum faciunt ad ordinem in Platone intelligendum, breuiter pauca præce-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

pta colligam,idq; potiſsimum ex octauo libro Topicorum Ariſtotelis, Sine enim horum Ariſtotelicorum præceptorum intellectu, multæ ab imperitis effinguntur Platoni abſurdæ opiniones. Neq; enim fieri poteſt ut Methodus collocationis Platonicæ intelligatur, ab ijs qui hanc doctrinam ignorant. Quoniam itaq; Dialogi conſtant interrogatione & reſponſione diſſerentium,oportet utrumque hoc eſt interrogantem & reſpondentem certa & peculiaria tenere præcepta.Interrogantis itaque hæc ſint præcepta. Primum oportet illum in promptu habere neceſſarias propoſitiones,hoc eſt ex quibus id probare poteſt quod intenditur, ut ſunt maiores & minores propoſitiones in Syllogiſmis, præter neceſſarias propoſitiones quatuor propoſitionum generibus inſtructus eſſe debet diſputator. Aliæ enim Inductionis gratia ut detur Vniuerſale. Aliæ amplificationis gratia, ut auctior ſit oratio. Aliæ occultationis cauſa,ut occultetur concluſio. Aliæ perſpicuitatis cauſa, ut nulla excuſatio haberi poſsit,adhibebuntur. De neceſſariarum propoſitionum collocatione hoc ſciendum eſt,quod uel directè collocandæ ſunt,uel per occultationem. Directè cum ſtatim id quod uolumus concludimus. Vt ſi quæratur an fœlices ſint Tyranni,hoc pacto interroges. Conſiſtit ne fœlicitas in uirtute?an Tyranni uirtutem habent?Si aduerſarius hic primam admittit negata altera, inferen

da

da eſt concluſio. Ergo Tyranni non ſunt fœlices. Et monet Ariſtoteles hoc loco ut recto ductu potius quàm obliquo utamur, niſi cum ſecus obtineri quod uolumus non poteſt. Deinde etiam monet quod neceſſariæ propoſitiones debent habere aliquid ſolidum & uere ἔνδοξον & probabile. Monet tertio ut concluſionem non interrogemus, ſed ut ex conceßis concluſionem inferamus. Nam concluſio confecta, eſt ueluti parta uictoria. Hanc enim ſi quis interroget concedit uictoriam partam aduerſario. Quarto loco monet, ut ex interrogatione non Dialectica, faciamus Dialecticam, quam poſſumus affirmare, uel negare. Vt quis eſt homo, non eſt Dialectica interrogatio, ſed ſic, eſtne homo animal rationale an non? Cum enim hoc pacto interroges aduerſarium idem ne an diuerſum ſentiat facile apparet. Quinto monet, ut de eadem re non ſæpius interrogemus. De directa collocatione propoſitionum neceſſariarum hactenus, nunc de occultatione dicendum eſt. Non enim ſtatim proponendæ ſunt neceſſariæ ex quibus concluſio efficitur, ſed occultandæ. Occultantur autem his fere modis. Primo ſi ſurſum aſcendatur, hoc eſt ſi ſuperiora genera, uel ſuperiores theſes ſumantur, non ex quibus ſtatim conficitur quod intenditur. Vt ſi quæſtio eſſet an pietas principi ſit neceſſaria non interrogemus primum de iuſticia ſed de habitu bono. Deinde de uirtute. Tertio de iuſticia.

cia. Secundo ſi concluſiones ſileantur, quibus neceſſariæ propoſitiones confirmantur. Plato oſtenſurus bonum, cupere, uirtutem non eſſe, propoſitiones has habuit. Alteram boni cupiditatem eſſe omnium. Alteram uirtutem non ſolum non omnium, ſed paucißimorum. Vnde concluſio ſequebatur. Itaq; boni cupiditatem & uirtutem idem non eſſe Harum altera propoſitio ſyllogiſmo colligatur. Nonne quiſquis malus eſt, uirtutem non habet? Nonne permulti ſunt mali? Hic omittatur concluſio, quæ eſt uirtutem permultos non habere, & conſtruatur ſecunda propoſitio neceſſaria prius hoc pacto, nonne quiſquis malum cupit, bonum non cupit? Et quiſquis bonum cupit, is malum non cupit? Malum autem nemo cupit.

Hic etiam concluſio tranſiliatur quæ eſt, Bonum omnes cupere. Et quia iam habemus duorum ſyllogiſmorum conceſſas propoſitiones, habemus etiam eorundem concluſiones, quas cumulate inferre licet ubi oportunum uidetur. Breuiter hoc Ariſtotelis præceptum monet, ut conceßis contenti non auide quod ſequitur occupemus, propterea quod hoc iam ipſo aduerſario inuito, haberi poteſt. Huius præcepti exemplis plænus eſt Socrates apud Platonem. Tertio ſi ordo propoſitionum permutetur, & commiſceantur propoſitiones diuerſorum ſyllogiſmorum hoc modo. Nonne is qui malus eſt uirtutem non habet? Nonne quiſquis ma-

lum

lum cupit bonum non cupit? Nonne mali permulti ſunt? Nonne malum nemo cupit? Quarto, ſi coniugata interrogando commutentur. Vt ſi probandum eſſet bonum uirum eſſe dignum laude, interroges. Ecquid bene agere eſſet laudandum. Sed huius loci enſtaſin, uide in loco coniugatorum apud Philippum. Quinto, Si ita interrogemus ut aduerſarius non intelligat ex forma quæſtionis, quid cupiamus nobis concedi. Si enim interroges hoc modo. Nonne multi mali ſunt? intelligit aduerſarius te cupere affirmatiuam partem concedi. At ſi ſic. Multi ne an pauci mali ſunt? Ex quæſtionis forma intelligi non poteſt, quid cupias concedi. Sexto, Si per ſimilitudinem interrogetur, in qua latet uniuerſale, ut poteſt ne ignis clare & ſine fumo principio ſtatim efflagrare? Ergo ſine inuidia gloria ſubito eniteſcere non poteſt. Septimo, Si ipſe interrogator interdum ſibi ipſi reſiſtat. Suſpecti enim non habentur illi, qui æqui in diſputando uidentur. Octauo, Si ea proponantur quæ uſitata & trita ſunt, in omniumq; ore uerſantur, Authoritas enim omnibus cauſis & ſolet & debet ualere plurimum. Nono, Si neceſſariæ propoſitiones, ueluti non neceſſariæ interrogentur, diſsimuletur, quam id quod intenditur, qui mos Socrati eſt familiaris. Decimo, Si ſimilia per comparationem proponantur. Nonne quemadmodum multi indocti, multi pauperes, ita multi ſunt

mali?

mali? Quia ſemper pauciora ſunt hominib. bona, mala plurima. Vndecimo, Si declinetur in latus et ſurſum & undecunq; . Hac enim ratione facilius obtinetur concluſio, ut ſi uolo ſumere poſterius, interrogo id quod eſt prius & econtra, ut ſi concedat Papiſta Chriſtum morte ſua ſatisfeciſſe pro peccato generis humani. Confiteatur neceſſe eſt homines iuſticia operum gloriari non poſſe. Duodecimo, Si ea in quibus eſt totius contentionis præſidium poſitum, non in principio ſtatim proponantur. Vt enim firmiſsima præſidia non ſunt ſtatuenda in prima acie, ſed rectius in nouiſsima collocantur. Ita in diſputando diu occultanda ſunt, in quibus plus uirium eſt. Decimotertio et ultimo, Si producantur et amplificentur, interijcianturq; in argumentatione, ea omnia quæ nihil ad rem pertinere uidebantur. Hac enim ratione celatur & obſcuratur res Socratico more.

Hactenus de ijs propoſitionibus, quæ occultandæ concluſionis gratia adhiberi ſolent dictum eſt. Nunc de ijs propoſitionibus dicatur breuiſsime quæ ad amplificandum ſeu κόσμον orationis pertinent. Certum eſt duas eſſe tantum propoſitiones neceſſarias unius concluſionis, quæ ui & pondere ualeant. Cæteras quæcunq; præter has accumulantur, multitudine & turba ualere. Cum igitur loco uniuerſalis propoſitionis ponimus inductionem, et loco definitionis diuiſionem, certum eſt nos oratio

nem

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

nem uberiorem & ornatiorem reddere. Eſtq; hoc Ariſtotelis præceptum, quod πρὸς ὄγκον et κόσμον orationis hæc duo potißimum faciunt ἐπαγωγὴ καὶ διαίρεσις, perſpicuitatis gratia, ſeu ut Ariſtoteles inquit εἰς σαφήνειαν adhibebuntur, exempla et parabolæ quæ ad illuſtrandum & explanandum non ſolum à Dialecticis, uerumetiam ab oratoribus & poëtis ſæpißime adhibentur. Poſtremum aſſumentur propoſitiones præter neceſſarias inductionis gratia, nimirum ut uniuerſale inductione exprimatur, ſed inductiõe potius apud imperitos, ſyllogiſmo uero apud doctos & dialecticos utendum eſt. Hactenus Methodus tradita eſt; qua inſtituatur diſputator contra aduerſarium, nunc pauca de re præcepta dentur. Vt quemadmodum aduerſus aſtum reſpondentis munitus eſt conſilijs diſputator, ita ſit ratione, cum ſe argumenti natura peruicax obiecerit. Eſt aũt unamquamq; rem probandi principium duplex, Alterum propoſitæ rei definitio, Alterum axioma, quorum illo clarè res in ſua natura & ambitu cernitur, hoc euidenter quare in ea aliquid ſit, intelligitur, reliqui loci his duobus famulantur. Sit quæſtio, An quiſquam mala ut mala cupiat. Hic primum quæratur axioma, uidelicet nemo uult eſſe infœlix. Hoc axioma ſit maior, additur minor, Omnis qui cupit mala, uult eſſe infœlix. Hinc ſequitur concluſio, neminem mala ut mala cupere. Hic ſi

quiſ-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

quiſquam axioma negauerit, nemo cupit eſſe infœlix, nihil habemus quo iuuemus nos, quam definitiones rerum duarum, ſcilicet uerbi cupiendi et infœlicitatis, quibus oſtenſis niſi poteſt effici, ut recipiatur hæc ſententia, uix poteſt quidquam adferri ad probandum illuſtrius. Poſtquam nunc interrogator inſtructus eſt præceptis aduerſus aduerſarium, & rem in diſputationem adductam, ſequitur ut reſpondenti quoq; præcepta ex eodem Ariſtotele præſcribamus, ſed id faciemus breuiſſime: Officium itaq; reſpondentis in his conſiſtit: Primum diligenter attendat ex quibus aduerſarius probare nititur concluſionem falſam, caueatq; ne cauſas falſæ concluſionis, quæ ſunt propoſitiones in ſyllogiſmo concedat, ſed eas ſi omnino falſæ ſint reijciat, ſi ex parte diſtinguat. Deinde ipſam collectionem totam animo intueatur, quæ ſi dialectica non fuerit, reijcienda eſt, & monſtrandum uitium. Tertio contra aduerſarij perſonam ſubinde orationem flectat. Quarto contemnat ea quæ ab aduerſario tanquam neceſſaria adducta ſunt. Sunt & exercitationis præcepta communia opponenti & reſpondenti præſcripta ab Ariſtotele, quibus inſtructi eſſe debent diſputaturi, quorum præcipua recitabo.

Primum aſſueſcendum eſt argumentationes conuertere. Sic enim maior nobis ad diſputandum argumentorum ſuppetet copia, & in paucis multas

tas argumentationes tenebimus. Eſt autem conuer tere, conuerſa concluſione in contradictoriam uel contrariam, & aſſumpta altera propoſitionum alteram euertere, quod quomodo fiat paucis ex- plicandum eſt. Si igitur ſyllogiſmus conuertendus fuerit primæ figuræ, maior per tertiam euerte- tur, minor per ſecundam, Vt, ſi quia omne hone- ſtum laudandum eſt, & omnis uirtus honeſta, Ideo omnis uirtus laudanda. Siquidem uirtus quædam laudanda non ſit, ſiue omnis uirtus eſt honeſta, quoddam honeſtum non erit laudandum, ſiue Om- ne honeſtum eſt laudandum, quædam uirtus non erit honeſta. Sed & omne honeſtum laudandum eſt, & omnis uirtus honeſta, Stat igitur firma con cluſio omnem uirtutem laudandam eſſe. Si ſyllo- giſmus conuertendus fuerit ſecundæ figuræ, minor euertetur per primam, & maior per tertiam fi- guram. Vt ſi quia nullum turpe amandum, et om- nis uoluptas eſt amanda, ideo nulla uoluptas tur- pis eſt. Siquidem quædam uoluptas turpis, ſiue o- mnis uoluptas eſt amanda, quoddam turpe erit amandum. Siue nullum turpe amandum, quædam uoluptas non erit amanda, ſed turpe nullum aman dum eſt, uoluptas autem omnis amanda non eſt, Ergo recte conuerſa concluſio eſt, quandam uo- luptatem turpem eſſe. Si conuertendus ſyllogiſmus fuerit tertiæ figuræ, maior in prima & minor in ſecunda euertetur. Vt ſi quia Cryſtallus omnis lu-

cidus eſt. Cryſtallus omnis lapis eſt, ideo quidam lapis lucidus eſt. Nam ſi lapis nullus eſt lucidus, ſiue Cryſtallus omnis lapis eſt, quidam Cryſtallus lucidus non erit. Siue Cryſtallus non lucidus eſt, Cryſtallus quidam lapis non erit. Sed & omnis Cryſtallus lucidus eſt, & omnis Cryſtallus lapis. Stat igitur firma concluſio quendam lapidem lucidum eſſe. Itaq; in eadem re ſex argumenta licet conficere. Tria cum ſumitur concluſionis contradictorium, & rurſus tria cum ſumitur concluſionis contrarium. Nec ulla res potentior eſt ad eluciendum uerum, quam ſubito & tanquam uno circulo poſitas eadem in re collectiones cernere. Quare non immerito Ariſtoteles τὰ ἀντίστροφα inter exercitij præcepta numerauit. Secundum præceptum eſt ad omnem theſin, hoc eſt ad utramq; contradictionis partem argumenta ſpectare, unde fiet et ſimul in quærendo et reſpõdendo exercitatiſsimus, Sunt autem problematis cuiuſq; duæ theſes una affirmatiua, altera negatiua. Argumenta autem quæ ſic per collationem ad utramq; quæſtionis partem confirmandam adhibentur παράλληλα dicuntur, ut quæ inuicem comparata theſibus, problematis accommodantur. Sic problema, Deus iraſcatur nec ne, Sit argumentum primum non iraſci, quia ſi tam potens iraſcitur, perire mundum oporteat, poſtquam potentes qui ſunt homines, cum incanduerint late populantur omnia. Et hu-

ius παράλληλον iraſci Deum, quia urbes incendio totas hauſerit ſubito, & mundum totum diluuio obruerit. Item non iraſci, quia commoueri non poßit. Et παράλληλον huius commoueri poſſe, quia & pœnitere & incendi & inflammari, & ira furere ſcriptura docet. Item non iraſci quia rem tam fœdam, ne ſapientes quidem in ſe admittant. Et παράλληλον ex eodem genere, iraſci quia optimos quiſq; indigna maxime re, maxime commoueatur. Item non iraſci quia credere non poſſit, ledi ſe poſſe ab ullo. Et παράλληλον huius, iraſci quia maieſtatem ſuam ſummam apud homines à pleriſq; uiolari & minui uideat. Hic exercitatio talis eſt, ut ſiue cogere uelis alium diſputando, ſiue ipſe uim effugere plurimum habeat momenti.

Tertium præceptum eſt, ut ad ea quæ ſæpißime incidunt problemata, argumentorum copia inſtructißimus.

Quartum, ad omnem diſputationem tria adferamus, principia, hypotheſes & normam communem argumenti ſtruendi. Principium eſt lux mentis & oculus. Hypotheſis eſt fundamentum rei & ipſa res communis norma argumentandi eſt ſyllogiſmus.

Quintum ut rerum primarum, quas maxime in uita iactari & diſceptari uidemus definitiones teneamus, Vbi enim definitio rei tenetur, iactum

eſt fundamentum ad omnem diſputationem medicam, & ſic de alijs.

Sextum, tenere oportet locos communes, per quos diſſerere licet ad multa problematum genera, ſæpe enim accidit ut ex uno loco communi, multas Hypotheſes *colligere liceat.*

Septimum. Locus *communis potius quam ſyllogiſmus memoriæ mandandus eſt.*

Octauum. Deducere *unam propoſitionem in plures, quod quomodo fiat* Rodolphus *in ſecundo de inuentione optime docuit.*

Nonum. Ad *uniuerſi generis quæſtionem, reuocare quæſtionem poſitam.* Nam *ita ex una multas facere licebit.* Ornatiſsime *enim inquit* Cicero *orationes hæ ſunt, quæ latiſsime uagantur, & à priuata & ſingulari controuerſia, ad uniuerſi generis uim explicandam ſe confert, ut hi qui audiunt natura & genere, & uniuerſa re cognita de ſingulis ſtatuere poſsint.*

Decimum. Res *in diſputationem propoſitas ad ſua* κριτήρια *reuocare oportet.* Sunt *autem* κριτήρια *pro rerum natura uaria, & quatuor à* Platone *&* Plutarcho *numerantur.* Nam *earum rerum quæ acie mentis ſola cernuntur & intelliguntur* κριτήριον *eſt* ἡ νόησις, *quæ eſt eius rei perceptio, quæ mente ſola percipiuntur, hoc eſt communium ſententiarum, ſeu communium principiorum* πρόληψις, *quam non docemur, ſed cognitam circumferi-*

ferimus ac accommodamus problematis, quando in hanc uel illam partem feretur ſententia, adhibitá demonſtrationis regula. Nam cum hæc νόησις ſit lumen rationis ut Plato inquit, eadem perſpicimus rerum ordinem & conſequentiam, quæ quia plus acuminis requirit accedit Dialectica, quæ huius ordinis & conſequentiæ facultatem iuuat. Huic κριτηρίῳ totam moralem Philoſophiam atq; ipſam Dialecticam ſubijcio. Deinde earum rerum, quæ ſub ſenſus cadunt & ſenſibus percipiuntur κριτήριον eſt πίστις, ſeu δόξα, quo uniuerſa quæ αἴσθητα hoc eſt ſub ſenſus cadentia appellantur, reuocanda ſunt. Hoc κριτήριον κατὰ συμπαρατήρησιν uniuerſalem experientiam parit, Vnde uniuerſale pronunciatum ſtatuitur, ex quo poſtea de particularibus iudicandum eſt. Huic Phyſicã ſubijcio & cognatas artes. Hoc enim pronunciatum: Quicquid pulmonem habet ſpirat, non eſt nouum per ſe, ſed per inductionem, Vnde uniuerſale collectum eſt. Atq; ita de alijs in Phyſica & Medicina. Porrò inter hæc duo κριτήρια νόησιν et πίστιν Plato tertium collocat nimirum διάνοιαν, quod circa res Mathematicas uerſatur, quæ partim mente, partim ſenſu percipiuntur. Nam ut Mathematica ſine ſenſibus intelligi non poſſunt, ita ſine intelligentia demonſtrari nequeunt. Vnde διάνοια talis æſtimatrix rerum eſt, quæ ex particulari ſiue uno ſiue pluribus, fert ſententiam de

communi pronunciato, ex quo rurſus de omnibus particularibus eiuſdem generis fit iudicium. Vt cum Mathematicus pingens circulum, oſtendit in eo omnes lineas à centro ductas ad circumferentiam eſſe æquales, mox arripit diſcens commune pronunciatum, ex quo deinde fert ſententiam, adhibita demonſtrationis regula, de alijs particularibus circulis. Atq; hæc cauſa eſt cur putantur demonſtrationes Mathematicæ euidentiores eſſe, quàm Æticæ, aut Phyſicæ: Quartum κριτήριον eſt εἰκασία hoc eſt ſimulatio ſeu effectio. Verſatur enim circa rerum fabricandarum imagines, ad quas reſpicit artifex dum opus extruit. Hæc κριτήρια memoriæ commendanda ſunt, & ſingulæ res ſuis κριτηρίοις ſubijciendæ & per illa dijudicandæ ſunt.

Plutarchus in Platonicis quæſtionibus hæc κριτήρια recitat, quæ dicit nobis eſſe à Deo data νοῦν μὲν τῶν νοητῶν, διάνοιαν δὲ τῶν μαθηματικῶν, πίστις δὲ τῶν αἰσθητῶν εἰκασίαν τῶν εἰκόνων καὶ τῶν περὶ τὰ εἴδωλα.

DE EXEGETICA METHODO.

Cum de exegetica Methodo dicturus ſum uideo me operæprecium facturum, ſi hanc partem in quatuor membra diſtinxero, ut primum contineat formas interpretandi autores. Alterum, ea quæ fuſius ab eloquentibus hominibus ſunt expoſita, ad

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

ta, ad Dialecticam breuitatem, & formas argu-mentationum Dialecticas certam rationem ac uiam reducendi præſcribat. Tertium Methodum examinãdi ea, quæ tradita ſunt præſcribat. Quartum membrorum Methodum ediſcendi quæcunq; memoria digna uidebuntur, commonſtret.

DE PRIMO MEMBRO.

Ratio interpretandi autores non ſimplex eſt, ſed ut plures ſunt interpretationum fines, ita & plures formæ ſunt. Aut enim uerba ſpectantur & phraſes & eſt interpretatio Grammatica, quæ conſiſtit in uerborum & phraſium explicatione, Aut ſumma cura rerum eſt, & interpretatio eſt Dialectica. Dialectica enim ars arbitra & æſtimatrix rerum eſt, Aut accidentia uerborum et rerum ſpectantur, & eſt Rhetoricum interpretandi genus. Aut hæc omnia ſimul ſpectantur & interpretationis genus triuiale dicatur. Hæc genera ita adhibenda ſunt, ut prudens Interpres uiderit commodum fore ſuis auditoribus, & profeßio efflagitare uidetur. Magnæ illæ profeßiones Theologia, Mathematica, Iuriſprudẽtia, Phyſica, Æthica, rerum potißimum curam habere debent, quas commode tractari doctißimi quiq; hac uia iudicant. Si generalis uniuerſa declaratio, ſummaq; rei tractandæ comprehenſio præcedat. Si hanc generalem comprehenſionem, ſeu ſummam, ſequatur ſpecialis diſtributio partium. Si hanc comitetur

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

membrorum explicatio, ſimplicium quidem per Methodum didaſcalicam. Cōpoſitorum uero per Methodum probabilem & demonſtratiuam, Si confutentur illorum, qui contra ſentiunt opiniones, Si deniq; ordo contextus optimus docendi Magiſter adhibeatur.

DE SECVNDO MEMBRO.

Hic omnium primum tenenda ſunt orationum diſcrimina. Nam Dialectica alij orationis generi, aliud inſtrumentū genus adhibet. Eſt itaq; omnis oratio uel expoſitio tantum, uel argumentatio, uel mixta expoſitione & argumentione. Expoſitio eſt oratio quæ ſolum dicentis mentem explicat, nullo quo fides fiat adhibito. Argumentatio eſt oratio, per quam is qui dicit fidem conatur efficere. Mixta eſt in qua partim exponuntur ſeu narrantur res, partim probantur. Si itaq; oratio fuerit expoſitio tantum, Dialecticus quantumuis oratio longa fuerit uniuerſam reuocabit ad ſex quaſi elementa detractis ornamentis, ut nuda appareat rei expoſitio. Sunt autem elementa hæc, Perſona una pluresue, locus ubi geſtum, & tempus quo geſtum negocium ſit, modus quidam geſti negocij. His ſextum accedit cauſa geſtorum. Quoniam autem hæc præcipua ſunt capita, quæ expoſitionem

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

perficiant, Dialecticus abſolutam eam iudicabit, quæ conſtat ex his omnibus, Itemq; ex ijs quæ ad illa referuntur. Contra deficientem quæ alicuius illorum indiget. Prudentiæ eſt narrantis uidere, ubi omnia hæc membra adhiberi neceſſe eſt, & ubi non ſunt adhibenda. Hæc elementa uerſiculo tali memoriæ gratia complecti ſoleo. Res, Perſona, Locus, Tempus, Modus, Ætia narrant. Atq; hæc de examine expoſitionis ſint dicta. Porrò in argumentatione maiores ingenij uires requiruntur, maior uſus, maiorq; cura. Primũ enim quæſtio principalis inuenienda eſt ſi latet. Secundo argumenta ſunt inquirenda. Tertio reddenda ſunt argumenta inuenta ſuis locis & accommodanda quæſtioni. Poſtremum iudicandum eſt de inuentis, idq; tum ex Dialecticis normis, quæ regant animum ne fallatur iudicium. Quomodo autem inuenienda ſit quæſtio, docet Rodolphus in Secundo libro de Inuentione. In oratione enim habente aduerſarium, ex contradictione altercantium naſcitur quæſtio. Vbi aduerſarius ex aduerſo non reſpondet, ut in continente oratione negocium, perſonæ, conatus. Hæc tria coniuncta monſtrant quæſtionem. De qua re Rodolphus præ alijs conſulendus eſt, Poſtquam autem inuenta iam eſt quæſtio, argumenta quærenda & inuenienda ſunt, qua in re præcipua Dialectici uirtus ſe prodit. Quocirca nunc præcepta ſubijcienda ſunt de hac re, ut inqui-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

rentis laborem nonnihil minuamus, dulcior ſit optimorum autorum lectio, quando uis nexuſq; rerum pœnitus peruidetur. In primis itaq; hoc ſciendum eſt, quod magni autores in ſplendidioribus ſcriptis, tametſi Dialecticam ut normam rerum intuentur: tamen ordinem illum ut liberiores negligunt ſæpe, interdum à propoſito non ordiuntur, neq; concludunt, Aſſumptiones ſæpe ad rationem probationemq; traducunt, ut difficillimum ſit nonnunquam eorum argumentationes ad eum ordinem, qui naturalis & Dialecticus eſt reuocare. Verum ſi Dialecticus ſuo munere rite perfungi uelit, omnia illa retexet, & quæ quaſi in campo ampliſſimo expatiantur, & diſperguntur, in carceres Dialecticos includet, examinabit, approbabit, quod quomodo fiet breuiter explicandum eſt. Sit ergo hæc prima regula. Cum inuenerimus quæſtionem, quicquid id eſt quod pro ratione poſitum eſt, ſi una propoſitio fuerit adhibendum eſt quæſtioni, Enthimemaq; conſtituendum cuius antecedens erit ratio poſita, conſequens uero quæſtionis propoſitio. Secunda. Si plures erunt propoſitiones, tum adhibendæ erunt altera alteri, uidendumq; an altera probetur per alteram. Tertia. Si altera probatur per alteram, quantum ad concludendam quæſtionis propoſitionem attinet una eſt argumentatio, ordine tamen probandi plures. Quarta. Si non probatur altera propoſitio

per

per alteram, ſed unaquæq; probat per ſe quæſtionem, plures erunt argumentationes. Quinta. Quod ſi nec altera alteram probat, uel erunt plures unius argumentationis propoſitiones (ſcilicet maior & minor) uel plurium propoſitionum probationes. Haud enim raro uſu uenit probationes propoſitionum poni loco propoſitionum. Sunt autem propoſitiones quibus quæſtio in hanc uel illam partem confirmatur. Sexta. Si fuerint unius argumentationis probationes, in qua maior uis eſt primo loco collocanda eſt, in qua minus uirium ſecundo & concluſio erit ſyllogiſtica. Septima. Si plurium propoſitionū fuerint probationes, ſingulæ probationes ſuis ſunt propoſitionib. accommodandæ, Atq; ita in Enthimematis uel ſyllogiſmi formam reuocandæ. Octaua. Sæpe etiam hoc uſu uenit quæſtionem & probationem unius quaſi propoſitionis formam obtinere, Sed Dialecticus hæc iudicabit & diuellet probationem à quæſtione. Nona. Fit ſæpe quod argumenta quaſi punctu notentur, quæ Dialecticus complebit, & uocabit in iudicium. Decima. Vna ſæpe propoſitio multa media continet, quibus quæſtio aliqua eſt probanda, uerum illa retexet Dialecticus. Vbi autem adoleſcentes artis diſſerendi Studioſi hæc præcepta perceperint, debent etiam cognitas formas argumentationum habere, quibus oratores utuntur. Vnde non tantum iudicium formare in iudicandis alio-

rum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

rum ſcriptis diſcunt, uerumetiam quandam uiam ornatius argumentandi, ac argumenta illuſtrandi conſequuntur. Quare breuiter potiſſimas oratoriarum argumentationum formas ſubijciam, quas poſtea ad regulas præſcriptas examinare non erit difficile. Oratoriarum itaq; argumentationum aliæ perfectæ ſunt, aliæ imperfectæ, utrumq; genus in expreſſum & implicitum diuiditur. Perfecta & expreſſa argumentatio oratorib. ἐπιχείρημα dicitur, & eſt ſyllogiſmus Categoricus conſtans quinq; partibus, propoſitione maiore, ratione maioris una pluribuſue, propoſitione minore eiuſdem ratione una uel pluribus, & concluſione, quæ ſæpius omittitur, quia eſt propoſitio probanda. Sit quæſtio An uirtus cuiquam hominum inſita ſit natura? Ad hanc quæſtionem euertendam hoc uſus eſt Epichiremate Ariſtoteles. Quæ nobis à natura tributa ſunt, eorum primum facultates accepimus poſtea uero officijs muneribuſq; fungimur, idq; in ſenſibus cernitur. Neq; enim ex eo quod aut aſpeximus, aut audiuimus ſenſus accepimus. At cum iam eorum eſſemus compotes eis uſi ſumus, non cum uſi eſſemus percepimus. At uero uirtutes accepimus poſtquam prius aliquid à nobis actum eſt, quod in cæteris quoq; uidere eſt artibus. Quæ enim facienda ſunt cum didicimus ea, tum cum agimus diſcimus maxime. Veluti homines tum architecti exiſtunt maxime, cum ædificant. Moralis

igitur uirtus non naturaliter nobis ingenita eſt, ſed exercitijs comparatur. Hic primo loco ponitur maior. Secundo ratio maioris. Tertio minor. Quarto minoris ratio. Quinto concluſio. Hic dialecticus primum inquiret propoſitiones neceſſarias maiorem & minorem, deinde ex illis & eorum probationibus noua argumenta conſtituet, quod quia in propoſito argumento eſt facile omittam. Perfecta argumentatio ſed implicita, ſimiliter quinque conſtat partibus. Verum quia medium hic occultatur implicita dicitur. Alia enim uerborum forma repetitur medium in minori, ut oratio recipiat uarietatem. Quod in certum finem fertur aliqua prouidentia gubernatur. Nihil enim quod caſu aut temeritate fertur aliquam deſtinatam metam ſpectat. At uniuerſus hic mundus in certum ſcopum dirigitur, quem aſſequi laborat perpetuo. Quemadmodum uiciſsitudo temporum, ortus & occaſus ſyderum, ordinatæ illæ orbium circumuolutiones ac pœnæ ingentium ſcelerum teſtantur. Relinquitur ergo hunc uniuerſum orbem, quodam ſupremæ mentis conſilio gubernari ac regi. Hæc eſt forma ſuperiori ſimilis, niſi quod hic & medius & maior terminus uarietate ſermonis tegantur. Dialectici ergo eſt muneris, detracta uarietate rem nude proponere, & in iudicium uocare. Imperfecta argumentatio, ſeu ἐπιχείρημα imperfectum eſt in quo aliqua harum quinque partium deſide-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

deſideratur, nunc enim maior, interdum eius probatio, nonnunquam minor, uel eius probatio abeſt. Quo autem plures deſiderantur partes, eo eſt imperfectius ἐπιχείρημα. Hic obiter admonendum duxi, ſex modis concluſionem uariari. Nunc enim ſimpliciter concluditur, nunc per ἰσοδυναμίαν. Nunc κατὰ ὑπόθεσιν, nunc per contrarium, nunc per id quod concluſionem neceſſario ſequitur. Interdum per ſchema aliquod Rhetoricum. Simpliciter concluditur cum Dialectico more concluditur, ut quod nihil agit expers uirtutis eſt. Deus Epicureorum nihil agit. Ergo Deus Epicureorum expers uirtutis eſt. Hæc concluſio ſimpliciter illata per ἰσοδυναμίαν hoc modo uariatur. Ergo numen Epicureorum nullis honeſtatis actionibus claret. Per hypotheſin ſic. Quicquid in certum finem fertur prouidentia gubernatur. Mundus in certum finem fertur. Ergo ſi mundus fertur in certum finem, prouidentia aliqua gubernari eum neceſſe eſt. Sed hac concludendi formula potiſſimum utuntur autores in longioribus & fuſius tractatis argumentis. Per contrarium concluditur, quando cum inficiatione contrarium concluſionis ponitur. Vt quicquid in certum finem fertur conſilio gubernatur, Mundus in certum finem fertur. Ergo mundus non fortuita temeritate, ut Epicurus ſomniat, nec Stoica quadam neceſſitate uoluitur. Per id quod concluſionem neceſſario

con-

conſequitur hoc modo. Quicquid in certum finem fertur conſilio gubernatur. At mundus in certum finem fertur. Ergo mundo præeſt numen quodam mente & intellectu præditum. Per ſchema Rhetoricum ſic. Quod fertur in certum finem, conſilio gubernatur. Mundus in certum finem fertur, ergo tu inſane Epicure pugnas cum natura et negas hanc pulchritudinem conſilio aliquo gubernari? Ita per ſingula ſchemata fere concluſionem uariare licet, idq; non tantum in ſyllogiſmo, ſed etiam in alijs argumentandi formis. Nec parum iuuerit ad inuenienda & tractanda argumenta, in his ſex concludendi formis ſe exercere. Vtuntur et Rhetores idq; ſæpiſsime præpoſtero ſyllogiſmo ſeu Epichiremate, quale eſt illud Socraticum, firmiter ſenſum eſſe aliquem poſt hanc uitam mortuis ſtatuo, Sic ſapientiſsimi quiq; ſibi perſuaſerunt, quorum ſententiæ ueræ ſunt & probandæ. Primo loco hic ponitur concluſio. Secundo minor. Tertio maior. In oratione Demoſthenis ſecunda Olynthiaca, tale huius formæ exemplum habes. Si quis exiſtimet Philippum uiolentia illa, qua loca, portus & huiuſmodi inuadit imperium obtenturum eſſe, haud leuiter errat. Quando enim beneuolentia res conſtituuntur ac laborum ſocijs non deſunt ſua præmia, homines in officio retinentur. Verum cum malitioſe & auare & uiolenter aliquis rem gerit, leue erratum omnia labefactat & diſſoluit.

Non

Non eſt enim ò uiri Athenienſes, quod exiſtimetis quenquam, qui periurio, iniuria, et mendacio res gerit, firmum ſtabileq; habiturum regnum. Quemadmodum enim in nauigijs alijſq; ædificijs accidit, quod ſi firma ſint futura, firmamentum firmum habeant, quod ſi non habuerint, cito ruitura ſunt. Sic etiam actionum principia & cauſas ueras & firmas eſſe oportet, id quod nequaquam in rebus quæ à Philippo geruntur perſpicitur. Hic primo loco concluſio ponitur. Secundo antitheſis maioris. Tertio minor. Quarto maior repetitur per attentionem. Quinto confirmatio maioris. Sexto loco minor ponitur. Eſt & hoc dignum obſeruatione, ſyllogiſmos plures apud Oratores ſibi mutuo implicari & intertexi, quod fit ubi duo uel plures ſyllogiſmi ſimul adhibentur ad idem probandum. In Tertio paradoxo Ciceronis, pulchrum huius rei exemplum extat, quod adſcribam et partes numeris diſtinguam. 1. Nemo poteſt non beatiſsimus eſſe, qui eſt totus aptus ex ſeſe, quiq; in ſe uno ſua ponit omnia. 2. Cui autem Spes omnis & ratio, et cogitatio pendet ex fortuna, huic nihil poteſt eſſe certi, nihilq; quod exploratum habeat permanſurum ſibi ne unum quidem diem, eum tu hominem terreto, ſi quem eris nactus iſtiuſmodi mortis aut exilij minis. 3. Mihi uero quia quicquid acciderit in tam ingrata ciuitate, ne recuſanti quidem euenerit non modo non repugnanti. 4. Quid

enim

enim ego laboraui, aut quid egi, aut in quo euigilauerunt curæ & cogitationes meæ? Siquidem nihil peperi tale nihil conſecutus ſum ut in eo ſtatu eſſem, quem neq; fortunæ temeritas, neq; inimicorum labefactaret iniuria. Mortem ne mihi minitaris, ut omnino ab hominibus, an exilium ut ab improbis demigrandum ſit. Mors terribilis eſt his quorum cum uita omnia extinguuntur, non his quorum laus emori non poteſt. Exilium autem terribile ijs, quibus quaſi circumſcriptus eſt habitandi locis, non his qui omnem orbem terrarum unam urbem eſſe ducunt. 5. Hæ miſeriæ, hæ ærumnæ premunt omnes, qui te beatum, qui te florentem putas, tuæ libidines te torquent, tu dies noctesq; cruciaris, cui nec ſatis quod eſt, & id ipſum quod habes ne non diuturnum ſit futurum times, te conſcientæ Stimulant maleficiorum tuorum, te metus exanimat iudiciorum atq; legum, quocunq; aſpexiſti ut furiæ, ſic tuæ tibi occurrunt iniuriæ, quæ te reſpirare non ſinunt. 6. Quamobrem ut improbo, ſtulto & inerti nemini bene eſſe poteſt, Sic bonus uir & ſapiens, & fortis miſer eſſe non poteſt. Hæc Cicero, facilis erit reſolutio cognitionis propoſitionibus probandis, quæ ſunt hæ duæ: Prior ſapiens & bonus eſt beatus, & improbus eſt miſer. Primo loco ponitur maior primæ. Secundo maior ſecundæ. Tertio loco minor primæ. Quarto eiuſdem probatio amplificata per diſtributionem.

Hoc loco meminiſſe oportet quemadmodum & Agricola monet, ſæpe Oratores pro Vniuerſalibus propoſitionib. ponere ſingulares, ut ſic magis uulgi aures & animos oratio feriat. Dialecticus hic dixiſſet, Sapiens & probus totus aptus ex ſeſe eſt, & in ſe uno ſua ponit omnia, Sed Cicero ſingularem quæ ex hac uidebatur ſequi, ponere maluit. Quinto loco pro minore ſecundæ quæ eſſet hæc: Stultus & improbus omnia in rebus fortunæ ponit, ponitur eiuſdem probatio per diſtributionem, Vbi etiam ſingulares propoſitiones, pro uniuerſalibus ponuntur. Sexto. Concluſio ſecundi Syllogiſmi primo loco. Primi uero ſecundo collocatur, & ambæ per collationem inferuntur. Hoc genus Epichirematum, quemadmodum & aliæ argumentorum formæ, ſæpe per ſubiectionem uariatur & exornatur. Eſt & forma argumentandi Oratoria, quæ collectio uocatur, hæc rationibus & expolitionibus conſtat, quæ in quinq; partes diſtributa eſt, propoſitionem, rationem unam pluresue, rationis confirmationem, unam uel plures. Expolitionem unam pluresue. Propoſitio hoc loco eſt quæſtio probanda, Cum enim primo loco ponitur, propoſitio dicitur, cum concluditur, concluſio, Ratio, uel minor ſyllogiſmi erit, uel maior. Confirmatio erit præmiſſæ maioris uel minoris probatio. Expolitio ſchemate ornat & locupletat rationem, et interdum alicuius præmiſſæ uim habet, ſit tale exemplum.

emplum. 1.Fugiendum eſt ocium. 2.Eſt enim turpis uacatio à rebus gerendis. 3. Mors & uiui hominis ſepultura, immo omnium malorum ſentina peßima, homines ab officio auocans. 4.Quod eſt totius reipub. pernicioſißima peſtis. Vbi enim ocio indulgent magiſtratus, non poteſt niſi peßime adminiſtrari Reſpub. negliguntur leges, ceſſat cura ærarij publici, non fiunt iudicia, non corriguntur malefacta, contemnuntur ſtudia, corruunt urbes. Breuiter uniuerſa Reſpub. funditus euertitur, ubi in ocio uiuit uulgus, ibi plane ex libidine uiuitur, uitia perpetrantur, cædes, rapinæ, latrocinia, donec ex ocio tota reſpub. euerſa iacet, nemine opem ſupplicij ferente. Contra uero optime ea conſtituta eſt Reſpub. ubi ſuo quiſq; officio fungitur. Magiſtratus curat obſeruari leges, populus obtemperat, uigent honeſta ſtudia & moribus uiuitur optimis. 6. Quemadmodum enim ager ſi ocioſus iacet, non ſolum nullum producit frugem utilem, ſed præter tribulos & urendam filicem producit nihil. Sic fieri non poßit quin humanus animus uel præſtantißimus ex ocio fiat peßimus. 7. Scipio Aphricanus uir prudentißimus ne unquam indulgeret ocio tantillum, maluit lapillos in ripis colligere, quam nihil agere. Apud Athenienſes erat capitale ocium, cogebanturq; ciues ocij ſui publicam reddere rationem. Apud Ouidium legis Egiſtum factum adulterum ex ocio. 8. Marci proinde

Varronis ſententia uidetur mihi in primis laudanda, qua docet nihil agendo homines diſcere male agere. In hac collectione primo loco ponitur propoſitio. 2. Ratio. 3. Confirmatio. 4. Exornatio ſeu noua quædam argumentatio. 5. Alia exornatio, & argumentum à contrarijs. 6. Exornatio à ſimili. 7. Exornatio per hiſtorias & exempla. 8. Autoritates & χρεῖαι.

Eſt & obſeruanda enumeratio Rhetorica duplex, quam Dialectici inductionem uocant. Prima eius forma eſt, cum ſummam rei proponimus hoc modo. Tres ſunt res quæ homines muniuerſum ad maleficia ſolent impellere Auaritia, Ambitus, & Luxuria. Hic Roſcius minime fuit auarus, nulla ambitus indicia in eo relucebant. Non poteſt igitur maleficium Roſcio imputari. Alia forma à dialectica inductione non differt, quare exempla omitto. Vtuntur & Oratores complexione, quæ eſt ut dicunt bicorne argumentum, uehemens ſane argumentationis ſpecies, quæ utrinq; aduerſarium ſternit alterutrum ſiue firmauerit, ſiue negauerit. Demoſthenes contra Eſchynem hac uſus eſt complexione. Sciuiſti quod erat futurum, aut neſciuiſti. Si ſciuiſti in culpa es, quod non admonuiſti. Si neſciuiſti, cur nos ignorantiæ condemnas. Hæc quia ſemper conſtare debet, ſi erit firma ex contrarijs immediatis, facile reuocabitur ad duos ſyllogiſmos. Submißione utuntur etiam Oratores, in

qua

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

quæ quis à ſe ipſo petit rationem, quare unumquodq; dicatur. Vt Maiores noſtri magnam Oratoriæ operam dare uoluerunt, 2. Quid ita? quod intellexerunt ea ſtudia omnium ſumme eſſe appetenda. 3. Cur id? quoniam per ea tanto plus alijs hominibus præſtamus, quanto homines brutis. 4. Qui hoc? quod nihil habent ingenia in hominibus conſtans, niſi ea doctrina & arte excolantur. 5. At quid ita? Nam cum Oratorum præceptis quibuſcunq; rebus ordo detur, fit ut ingenia ad ordinem compoſita, nihil tumultuarium, nihil præceps, nihil confuſum, præruptum, hians, nihil intempeſtiuum producant. Primo loco hic ponitur propoſitio probanda. 2. Eius probatio. 3. Rationis confirmatio. 4. confirmationis ratio. 5. Huius rationis probatio. Vnde facile eſt Dialectico quatuor Enthymemata conſtituere, eaq; ad ſyllogiſmorum normam exigere. Sunt & aliæ Oratorum argumentandi formæ, quas omitto, quia ex his quæ dicta ſunt facile iudicari poſſunt. His itaq; argumentationum formis cognitis, et regulas quas ſupra tradidi, ubi acceſſerit lectio frequens, & Styli exercitium, facile erit Rhetorica argumenta ad ſuos fontes reuocare, atq; quæſtioni propoſitæ accommodare. Quomodo autem argumenta inuenta ſint reddenda ſuis locis docet Rodolphus lib. 2. de Inuentione cap. 26. Vnde ſtudioſi ea quæ huc ſpectant, ſumant. Quantum ad iudicium atti-

net ubi forma argumenti propoſita fuerit, ars pri mum conſulenda eſt, unde quæſtio ſumpta eſt. Deinde uidendum an ex firmis aliquibus artis principijs, uel ex Hypotheſibus *concluſis ex principijs propoſitio probans ſit ſumpta. Si non fuerit inde ſumpta, uidendum ad aliquid abſurdi ſequatur ſi concedatur quæſtio, & rurſus ſi quid commodi.* Deinde *iudicandum eſt etiam an propoſitiones inſtituuntur iuxta* Dialectices *præcepta, quæ præcepta ſunt uiæ iudicandæ, probandæ & improbandæ quæſtionis.*

DE TERTIO MEMBRO.

Poſtquam de formis interpretationis breuiſsime dictum eſt, ordo poſtulat, ut uia examinandi ea quæ tradita ſunt, aperiatur. Conſtituatur *ergo* Triplex *examen.* Grammaticum, Dialecticum & Rhetoricum. Grammaticum *rurſus tripartitum eſto. Vnum ſingularum dictionum. Alterum orationis ſeu conſtructionis. Poſtremum phraſeos ſeu linguæ. In examine dictionis duplex adhibenda eſt conſideratio, uocis, nimirum & ſignificationis. In uoce ſpectanda ſunt omnia quæ* Ortographiam, Ætymologiam & Proſodiam *attingunt. In ſignificatione utrum naturalis ſit ſignificatio, uel non naturalis, utrum unum pluraue ex æquo ſignificet. Et ſi non fuerit naturalis explicanda eſt ratio deflexionis. In orationis, ſeu conſtructionis examine, tantum duæ uoces coniungendæ erunt pau-*

latim

latim, donec tota Oratio complebitur, & quærenda eſt ſingularum connexionum ratio. In phraſeos examine coniungendæ ſunt tot uoces, quot ad integrum ſenſum requiruntur, ac primum uis phraſeos & uſus explicandus eſt. Deinde conferenda eſt phraſis Græca cum Latina, utraq; cum patria. Hoc triplex examen ita adhibendum iudicio, ut non eadem præcepta quotidie repetantur, ſed ut ſingulis menſibus uniuerſæ Grammatices examen abſolui poßit. Ac utilißimum iudicarem ſi Pedotribæ ſingulis ſeptimanis pueris, qui paululum in Grammatica promouerunt, orationem aliquam uariandam, iuxta Eraſmi præſcripta proponerent.

Dialecticum examen duplex eſt. Vnum præceptorum artis, quæ eo ordine examinanda ſunt quo traduntur. Alterum eſt cum Dialectica alijs rebus ſeu artibus adhibetur arbitra, ubi examen inſtituendum eſt iuxta præſcriptum ſuperiorum Methodorum.

Rhetoricum examen, quod eſt uerborum & rerum, petendum eſt ex Methodo Rhetorica, de qua ubi prius dixero de quarto membro, præcepta tradam.

DE QVARTO MEMBRO.

Cum ipſa ars Dialectica rerum ordinem con-

templatur & ſeriem, nulla erit uia facilior ediſcendi, quam ſi eundem ordinem ſequaris. Puer igitur uolens aliquid ediſcere. Primum omnium rem bene intelligat. Deinde partes rei numeret, primum maiores. Deinde minores. Tertio loco ordinem partium diligenter inſpiciat. Quarto animaduertat exornationes rerum. Hoc ubi fecerit puer, plus quam dimidiam laboris partem ſe abſoluiſſe ſciat, qui contra faciunt ſe miſerè citra magnam frugem torquent. Poſtquam autem hoc præſcriptum ſequutus fuerit puer, in rebus cognoſcendis, accingat ſe ad ediſcendum iuxta diſpoſitionis ordinem. Oratio Iunonis ad Æolum in primo Æneidos ſit nobis exemplum, ut in facilioribus uia monſtrata, in difficilioribus quoq; ſpes ſit.

Æole (namq; tibi diuū pater atq; hominū rex
Et mulcere dedit fluctus, & tollere uentos)
Gens inimica mihi Tyrrhenum nauigat æquor
Illum in Italiam portans, uictoſq; penates.
Incute uim uentis ſubmerſaſq; obrue puppes:
Aut age diuerſas, & diſijce corpora ponto.
Sunt mihi bis ſeptem præſtanti corpore Nymphæ
Quarum, quæ forma pulcherrima Deiopeiam
Connubio iungam ſtabili, propriamq; Dicabo
Omnes ut tecum meritis pro talibus annos
Exigat, & pulchra faciat te prole parentem.

Hos undecim uerſiculos primum intelligat puer, ut poßit rem comprehenſione quadam ſummaria

maria complecti. Deinde partes numeret, quæ ſunt quatuor. Exordium, Narratio, Propoſitio, Confirmatio, partiumq; locos obſeruet. Tertio loco ordinem primum recondat in mentem, quod eſt facile, cum ſit hic naturalis ordo ſeruatus, Primo enim loco Exordium. 2. Narratio. 3. Propoſitio. 4. Confirmatio collocatur.

Poſtremo loco attendat exornationes, quæ hic ſunt ferè nullæ, præter propoſitionis repetitionem & uehementiam. Hoc ubi ſciet puer, primum ediſcat duos primos uerſus, in quibus abſoluitur exordium, prima orationis pars. Deinde duos proximos tertium & quartum, continentes narrationem, quæ eſt ſecunda orationis pars. Tertio ediſcat quintum & ſextum uerſus continentes propoſitionem tertiam orationis partem. Vltimo loco ediſcat reliquos quinq;, qui ad confirmationem quartam orationis partem ſpectant. Hanc uiam ſequantur pueri in omnibus alijs ſcriptis. Verum maturiores, quibus eſt maior rerum cura quàm uerborum, illas maiores partes obſeruent, & experientur ſe nullo alio artis memoratiuæ adminiculo indigere, Si fuerit prolixior, partes uel numeris uel literis notentur, & poſtea tanquam depoſitum repetatur à ſingulis literis quod illis erat commendatum. Iuuat et hoc in primis memoriam, ſi quotidie aliquid ediſcas, & illud mox ſequenti die à teipſo repoſcas.

DE METHODO RHETORICA.

Perſequi Vniuerſam Methodum Rhetoricam nimis longum eſſet, quare de Methodo ſingularum partium Orationis Rhetoricæ pauca quædam præcepta colligam. Sunt autem Orationis Rhetoricæ partes, Exordium, Narratio, Diuiſio ſeu Propoſitio, Confirmatio, Confutatio & Peroratio. Quantum autem ad totius orationis corpus attinet is ſeruabitur ordo partium, quem enumeratio poſita monſtrat. Iſte enim ordo naturalis eſt, Interdum tamen hic ordo mutatur. Cum cauſæ neceſſitas mutationem efflagitare uidetur.

DE METHODO EXORDII.

Omne exordium ex quatuor maxime componi uidetur. Expoſitione, ratione, redditione & Comprobatione. Expoſitio hoc loco eſt oratio, quæ cum ab aliquo eorum locorum, qui ad inuentionem pertinent inueniatur, aut docilem aut beneuolum, aut attentum facit auditorem. Ratio eſt oratio accommodata expoſitioni, per quam id quod expoſitum eſt, facile confirmatur, & totius rei aperta propoſitio. Comprobatio eſt redditionis cauſa, quæ quidem rem totam manifeſtius tangit. Verum hic ſcire oportet, ꝙ autores interdum non ſunt contenti una expoſitione, nec una ratione

reddi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

redditione et comprobatione,ſed interdum plures adhibent. Vt autem hæc uniuerſa res clarius intelligatur, Exordium Ciceronis pro Marco Marcello ſubiungam,parteſq; enumeratas, oſtendam.

1.Diuturni ſilentij patres conſcripti,quo eram his temporibus uſus,non timore aliquo,ſed partim dolore, partim uerecundia finem hodiernus dies attulit,idemq; initium qua uellem quæq; ſentirem meo priſtino more dicendi. 2.Tantam enim magnitudinem,tam inuſitatam inauditamq; clementiam, tantum in ſumma poteſtate rerum omnium, modum,tam deniq; incredibilem ſapientiam, ac pene diuinam tacitus præterire nullo modo poſſum. Marco enim Marcello uobis patres conſcripti Reipub. redditio, non ſolum illius, ſed etiam uocem meam & autoritatem uobis & Reipub. conſeruatam & reſtitutam puto. 3. Dolebam enim patres conſcripti, & uehementer angebar cum uiderem uirum talem, qui in eadem cauſa, in qua ego, fuiſſet, non in eadem eſſe fortuna, nec mihi perſuadere poteram,nec fas eſſe ducebam,uerſari me in ueſtro ueteri curriculo, illo æmulo ac imitatore ſtudiorum noſtrorum, atque laborum quaſi quodam ſocio à me & comite diſtracto. 4.Ergo & mihi & priſtinæ uitæ conſuetudinem Cæſar intercluſam aperuiſti, & his omnibus bene de Repub. ſperandum, quaſi ſignum aliquod ſuſtuliſti.5.Intellectum enim mihi quidem in multis,

& maxime in me ipſo, & paulo ante in omnibus cum M. Marcellum Senatui Reipub: conceßiſti, commemoratis præſertim offenſionibus, te autoritatem huius ordinis, dignitatemq; Reipub: tuis uel doloribus, uel ſuſpicionibus anteferre. Hic primo loco ponitur Expoſitio ſenſu quidem multiplex, Compoſitione orationis omnino ſimplex. 2. Ponuntur rationes expoſitionis. 3. Adijciuntur rationes, quibus uerecundiam & dolorem ſilentij fuiſſe cauſam oſtendit. 4. Loco ſequitur redditio, expoſitioni & primæ rationi accommodatior, & totius cauſæ, in qua de laudibus agitur Cæſaris apertiſsima expoſitio. 5. Loco ſequitur redditionis Comprobatio. Hanc Methodum obſeruat Cicero etiam in alijs exordijs, ſed ſæpe membra aureo uerborum flumine ita obruuntur, ut uix niſi ualde attentis appareant. Porrò præter hæc quæ ad partes Exordiorum pertinent, alia quatuor quæ ad materiam & formam ſpectant conſideranda ſunt. 1. Exordium monſtret finem, cuius gratia oratio habeatur. 2. Ducenda ſunt exordia non ex his quæ cauſam confirmant, aut rem de qua quæritur, ſed ex ijs, quæ circa res perſonaſque poſita ſunt. 3. Exordia debent eſſe breuia, perſpicua & accommodata cauſæ. 4. Exordium ita perfici debet, ut initio narrationis cohæreat.

METHODVS NARRATIONIS.

In narratione quinq; ſunt obſeruanda. Primum *quæ narrationis elementa.* 2. *Quæ formæ.* 3. *Quotuplex ordo.* 4. *Quæ optimæ narrationis uirtutes.* 5. *Quæ deſtruendæ falſæ narrationis uia.* De *elementis narrationis ſupra in ſecundo membro Methodi Exegeticæ dictum eſt.*

DE FORMIS NARRATIONIS.

Narrationum alia eſt abſoluta, alia deficiens. De qua diſtinctione ſupra dictum eſt. Secunda diuiſio, Narrationum alia eſt poëtica quæ habet expoſitionem fictam, Alia hiſtorica, quæ habet expoſitionem rerum uetuſtam. Alia politica uel Oratoria, qua oratores utuntur. Tertia diuiſio, Alia ſimplex, cum nihil adhibetur quo fides fiat auditori. Alia argumentoſa, cum ſingularum rerum quæ narrantur, confirmationes adijciuntur.

DE ORDINE NARRATIONIS.

Duplex eſt narrandi ordo. Naturalis cum rerum geſtarum ſeriem, & tempora ſequimur. Hic hiſtorijs & ciuili narrationi accommodatior eſt. Alius ſuperiori contrarius eſt, cum à poſterioribus ad priora aſcendimus, Eſtq; hic ordo Poëtis familiarior.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

LIBER

DE VIRTVTIBVS NARRATIONIS.

Rhetores tres bonæ narrationis uirtutes numerant. 1. Vt ſit aperta. 2. Vt ſit breuis. 3. Vt ſit probabilis narratio. Extrema duo ſemper habere debet Narratio, Medium in genere demonſtratiuo, & ſuaſorio interdum locum non habet. Sæpe enim altius petenda narratio, & dilatanda per antecedentia, coniuncta et conſequentia, quemadmodum Eraſmus monet in poſteriori Commentario Copiarum.

Deinde & hæc bonæ narrationis uirtus eſſe debet, ut fini exordij, & initio propoſitionis ſeu diuiſionis extremis cohæreat.

DE VIA DESTRVENDÆ NARRATIONIS FALSÆ.

Deſtructurus narrationem, elementa ſupra enumerata inſpicito, eaq; quæ illis adiuncta ſunt, quorum ſi unum uel impoßibile, uel falſum oſtenderis, narratio euerſa eſt.

METHODVS DIVISIONIS SEV PROPOSITIONIS.

In diuiſione, hoc eſt oratione per quam quibus de rebus dicturi ſumus breuiter exponimus, quatuor obſeruanda ſunt. Primum unde colligenda ſit diuiſio.

diuiſio. Deinde genera diuiſionis. Tum modus diuiſionis, poſtremo partium diuiſionis.

DE COLLIGENDA DIVISIONE.

Quia narratio continua probationis propoſitio eſt, ex narratione certa colligenda eſt ſententia, quæ eſt probanda. Nam Rhetores narrationi diuiſionem ſubijciunt, quæ eorum de quibus dicturi ſunt propoſitio eſt. Vt in oratione pro lege Manilia hæc diuiſio colligitur ex narratione: Primum mihi uidetur de genere belli, deinde de magnitudine. Tum de imperatore eligendo, eſſe dicendum.

DE GENERIBVS DIVISIONIS.

Alia diuiſio fit per ſeiunctionem, qua ſic exponimus quid nobis conuenit cum aduerſario, ut quid in controuerſia ſit ſeiungatur hoc modo. Cultum Deo præſtandum eſſe conuenit nobis cum Papiſtis, ſed an ſit colendus humanis ritibus in controuerſia eſt. Alia per diſtributionem, qua exponimus quibus de rebus dicturi ſumus, qualis eſt illa quam modo adduxi ex Cicerone.

DE MODO DIVISIONIS.

Hic obſeruandum eſt, tria eſſe, quæ debeat habere laudanda diuiſio, breuitatem, abſolutionem et paucitatem. Breuitas facit ut nullum niſi neceſ-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

ſarium uerbum aſſumatur. Abſolutio ut omnia quæ in cauſam incidunt genera complectatur. Paucitas ut genera ſolum rerum, de quibus dicturi ſumus ponantur, quæ genera ſuis locis inter dicendum ſunt arte diuidenda, quemadmodum præſcriptum eſt in Methodo diuiſiua. Breuitas rurſus iuuat memoriam auditorum, placetq; ſummis Oratoribus, ut quatuor membra non excedat. Deinde & hoc obſeruandum eſt, quod oporteat ita in omni genere diuidere, ut ex unoquoq; diuiſionis membro, uel ipſe finis orationis, uel quæ finem conſequantur palam appareant, uel ex omnibus diuiſionis partibus quod intendimus concludatur, niſi hoc impediat diuerſarum rerum concurſus in eadem oratione.

DE ORDINE PARTIVM DIVISIONIS.

Si membra diuiſionis fontibus diſcreta ſunt, nihil refert quo ordine collocentur. Verum ſi ad eundem finem membra diuiſionis pertinent, generalia prioribus locis ſunt collocanda, id quod ſemper obſeruaſſe Ciceronem monet TraPezontius. Breuiter uel conſequentiæ rerum, uel temporis ordo obſeruandus eſt.

METHODVS CONFIRMATIONIS.

Re propoſita, loci Dialectici conſulendi ſunt, quemadmodum in probabili Methodo fuſius explicatum eſt. Deinde delectus habendus eſt, ut ea quæ plus uirium habent, præcipue notentur. Tertia cura eſt diſpoſitionis argumentorum, in qua diſpoſitione hic ordo placet Oratoribus. Vt primo & ultimo loco collocentur firmiora, in medio quæ numero potius quam pondere ualeant. Deinde prudentia adhibenda eſt, ut ita argumenta diſtribuantur, ut ab uno ad aliud facilis ſit tranſitus, quo ipſa oratio continuis quaſi neruis cohæreat. Vtile & hoc interdum fuerit facta diuiſione & initio tractationis membrorum, ſingulis membris congeriem quandam rationum ſubiungere per enumerationem, et poſtea per eaſdem rationes, ut in enumeratione propoſitæ fuerint pertractare, quemadmodum Cicero in Oratione pro lege Manilia fecit. At ubi non placet exponere hanc argumentorum congeriem, licebit ordine unam principalem rationem poſt aliam pertractare, ita tamen ut firmiores in prima & extrema collocentur acie, ut ſupra monui.

METHODVS CONFVTATIONIS.

Iuſtæ confutationis quatuor ſunt partes, Propoſitio, Sublatio, Oppoſita propoſitio, Solutio. Pro

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

poſitio eſt ſublationis pollicitatio. Sublatio eſt ipſa aduerſariorum propoſitio. Oppoſita propoſitio eſt ſolutionis pollicitatio. Solutio eſt confirmatio τῆς ἀντιπρωτάσεως. Eraſmus tale exemplum dedit. 1. Nec me clam eſt quid callidiſſimus ſenex calumnietur. 2. Non debuiſſe me contra pactionem decedere. 3. Verum id quam friuolum ſit, non eſt difficile oſtendere. 4 Ridicule enim mihi pactionem allegat, quam ipſe prior ſoluit. Numerus oſtendit membra confutationis. Eſt & hoc in confutatione obſeruatu dignum, quod monet Trapezontius ſolutionem debere fieri uel per uiolationem ſeu uniuerſionem, uel per inficiationem, uel per inſtantiam, uel per uiolentiam & inſtantiam ſimul.

METHODVS PERORATIONIS.

Iuſta Peroratio conſtat tribus partibus. Repetitione principalium argumentationum, amplificatione & affectibus. Exempla paßim in orationibus Ciceronis occurrunt.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

ECCLESIASTES SIVE METHODVS CONCIONATORIA, AVTORE NICOLAO HEMMINGIO.

PRAEFATIO IN LIbrum Secundum.

ARTIFICEM OMnem inſtructum eſſe oportet præceptis, quorum admonitione regatur & mens & manus in agendo. Nam tametſi ſæpe accidit rudes artium aliquid ſimile artificibus facere: tamen & certius & expeditius agit artifex, ut qui cauſas cur ita agat cernat, ac εἰδίαν quandam operis apud animum conſtituat, antequam manum operi adhibeat. Huc facit quod ſagax natura ad operis cuiuſq; abſolutionem requirat δύναμιν, ἕξιν ἐνέργειαν, ἔργον. δύναμις enim facit, ut aſſuefieri poſſit. ἕξις præceptis gubernatur, & crebris actionibus abſolui-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

tur. ἐνέργεια regitur habitu, unde quartum emergit opus, hoc eſt τὸ ἔργον. Ad eundem modum qui Theologus futurus eſt, inſtructus eſſe debet præceptis monſtrantibus certam rationem tradendi & diſcendi dogmata, quorum uſus mentem & uitam in pietate conſeruet. Longe enim falluntur illi, qui iſti intolerabili contumelia ſacrum Dei uerbum afficiunt, quaſi citra omnem rationem & ordinem in eo omnia miſceantur. Cum tamen in omnibus rebus à Deo conditis admirabilem quandam œconomiam & ordinem conſpiciant. Siue enim ſurſum oculos tollant, ſiue deorſum deſpiciant, omnia uident ornatiſſima, quicquid eſt confuſionis & ataxiæ, id totum ex malicia & peruicacia diaboli & hominum proueniſſe certum eſt. Quare ut in omnibus rebus à Deo conditis ordinem uidemus pulcherrimum, ita etiam in ſacra Theologia eundem eſſe nequaquam dubitandum eſt, quem qui obſeruat, multo celerius ad frugem perueniet, quam qui confuſe omnia miſcet & confundit. Porrò hæc ordinis obſeruandi ratio, aptiſſima Metaphora Methodus dicitur. Quemadmodum enim qui uiam certiſſimam ſequitur, facilius peruenit quod uult, quam is qui per a-

quas,montes, ſaltus, præcipitia, magno ac difficili labore eodem contendit. Sic ueluti in reliquis ſcientijs, ita & in Theologia citius peritiam conſequetur qui Methodum tenet, quã qui magno labore citra ordinis rationem in lectione Bibliorum defatigatur, ut interim taceam huiuſcemodi labori maximum faſtidium cõiunctum eſſe. Cum contra amans ordinis, ſumma cum uoluptate idem faciat. Hinc eſt quod non inepte ueteres definiant Methodum certam tradendarum rerum rationem & uiam, qua celerrime ad peritiam deueniatur.

Quapropter conſtitui Methodum Theologicam conſcribere, in qua rationem & interpretandi ſcripturam, & formandi ſacras conciones complectar, quorum prius faciet,ut facilius alios interpretes intelligamus,& ipſi interpretandi formas teneamus quas ſequi utile erit.Poſterius uero,ut citra garrulitatem, dextrè & copioſe de re propoſita diſſerere in cœtu Eccleſiaſtico ualeamus.

Verum priuſquam ad has partes explicandas accedam, operæprecium fore iudico, paucis uniuerſæ ſcripturæ Eccleſiæ diuiſiones quaſdam recenſere, ut cum partes ſcripturæ obſeruentur facilius, tum uſus

ſingularum partium in interpretandi formis ac concionibus conſpiciatur apertius.

DIVISIO SACRAE SCRIPTVRÆ.

Diuiſio ſacræ ſcripturæ alia ab alijs autoribus traditur, neq; id abſurdum cuiquam uideri debet. Nam & earundem rerum interdum plures ſunt differentiæ, pro quarum diuerſitate diſcrimina diuiſionum ſumi poſſunt, et autores diuiſionum formas conſtituere tales conſueuerunt, quæ ſuo propoſito potiſsimum ſeruire uidentur. Quare cum uariæ diuidatur ſcriptura, ordine recitabo præcipuas ſcripturæ diuiſiones, & earum uſum ſubijciam, quo conſpiciatur huius uarietatis utilitas.

DIVISIO PRIMA.

Vulgatiſsima ſcripturæ diuiſio hæc eſt, quod in uetus & nouum inſtrumenta diuidatur, quæ coniuncta Græca appellatione Biblia nominantur, idque κατ᾽ ἐξοχὴν, *ſiue Antonomaſian. Hæc Biblia ideo inſtrumenta dicuntur, quia ſunt organa quædam per quæ diuina uoluntas, ſeu uerbum Dei nobis adſertur & innoteſcit. Epitheta uetus & nouum à circumſtantijs temporum deſumpta ſunt. Vetus quidem quod prius erat tempore, Nouum uero quod poſterius. Verum ſi quis à fœderum diuerſi-*

uerſi-

uerſitate hoc diſcrimen deſumptum exiſtimat, non magnopere refert, prior tamen ratio uerior eſt & accommodatior. Cæterum qui ueteris & noui Teſtamenti appellationes libris accommodant, καταχρηστικῶς *uoce Teſtamenti utuntur.*

SVBDIVISIO.

Vetus inſtrumentũ à Iudæis dicitur ועשרים ארבעה *idq; à numero librorum, Nam 24. indubitatæ autoritatis recipiunt libros, quos in quatuor partes, ſiue claſſes digerunt. Quarum prima ab illis* תורה *id eſt Lex ſeu doctrina dicitur & continet libros quinq;, nimirum Geneſin, Exodum, Leuiticum, Numeros & Deuteronomion, quos ſimul Græci* πεντάτευχον *nominant. Secunda pars ab his* ראשנים נבאים *id eſt Prophetæ priores, & hæc pars quatuor libris nimirum. Ioſue, Iudicum, Samuelis, & Regum abſoluitur.*

Tertia pars eſt אחנים נבאים *id eſt Prophetarum poſteriorum, & continet quatuor libros Eſaiam, Ieremiam, Ezechielem & librum duodecim Prophetarum, quos minores appellant, ut ſunt Oſee, Iohel, Amos, Abdias, Ionas, Micheas, Nahum, Baruch, Sophonias, Hageus, Zacharias, Malachias. Quarta pars eſt* כתובים *id eſt ſcriptorum Hagiographorum, & continet*

undecim libros Paralipomena, Pſalterium, Pro-
uerbia Salomonis, Iob, Ruth, Eccleſiaſten, Thre-
nos, Ieremiæ, Canticum Canticorum, Eſther, Da-
niel, Eſdram & Nehemiam, quorum poſtremi duo
pro uno reputantur. Atq; ita habemus libros uete-
ris inſtrumenti indubitatæ autoritatis 24. in qua-
tuor claſſes digeſtos. Cæterum præter hos libros
habent ἀπόκρυφα, ut uocant, id eſt ſecreta ſeu
abſcondita, ideo ſic dicta, quia non producebantur
in lucem ad confirmanda dogmata. Huius generis
ſunt Ieſus Syrach, Iudith, Tobias, libri Maccabæo-
rum, Sapientia Salomonis, Baruch, Ieremiæ ſcriba.
Atq; hæc ueteris inſtrumenti iuxta Hæbræos &
Græcos diuiſio eſt. Nouum autem inſtrumentum
diuiditur in quatuor partes. Prima continet 4. E-
uangeliſtas. Secunda Acta Apoſtolica. Tertia ui-
ginti unam Epiſtolas Apoſtolorum. Pauli 14. Io-
annis 3. Petri 2 Iacobi unam & Iudæ unam. Quar
ta pars, Apocalypſin Ioannis. Porrò omnes hi noui
inſtrumenti libri in Canone ſunt præter Epiſtolas,
ſecundam Petri, ſecundam & tertiam Ioannis, &
Epiſtolas Iacobi & Iudæ cum Apocalypſi, Non-
nulli etiam Epiſtolam ad Hebræos extra Cano-
nem ponunt. Iam pauca adijcienda uidentur de
uſu memoratæ diſtinctionis. Parum enim prodeſt
accurate diſtinguere, niſi quid inde capias utilita-
tis animaduertas. Prodeſt igitur Primum hæc di-
ſtinctio, ad recte iudicandum de ſacrorum uolu-
minum

minum autoritate. Omnes enim ueteris & noui inſtrumenti libri indubitatæ ſunt fidei, adeoq; ualent ad confirmanda dogmata, præter ea quæ dixi appellari ἀπόκρυφα, quæ quidem, cum fructu legi poſſunt, ſed in diſputationibus de dogmatibus non ſunt adhibenda. Soli enim illi libri indubitatæ ſunt autoritatis, qui Moſi, Prophetis, Euangeliſtis, Apoſtolis uerè tribuuntur. Quare cum de autoribus Apocryphorum dubitauit primitiua & purior Eccleſia, recte reijciuntur, quando aduerſus ſcripta Prophetica & Apoſtolica producuntur ab aduerſarijs. Eſt & alia utilitas huius diſtinctionis. Prodeſt enim ordinem habere certum, ut ſtudioſi partiri poſſunt lectionem Bibliorum in certa tempora, prout commodum ipſis ad libros ſacros diſcendos uideatur.

Tertia utilitas eſt, ut ratio certa haberi poßit (ſiue concioneris, ſiue in ſcholis ſacra ſcripta interpreteris) citandi ſiue allegandi teſtimonia ſcripturæ, ut locus teſtimonij quaſi digito monſtretur, nominato autore ſcripti, & capite libri.

SECVNDA DIVISIO.

Scholaſtici Theologi cum ueteris tum noui inſtrumenti libros ſecant in legales, Hiſtoricos, Sapientiales & Propheticos, ut ueteris inſtrumenti Legales, ſint quinq; Moſi libri, Hiſtorici libri Io-

ſue,Iudicum,Ruth, libri Regum quatuor,Iob,Maccabæorum libri duo. Sapientiales,Pſalterium,Prouerbia Eccleſiaſtes,Canticũ Canticorũ,Sapientia, Eccleſiaſticus.Prophetici 17. Prophetæ ſupra enumerati. Ad hunc quoq; modũ,ut magis illorum inſcitia appareat, noui inſtrumenti libros diuidunt, ut legales ſint quatuor Euangeliſtarum libri,Hiſtorialis ſit liber Actorum Apoſtolorum, Sapientiales ſunt Epiſtolæ Apoſtolorum 21. Prophetialis ſit Apocalypſis Ioannis. Hæc diuiſio nullo colore excuſari poteſt. Eſt enim prorſus abſurda, quatenus libris ab ipſis accommodatur,Verum ſi rebus accommodarent hanc ſuam ſubtilem diuiſionem, quemadmodum ueteres feciſſe exiſtimo,toleranda forte eſſet, Sed quia manifeſte falſa eſt prout libris accommodatur, nolo in re aperta longiorem confutationem inſtituere.

Porrò uſus huius diuiſionis prout rebus accommodatur fortaßis hic eſſe poterit,ut diſcentes inter legendum,prudenter inter hiſtorias,leges et prophetias & ſapienter dicta diſcernant.

TERTIA DIVISIO.

Vniuerſa ſcriptura,ſi res ſubiectas conſideres, commodißime diuiditur in hiſtoriam & doctrinam, quæ duo diligens lector ſtudioſe quæret in ſacrorum librorum lectione. Eſt autem hiſtoria duplex,uetus & noua. Vetus quidem continet hiſtorias

ſtorias omnes inde uſq; à principio creationis rerum, uſq; ad conceptionem Domini, ſeu initium Euangelicæ hiſtoriæ. Hæc hiſtoria orditur (ut dixi) quidem à prima rerum conditione, & continuatur uſq; ad Cyri Monarchiam. Poſtea ſequuntur hebdomadæ Danielis, uſq; ad Chriſtum occiſum. Porrò annorum computationem in hos uerſiculos memoriæ gratia redegi, quos ſubijciam.

M.D.C.L.V.I. poſt Adam mundus inundat.
Poſt undas ad Abram, ducent nonaginta duoq;.
Exodus hūc ſequitur quingētos quinq; per annos.
Exodus ad Babylon. nongent decemq; recenſet.
Poſt Babel ad Chriſtum, D. & L. tribus X. datur unus

Hos annos ſi coniungas, habebis ter mille nongentos et quadraginta quatuor annos à conditione rerum uſq; ad Chriſtum exhibitum, quem numerum his uerſibus complecti ſoleo.

Ter mille & nongent, quater X. duo bis numerantur
Chriſtus adeſt nobis, gloria uita ſalus.

Porrò noua hiſtoria ab Euangeliſtis deſcribitur, hæc de conceptione, natiuitate, circumciſione, oblatione, exilio, diſputatione, baptiſmo, ieiunio, tentatione, doctrina, miraculis, morte, reſurrectione et aſcenſione Chriſti in cœlum, Item de donatione Spiritus ſancti in die Pentecoſtes, & de Eccleſia primitiua & eius perſecutionibus inſtituitur.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

Ad hæc enim capita noua hiſtoria reuocabitur. Atq; hactenus de hiſtoria.

Doctrina ſpargitur per omnes libros ueteris & noui inſtrumenti, & diuiditur in doctrinam rerum & ſignorum. Rerum deinde doctrina in Legem & Euangelium, Signorum doctrina continet ceremonias & Sacramenta, de quibus copioſius non eſt hic dicendi locus. Verum uſus huius diſtinctionis non eſt ſimplex. Hiſtoria enim ſacra, ſpeculum uitæ Chriſtianæ eſſe debet. Nam continet plurima ueræ pietatis, confeßionis, fidei, tolerantiæ, uocationis &c. exempla, recenſet præmia & pœnas obedientiæ & inobedientiæ erga Deum, plurima teſtimonia de Deo continet.

Doctrinæ uero diſtinctio, facit ne temere cum Papiſtis Legem & Euangelium confundamus, qui Euangelium nouam legem ſomniant, ſed falluntur. aliud docent Prophetæ & Apoſtoli, quam Moſes, tametſi in modo tradendi maxima eſt diuerſitas. Moſes enim doctrinam à Deo & patribus tanquam per manus traditam ſcriptis commendat, quæ perfectum Dei cultum continet, Sed obſcurior eſt Prophetis, Prophetæ Moſis ſunt interpretes. Nam quod Moſes quaſi aphoriſmis quibuſdam notat, Prophetæ integros concionibus explicant. Sed quia quod Prophetæ prædixerunt, id Apoſtoli coràm uiderunt, facti ſunt Apoſtoli clariores adhuc, Moſis & prophetarum interpretes. Hoc

diſcrimen qui obſeruat, maiori cum fructu Moſis, Prophetarum & Apoſtolorum ſcripta leget. Quo autem loco ſint habendi Apoſtolorum diſcipuli, et alij ſancti ſcripturarum interpretes, dicam infra, ubi de formis interpretandi agetur.

QVARTA DIVISIO.

Eſt & alia diuiſio à Græcis tradita minime prætereunda. Verbum enim Dei ſalutem hominibus adferens, diuiditur in προτρεπτικὸν, γνωστικὸν & πρακτικὸν.

Ad προτρεπτικὸν pertinent hortationes, conſolationes, minæ, obiurgationes, quæ omnia ſunt incitamenta quædam ad uerbum audiendum, amplectendum eiq; obtemperandum. γνωστικὸν cognitionis pars eſt, quæ cultus Dei, Legis, Euangelij & Sacramentorum ſcientiam continet, cuius Epitome eſt κατήχησις. Poſtrema pars ad actionem pertinet. Nam cognitionem ſequi oportet obedientiam cordis & uitæ innocentiam, fides enim ut Paulus inquit debet eſſe ἀνυπόκριτος & efficax per charitatem. Hæc diuiſio eò pertinet, ut ſacræ ſcripturæ uſum ſcias, hoc eſt ut hortanti obtemperes, docenti credas, & ſecundum ea quæ credis agas. Dignus enim (quemadmodum Agapethus inquit) Deo is eſt, qui nihil indignum Deo agit,

ſed ſentit quidem quæ Dei ſunt, loquitur uerò quæ ſentit, & facit quæ loquitur.

DE FORMIS ENAR- RATIONVM.

Dicturus de enarrationum formis quatuor ordine expediam, quibus præſidijs inſtructus eſſe debeat futurus utilis interpres, quæ ſint enarrationum cauſæ, quæ interpretandi genera, quiſq; commentariorum uſus.

PRAESIDIA INTER- PRETIS.

Quod utilis interpres inſtructus eſſe debeat liberali doctrina, & potiſſimum cognitione artium dicendi, nemo eſt qui dubitare poteſt. Quare ad alia quædam præſidia, quibus cauetur ne interpres à pietate aberret, me conferam. In myſterijs itaque ſacris tractandis, quadruplex potiſſimum cura illi incumbit, qui ſe ab errore liberum, & ab Hæreticorum impoſturis ſecurum eſſe cupit. Prima ſit cura, quærere Deum uoluntatemq; ipſius in ſcriptura cum timore & humilitate, ut ipſum uere agnoſcat in Domino noſtro Ieſu Chriſto. Altera ſit cura, ſacrum Dei uerbum pro regula habere. Hæc cura coniuncta cum ſuperiore faciet ut ſine arrogantia & φιλονεικία in ſcriptura uerſeris, & ne ſtulta temeritate efferaris, ſed potius implores eius opem humiliter, quem in

Scri-

Scripturis quæris fideliter. Facit & hæc altera cura,ne ſis ſollicitus de illis quæ non ſunt uerbo Domini prodita. Contentus enim eſſe debes ea luce,quam Dominus ſequendam monſtrauit. Tertia ſit cura, ut diligens accedat ſcripturarum collatio, ut appareat Moſis, Prophetarum, Chriſti & Apoſtolorum conſenſus,utq; in ſpeciem pugnantes ſententiæ,per collationem reconcilientur,diligenter obſeruatis locorum circumſtantijs. Hæc cura facit,ne temere arripias unam aliquam ſcripturæ ſententiam ad aliam oppugnandam, Vnde omnium Hæreticorum ſectas ortas eſſe non eſt dubium, quod ut fiat apertius exemplo declarandum eſt. Arius audit filium dicentem:Pater maior me eſt, hanc ſententiam arripit, & ad expugnandam Chriſti diuinitatem accingitur. Contra Manichæus, ut humanitatem Chriſti tollat arripit dictum Pauli 1. Corinth.15. ubi Chriſtus dicitur ſecundus Adam,de cœlo cœleſtis. Rurſus ſunt qui diuinitatem agnoſcunt & humanitatem fatentur, ſed duplicem perſonam in Chriſto faciunt λόγον & filium uirginis. Oſiander quia ſcriptum eſt, Iehoua eſt iuſticia noſtra, Iuſtificationem ſoli naturæ diuinæ adiudicat, quaſi humanitas prorſus nihil faceret ad ſalutis beneficium. Stancharus contra, quia promiſsionis uerbum eſt de Semine mulieris, & Paulus dicit Ieſum Chriſtum hominem Mediatorem, ſubtrahit diuinitati redemptionis beneficium,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

cium, & ſoli humanitati attribuit. Hic ſi adfuiſſet timor Domini & uera humilitas, & abfuiſſet φιλονεικία & ſuperbia, facile ex collatione ſcripturarum de hiſce myſterijs iudicaſſent. Quinta ſit cura omnem interpretationem ad ἀναλογίαν fidei referre, à qua ſi diſcrepat interpretatio, falſa iudicabitur. Contra ſi cum ea conuenit, etiamſi interdum à ſcopo et mente autoris erratur, tamen extra ſalutis periculum id fieri ſciendum eſt. Sed quid eſt interpretationem ad ἀναλογίαν fidei reuocare? Eſt eam inſtituere, ut reſpondeat fidei primis axiomatis, utq; ex illis quaſi extructa eſſe uideatur. Illa enim ſecundum ἀναλογίαν fieri dicuntur, quæ ex comparatione ad aliud fiunt, ſeu quando alia ex aliorum comparatione formantur. Vnde enim Paulus iubeat ut Prophetia, hoc eſt interpretatio ſcripturæ debeat eſſe Analogia fidei, uult ut interpres reſpiciat ad religionis prima axiomata, quæ clara & perſpicua ſunt de lege & promiſsionibus Euangelij, cum quibus omnis interpretatio conformari debebit. Quare Papiſtæ in huius dicti (ſi uis ad uitam ingredi ſerua mandata) explicatione, ab Analogia fidei diſcedunt, dum ſalutem per opera propria homines conſequi, ex iſto dicto concludunt. Pugnat enim hæc interpretatio cum claris ac perſpicuis axiomatis, qualia ſunt: Semen mulieris conteret caput ſerpentis. Item Agnus Dei tollit peccata mundi. Item,

Si

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

Si ex Lege eſt iuſticia, Chriſtus fruſtra eſt mortuus. Atq; in hunc modum ſemper mens interpretis intenta eſſe debet in prima noſtræ religionis axiomata, à quibus non patietur ſe auelli ulla Sophiſtica. Nam qui hanc ἀναλογίαν, fidei interpreti à Paulo commendatam contemnit, & aliunde petit contra fidei regulam interpretationem, is ſciat ſe pœnas diuinitus luiturum. Sicut enim olim ſub ueteri Teſtamento ab igne altaris perpetuo tollendus erat ignis, quo ſacrificia cremarentur, ita à perpetuo Dei uerbo pendebit omnis ſcripturarum interpretatio. Et quemadmodum Nadab & Abiu torribulis ſuis ignem alienum imponentes, quod illis præceptum non erat, à Domino puniti ſunt. Ita Hæretici rationis figmenta & Philoſophicas fraudes pro uera religione ingerentes, ſupplicio digni exiſtimandi ſunt. Atq; hæc monuiſſe de præſidijs interpreti neceſſarijs ſatis eſt, Nunc quod ſecundo loco propoſitum eſt exequar.

INTERPRETATIONIS CAVSÆ.

In præfatione locorum Philippi Melanthonis quatuor interpretationū cauſæ recitantur, Quarum prima eſt, ut intelligatur genus ſermonis. Nam auditores ſiue lectores non ubiq; intelligunt phraſes alienæ linguæ, imo doctiſsimi interdum

homines plurimum in hac paleſtra deſudant. Plerumq; enim contingit, ut oratio reddita alienæ linguæ uerbis, reſpondentibus quidem in ſignificatione, non tamen in utraq; lingua eundem retineant ſenſum, idq; propter Dialecti, ſeu phraſeos uarietatem. Ne igitur hic fallamur incauti, opus eſt ſæpe perito interprete.

Secunda cauſa eſt iudicatio ordinis rerum. Nam qui non tractationis ordinem animaduertit, eum ſæpe hallucinari certum eſt, ut qui ex Paulo citant contra iuſticiam fidei hoc dictum: Non auditores legis, ſed factores iuſtificabuntur. Hic ſi tractationis ordinem obſeruaſſent, uidiſſent eo loco minime concionatum fuiſſe de iuſticia operum, uidelicet quod homines operibus iuſti conſtituantur coram Deo, cum ibi Paulus inſtituat huius opinionis contra doctrinam fidei confutationem. Opus eſt ergo interprete, qui ordinem & ordinis partes dextrè monſtrare poterit, cuius rei utilitas maior eſt, quam ut paucis uerbis indicari poßit. Tertia cauſa eſſe debet teſtimonium ueræ interpretationis. Nam cum auditores animaduertunt interpretationes ex uerbo Dei peti et uident conſenſum uerbi Dei & purioris Eccleſiæ cum interpretatione, magis amant doctrinam et auidius diſcunt. Quarta cauſa, eſt confutatio falſarum opinionum, ne Hæreticorum uenenis diſcentes inficiantur. Hæ cauſæ ſatis magnæ ſunt, propter quas

Deus

Deus uult in Scholis & in Templis miniſterium uerbi conſeruari.

INTERPRETANDI GENERA.

Tametſi ex ijs quæ dixi de cauſis interpretationum,utcunq; intelligi poſſunt interpretandi genera,tamen quia prodeſt ea diſtincta habere,uolo de ijs quam poſſum maxime perſpicue dicere, quemadmodum ſuperius pollicitus ſum. Quadruplicem itaq; formam enarrandi ſacra animaduerti legens uariorum ſcriptorum commentaria.

GRAMMATICVM INTERPRETANDI GENVS.

Quidam parũ ſolliciti de tractationis Methodo,uoces tantum et phraſes familiari & clariori modo explicant, quod interpretandi genus, quia conſtat Grammatica quadam exegeſi uocetur Grammaticum. Hoc genus ſecuti ſunt Athanaſius, Theophilactus, Ambroſius & multi alij. Eſt profecto laude dignum,quod tanti uiri,qui copioſe & eleganter diſputationes longas ac orationes de ſingulis inſtituere potuiſſent, tamen ſe ad Grammaticos dimiſerunt, Sciuerunt enim inde ueram ſententiam petendam eſſe.Porrò huius generis interpres liberali doctrina inſtructus eſſe debet. Primum enim ipſum habere oportet cognitionem

eius linguæ, qua uſus eſt ſcripti autor, niſi malit alienis quam ſuis oculis uidere. Et ſi non conceditur abſoluta cognitio, tantam tamen eſſe oportet peritiam, ut linguas illas tres inter ſe conferre poſsit, Hebræam, Græcam & Latinam. Nam his tribus linguis opus eſt interpreti Theologo, quarum collationem plus prodeſſe animaduertit ſtudioſus, quam magnorum hominum prolixia commentaria. Deinde ut dexter explicet, quod recte intelligit, neceſſaria eſt dialectica, quæ ſæpe Grammatico interpreti manus auxiliatrices porrigit. Iuuabitur etiam non parum Commentarijs de copia, unde diſcet uarias eiuſdem ſententiæ reddendæ formas.

DIALECTICVM INTERPRETANDI GENVS.

Alij cum uident in omnibus rebus ordinem primas tenere parte . Methodum tractationiſq; ordinem quærunt ac monſtrant, oſtendunt quæſtiones, argumenta, collationem, ad certa capita ſeu locos communes, tanquam conſultationes ipſas hypotheſes reuocant breuiter. Hæc cura huius generis interpreti potiſsima eſt, ut omnia aperte & diſtincte proponantur ac declarentur. Verum quoniam hoc genus in Scholis utiliſsimum eſt, breuiter oſten-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

dam uiam, quam tuto interpres in hoc genere ſequi poterit, quod ut fiat apertius totam rem in quatuor Canones includam.

CANON PRIMVS.

In principio prælectionis alicuius ſacri ſcripti, omnium primum de doctrinæ genere dicat oportet, idq; hoc ordine (ut mihi uidetur) fieri poteſt commodè. Primum quale ſit doctrinæ genus explicet, unde in commendationem delabi poteſt. Secundo, autoritas oſtendatur. Tertio, quæ ſit certitudo & unde petenda ſignetur. Quarto, quæ neceſſitas. Quinto quæ utilitas & fructus proueniat inde ad auditores monſtretur. Hæc quinq; capita in principio alicuius libri ſacri utiliter explicantur meo quidem iudicio, nec improbo ſi his uel aliqua adijciat, uel aliqua ſubtrahat, modo ne auditores fallat, qui cum diſcunt Methodum imitationis etiam auide quærunt,

CANON SECVNDVS,

Vbi autem iuxta primum hunc Canonem generatum dictum eſt de doctrinæ genere, commode fit deſcenſus ad hypotheſin, hoc eſt ad particulare ſcriptum quod explicandum proponitur, in quo loco hæc neceſſario et qui Dialecticum interpretandi genus ſequitur, dicenda ſunt. Primum quis qualiſq; ſit ſcripti autor, unde autoritas ſcripti dependet. Secundo quæ fuerit ſcribendi occa-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

ſio,cuius obſeruatio ad intelligendum tractationis ordinem facit. Tertio quis ſit ſtatus, ſeu quæſtio principalis,una ne an plures,unde de genere cauſæ iudicabitur, & totus ſcripti conatus eſt hoc finis & ſcopus ultimus deprehendetur. Quarto quæ ſit præſentis ſcripti Methodus ſeu(quod idem eſt)quis ſit tractationis ordo, qui niſi teneatur,parum aut nihil profuerit docentis labor.

CANON TERTIVS.

In omnibus ſcriptis Propheticis & Apoſtolicis diligenter obſeruandum eſt,quod dum docent ſæpe dilabuntur in monitiones,reprehenſiones, laudationes,minas,conſolationes &c. quibus accommodant doctrinam auditoribus, eoſq; extimulant ad doctrinam ſuſcipiendam,hoc qui non attendũt, tractationis ordinem obſeruare nec poſſunt ipſi, nec alijs uiam recte monſtrare. Sed de hoc Canone plura dicam infra, ubi agetur de tractatione copioſa locorum communium.

CANON QVARTVS.

Explicatio ſingulorum capitum commode fieri poteſt hoc ordine. Primo loco in ſummariam quandam comprehenſionem totum caput contrahatur,q̃ dextre nemo niſi Dialecticæ peritus facere poteſt. Nam quæ ſpeciatim & per partes dicta ſunt, ad genera & tota reuocabit,quæ acceſſoria ſunt abſcindet. Non rerum omnia argumenta adhibebit,

hibebit, ſed ſumma rerum contentus erit, detractis omnibus quæ amplificationis, aut diductionis rerum cauſa addita ſunt. Secundo ordinem capitis oſtendat monſtrando quomodo cum præcedentibus (ſi aliquid præceßit) cohæreat, partes maiores ſignet, & quomodo conſequuntur admoneat. Tertio loco ſequatur exegeſis textus, notentur loci communes, ut ad uſum omnia conuerti poßint. Sed inuentionis locorum ratio tradetur infra, ubi de locis concionatorijs agetur, nunc ſufficit quid factu opus ſit breuiter oſtendiſſe.

ORATORIVM INTERPRETANDI GENVS.

Eſt & oratorium interpretandi genus in templis & Scholis utilißimum, in quo maxima quæq; ingenia ſe exercuerunt, ut Baſilius, Gregorius Nazianzænus, Chryſoſtomus, Auguſtinus, & multi alij Græci & Latini. Hi enim quæſtiones ſingulas fuſiori oratione explicant, Rhetorum more, qua de re rurſum dicendum ubi ad locorum communium tractationem uentum fuerit.

MIXTVM INTERPRETANDI GENVS.

Mixtum interpretandi genus eſt cum interpres uel ſuperiora omnia miſcet, uel quædam ex ipſis coniungit, quod non pauci noſtro ſeculo ma-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

gno cum fructu faciunt, in quorum numero facile princeps eſt Philippus Melanthon, hunc ſequuntur præclariſsimi uiri Bucerus,Caluinus,Brentius & alij multi.

COMMENTARIORVM VSVS.

Multi abutuntur commentarijs,dum perpetuo in illis deſudant,parum aut nihil textum Biblicum morantes qui perinde faciunt, atq; is qui aliquo profecturus, in itinere perpetuo morandum conſtituit. Sunt enim Commentaria inſtar ſtatuarum Mercurialium. Nam quemadmodum hæ collocantur,ut monſtrent uiatoribus rectum iter ne aberrent. Sic Commentaria manu ducent lectorem inexercitatum,quibus non perpetuo utetur ſed quemadmodum uiator Statuis Mercurialibus. Has enim non aſpicit uiator ubi uiam iteratis crebris profectionibus pernouit. Hic primum admonetur interpres ſui muneris,nimirum ut cogitet ſe debere uiam monſtrare auditoribus eamq; expeditiſſimam,& non impedire properantes. Deinde & hinc patet quo in loco habendi ſunt diſcipuli Apoſtolorum & eorum ſucceſſores ſcripturarum interpretes. Hi enim omnes ſequendi ſunt quatenus habent præeuntem ſcripturam Propheticam & Apoſtolicam,at ſi quando ab hac aberrant, agno-

ſcamus

ſcamus noſtram communem in lapſum facilitatem, et precibus Deum ſollicite precemur, ne ſinat nos in pernicioſos errores prolabi.

RATIO FORMANDI SACRAS CONCIONES.

Methodus concionatoria eſt certa uia ac ratio monſtrans rationem ſacras conciones formandi. Et quoniam ea quæ neceſſario in Eccleſia proponenda ſunt, non ſunt unius generis, nec una forma tradi poſſunt, perutile fuerit primum concionum genera, deinde rationem qua ſingula cum fructu tractari poßint oſtendere, ut futuris ſanctißimi miniſterij uerbi (quo nullum eſt auguſtius, nullum ſanctius) miniſtris, præſcripta ſit quædam compendiaria ratio formandarum concionum, quam ipſi uſu et exercitatione confirmatam præceptis dialecticorum & Rhetorum augere poterunt. Non noua fingo præcepta, Sed communes Dialecticorum & Rhetorum regulas ad certam materiam accommodo, & uſum doctorum hominum, quos concionantes audiui, præceptis aſtringo ut facilior ſit imitatio, quæ profecto parum erit firma niſi præceptis iuuetur, quemadmodum ſupra in præfatione dictum eſt.

GENERA CONCIONVM.

Eſt itaq; duplex concionandi genus. Vnum didaſcalicon. Alterum paræneticum. Didaſcalicon quidem eſt ſimplicium locorum, eorumq; tum perſonarum, tum rerum & coniunctorum locorum Theſium & Hypotheſium.

Paræneticum uero triplex eſt. Suaſorium, obiurgatorium & conſolatorium. Poteſt autem hæc diuerſitas concionum probari, Primum à diuerſitate auditorum, quibus concio accommodabitur. Nam aut rudes ſunt prorſus & ſunt docendi, quo primum genus pertinet, aut non ſunt rudes, ſed uel puſillanimes & ſunt conſolationibus erigendi, uel pigri & ſunt ſtimulis incitandi, uel ſunt contemptores, & ſunt minis caſtigandi. Ad hos quadruplices auditores omnes conciones Chriſti diriguntur, Alias enim docet ignaros cupientes diſcere, aliàs conſolatur et erigit puſillanimes, Nunc tardiores inhortatur, interdum prophanos minis territat. Exempla paßim in Euangelica hiſtoria obuia ſunt. Deinde idem comprobatur abuſu ſcripturæ ſanctæ, Nam 2. Timoth. 3. ſic ſcribit Paulus. Omnis ſcriptura diuinitus inſpirata & utilis ad doctrinam, ad redargutionem, ad correctionem, ad inſtitutionem, quæ eſt in iuſticia, ut integer ſit Dei homo ad omne opus bonum apparatus. Hic quadruplex uſus ſcripturæ indicatur, idq; quatuor uocibus quæ ſunt: διδασκαλία, ἔλεγχος, ἐπανόρθωσις, παίδεια. Didaſcalia primo genere nem-

nempe Dicaſcalico tractanda eſt. ἔλεγχος obiurgationem habet. ἐπανόρθωσις eſt cum lapſus erigitur & ſtabilitur, quod conſolationibus fieri manifeſtum eſt. παιδεία puerorum eſt inſtitutio, cuius potiſsima pars ad recta & honeſta ſuadere, & ab iniquis, & turpibus diſſuadere. Conuenit itaq; noſtra diſtinctio cum auditorum uarietate, Chriſti exemplo & Pauli traditione. Verum quoniam auditores in publicis cœtibus mixti ſunt, fit ut Prophetæ, Chriſtus, Apoſtoli, atq; adeo omnes pij miniſtri uerbi plerunq; ex doctrina extruant conſolationes, ſuaſiones et obiurgationes, quas uis doctrinæ quaſi adiunctas habet, quemadmodum ſuperius dixi fieri in Prophetarum & Apoſtolorum ſcriptis, quorum exempla pios miniſtros decet ſequi in formandis concionibus. Nec ideo noſtra diſtinctio eſt improbanda, ut quæ ad rerum tradendarum naturam pertinet, docetq; quæ ſit ratio obſeruanda in concionibus formandis, tametſi interdum ea quæ nominaui tanquam acceſſoria digreſsionis Schemate accommodantur, quod qui non obſeruant, nec poterunt ſuas recte formare, nec aliorum conciones iudicare memoriaq; tenere. Quare concionum genera diſtinguantur, & quæ adduntur recte extruantur.

DE GENERE DIDASCALICO.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

Didaſcalica concio eſt cuius finis eſt ignorantem docere auditorem. In hoc concionis genere pius concionator totos neruos intendet, ut ipſe prius rem docendam exactè cognitam habeat, Deinde ut eiuſdem plenam œconomiam formet apud ſeſe, tum eam explicet plana & populari oratione, habita ratione non ſuæ laudis ob eloquentiam, ſed potius gloriæ Dei promouendæ, & captus præſentium auditorum, quod ſi fecerit ſperare poteſt ut auditor non amplius fluctuet opinionibus, ſed doctrinæ ueræ & perſpicuæ acquieſcat. Quoniam autem Didaſcalica concio duplex eſt, quemadmodum ſupra in diuiſione admonui, nimirum ſimplex ſiue ſimplicium locorum, & coniuncta ſiue coniunctorum locorum, poſtulat docendi ratio, ut primo loco de didaſcalica ſimplici dicatur. Sed quoniam didaſcalica ſimplici nunc perſonæ, nunc res tractantur, de perſonarum tractatione primum dicendum uidetur.

DE DIDASCALICA SIMPLICI PERSONARVM.

Duplex eſt perſonarum tractatio, una paradigmatica ſeu exemplaris, Altera Epidictica ſeu demonſtratiua. Nam ſi factum aliquod perſonæ proponitur paradigma eſt, at ſi tota perſona deſcribi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

ſcribitur ἐπίδειξις & demonſtratio perſonæ exiſtit.

DE PARADIGMATICA TRACTATIONE PERSONARVM.

Cum itaq; proponitur perſona aliqua ex ſacris Hiſtorijs, cuius tota uita non deſcribitur, ſed factũ perſonæ aliquod producitur, idq; uel doctrinæ, uel imitationis, uel admonitionis gratia, paradigmatica erit tractatio. Hoc modo Paulus Romanis & Galatis proponit Abrahamum: Hoc modo Epiſtola ad Hebræos cap. 11. magnum Prophetarum & regum cathalogum recenſuit, Abrahami facto fidei doctrina & natura docetur, imitatio commendatur, uocationis exercitia firmantur, & ueræ pietatis fructus & opera. Pœnitentia Manaßis, docet lapſos recipi, imitationis cauſa utiliter proponitur admonet de miſericordia Dei tam immanem Eccleſiæ perſecutorem ac tam impurum Idolatram, ex mera ſua bonitate in gratiam recipientis. Verum hic occurrendum eſt ijs, qui ſæpe Sanctorum exemplis abutuntur. Sunt enim qui ſcelera ſanctorum imitari malunt quam uirtutes & ſe ſanctorum exemplis defendunt. Sunt etiam qui ex factis ſanctorum perſonalibus & extra ordinarijs mandatis, male extruunt

ſpeci-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

ſpeciem facti, et tanquam legem uniuerſalem commendant. Illi reſponſione digni non ſunt. Hi admonitione in uiam reuocandi erunt. Tenere enim eos oportet diſcrimen, inter mandata ſeu præcepta pietatis communia & perſonalia, quæ tantum uel unum populum, uel unum hominem attingunt. Hebræi iuſsi ſunt ut ſpoliarent Ægyptios. Abraham ex mandato Dei filium in monte Moria, mactare in holocauſtum parat. Hæc perſonalia facta in ſpecie non accommodanda erant, ſed in genere tantum. Nam ab utroq; exemplo diſcenda eſt obedientia erga Deum, in ijs quæ à nobis ſuo uerbo requirit. In hac quoq; perſonarum exemplum tractatione notum eſt Papiſtas & præcipuè Monachos periculoſè erraſſe, qui neſcio quos fictitios ſanctulos in concionibus propoſuerunt, eoſq; per totam uitam adeo inculpate uixiſſe finxerunt, q̃ nunquam uel in minimo impegerint. Huiuſmodi ficta perſonarum deſcriptio, magis ad deſperationem quam ædificationem conſcientiæ luctantis cum magnitudine peccati & iræ Dei facit. Proponantur igitur uera exempla, ficta relinquantur poëtis, & non ab ijs tractentur, qui Oeconomi myſteriorum Dei à D. Paulo appellantur. Sacra ſcriptura & uera hiſtoria ſuppeditet exempla, qualia ſunt Abrahæ, Iob, Ioſeph, Manaſſe, Magdalenæ, Latronis conuerſi & ſimilium. Ex huiuſmodi enim nõ ſolum docere poſſumus auditores ueram

pieta-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

pietatem, uerũ etiam formam recte uiuendi iuxta uocationis rationem. Meminerit itaq; pius Eccleſiaſtes exempla utilia pietati proferre, & non ea quæ ad deſperationem facere uidentur. Nunc tempus eſt ut quæ dicta ſunt claro paradigmate declaremus. Et quia nullum Abrahami exemplo illuſtrius eſſe poteſt, illud examinandum proponam.

Paulus inquit: Credidit Abraham Deo, & imputatum eſt ei ad iuſticiam. Hic Paulus Exemplum Abrahæ potiſsimum doctrinæ gratia producit, & inde eruit non ſolum iuſticiæ firmam doctrinam, uerumetiam naturam fidei, & qualis uitæ ſanctimonia credentis perſonæ eſſe debeat extruit. Ad hunc modum diſcamus ex imitatione Pauli duo obſeruare in exemplis, factum uidelicet in ſe, deinde circumſtantias perſonæ & facti. Factum in ſe docet iuſticiam ueram fide in promißiones Dei conſtare. Circumſtantiæ perſonæ et facti de pluribus rebus admonent.

Primum quòd Circumciſio non neceſſario requiratur ad iuſtificationem. Eſt enim Abraham ante circumciſionem iuſtificatus, ſed poſtea addita eſt circumciſio tanquam ſigillum iuſticiæ, quæ eſt ex fide.

Secundo profeßio uitæ Abrahæ ante iuſtificationem, teſtatur eum nullis meritis proprijs aut præparantibus operibus à Deo receptum, ſed ſola bonitate Dei.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

Tertio quod iuſticia fidei ad omnes promiſcuè pertineat, hoc Abrahamico exemplo indicatur. Eſt enim fide iuſtificatus Abraham antequam ullis notis externis diſcreti ſunt homines. Ex hac circumſtantia Prophetæ haud dubiè conciones de uocatione gentium extruxerunt.

Quarto quod ritus Moſaici nō requirantur à iuſtificandis, ut enim ſine illis Abraham eſt iuſtificatus, ita qui eius exemplo iuſtificabuntur, eos non requirant ad iuſticiæ complementum.

Quinto quod ſine lege morali & operibus in Decalogo præceptis contingat iuſtificatio. Nam ſi Abrahæ exemplo iuſtificamur, & is fuit iuſtificatus annis multis, id eſt 430. ante Legem, profecto fieri non poteſt, ut ex lege ſit iuſticia. Verum ſi quis obijcit legem Moralem fuiſſe perpetuò, eaq; non caruiſſe Abrahamum, reſponſio facilis eſt. Nulla enim merces debetur operibus, niſi ex pacto Dei. Nam opera non ſunt intrinſeca dignitate meritoria, ſed acceptatione Dei, & ratione pacti, firma igitur ſtat conſequentia Pauli: Abraham iuſtificatus eſt fide promiſsionis, ante editum pactum de operibus, nimirum qui fecerit ea homo uiuet in eis, Ergo fide & non operibus eſt iuſtificatus.

Sexto quod uera & iuſtificans fides ſit certa πληροφορία quæ non rationis argumentis ſuccumbit, ſed certo ſtatuit eum qui promiſit mentiri non

non poſſe utut tota rerum natura redamare uideantur, & quod fides habeat adiuncta bona opera & obedientiam erga Deum, quodq; nihil charius Chriſtiano eſſe debeat, quam diuinæ uoluntati obtemperare. Atq; ita Prophetæ, pij reges, Apoſtoli, atq; adeo omnes pij poſt Abraham, primùm ab exemplo didicerunt ueram iuſtificandi rationem, deinde ex circumſtantijs perſonæ & facti, de rebus grauiſsimis admoniti ſunt. Hoc pacto pius concionator exemplo Pauli applicet & alia exempla, tum in ſe tum in circumſtantiarum uarietate, & ſemper in accommodatione meminerit reſpiciendum eſſe ad fidei analogiam.

DE EPIDICTICA PERSONARVM TRACTATIONE.

Epidictica perſonarum tractatio totam uitam, adeoq; omnes uitæ partes perſonæ alicuius pertractat, idq; eo ordine, quo loci perſonarum in Erotematis Philippi recitantur. Eſt enim is ordo non ſolum naturalis, uerumetiam dicenti & audienti commodus. Verum hoc imprimis obſeruandum eſt in Epidictica perſonarum tractatione, q̃ illa membra potiſsimum exornanda ſunt, ex quibus tria illa ſupra commemorata, Doctrina, Imitatio & Admonitio, peti poſſunt. Nam Paulus Rom. 15. de hoc accommodationis modo admonet,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

cũ inqt: Quæcunq; ſcripta ſunt in noſtram doctrinam ſcripta ſunt etc. Debent itaq; huiuſmodi membra ad totum Eccleſiæ corpus accommodari, quod fit ubi Hypotheſin ad Theſin recte transferimus. Vt ſi Baptiſtæ tuta eſſet ἐπιδεικτικῶς tractanda, ſequendus eſſet ordo naturalis, dicendũq; eſſet de parentibus, de conceptione, de natiuitate, de educatione, de uocatione, de officio, de teſtimonio Chriſti, de morte & ijs quæ circa mortem et poſt mortem contigerunt.

In membro de parentibus hæc inſunt, quod preces piorum aßiduæ tandem exaudiantur, quod afflicti credentes conſequantur ad extremum conſolationem, quod Deus approbet matrimonium Sacerdotum. In membro de conceptione, Primum offert ſe officium Angelorum, quod ſint legati Dei et miniſtri Eccleſiæ. Deinde quod ſit memor Deus ſuarum promißionum. Tum quod Dei actio non impediatur impedimentis naturalibus, hoc eſt naturæ ſterilitate & defectu. Deinde quod Ioannes adhuc in utero matris agnouerit Chriſtum, docet quod pueri recipiantur à Deo, & quod à pueris agnoſci & coli uelit Deus. In membro de natiuitate gratitudo erga Deum pro acceptis beneficijs commendatur. Piorum officium mutuum oſtenditur, quod gratulari debeant ijs quibus benedictio Dei contingit. Deniq; quod pij debeant ſuos pueros Deo adferre ſeu commendare. Deinde uitæ auſteritas

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

ſteritas nobis non monaſticen, ſed ſobrietatem et obedie͂tiam erga Deu͂ co͂mendat. Poſthæc in officio ipſius & circumſtantijs perſonæ & officij non ſolum doctrina, ſed etiam conſolatio, conſtantia in officio, confeßio, crux, amor ueritatis, atq; innumeræ aliæ uirtutes pijs commendantur. Conſolatio eſt quod digito ſaluatorem monſtrauerit. Conſtantia, quod Herodis minas & Phariſeorum contemnens, Euangelium intrepide docuerit. Confeßio, quod ſe uocem clamantis in deſerto faßus ſit. Crux, quod propter uocationem non ſolum uagatus ſit ſine certis ſedibus, ſed mortem quoq; adire non dubitauerit. Hæc omnia quæ ſic eruuntur ex perſonæ & officij circumſtantijs, primum pijs miniſtris uerbi doctrinæ, imitationis & admonitionis gratia proponantur. Deinde in genere uniuerſæ Eccleſiæ, quantum ad communia pietatis officia pertinet. Perſonalia enim facta non in ſpecie ſed in genere accommodanda ſunt, quemadmodum ſupra admonui.

Eſt et alia forma tractandi exempla, nimirum cum non habeatur ratio ordinis, temporum, ſed tantum uirtutum & uiciorum genera recitantur & illuſtrantur, ſed hæc forma paradigmati ſubijcienda eſt. Atq; hæc de duplici paradigmatica & Epidictica perſonarum tractatione dicta ſufficiant. Ratio autem eruendi locos, per quos exempla accommodantur Eccleſiæ, poſtea ubi de locis communi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

munibus inueniendis tractabitur, exponenda eſt, hic ſufficit Methodum monſtraſſe, & paucis exemplis Methodi uſum oſtendiſſe.

DE DIDASCALICA SIMPLICI RERUM.

Didaſcalica ſimplex rerum (hoc eſt, ut uſitate uocant locorum ſimplicium) eſt cum de una re ſimplici docendus eſt auditor, ut de Deo, peccato, gratia, de iuſticia Chriſtiana &c. Hæc forma ſubtiliorem tractandi rationem requirit, & maiori artificio indiget. Quanquam autem hæc Methodus expoſitione propriè conſtat, quemadmodum coniuncta argumentatione, tamen membra huius formæ argumentatione confirmabuntur. Itaq; præſentis formæ inſtrumentum propriè quidem eſt expoſitio. Argumentatio uero adhibetur fulciendis expoſitionis partibus. Præterea & hoc obſeruandum eſt, quod triplex in hac forma ſoleat adhiberi expoſitio, nimirum Diæretica, Synthetica & Analytica. Nam alias alia ratio cõmodior eſt.

DE DIDASCALICA SIMPLICI RERUM DIÆRETICA.

Tametſi Diæreticus ordo (cuius membra potiſsima ſunt definitio & diuiſio) tractandi res ſimplices, & à Philippo in Methodo didaſcalica ſimplici,

plici, & ab alijs Dialecticis diligenter indicatur: tamen operæprecium eſſe iudico hoc loco tractandi rationem præſcribere, quæ commoda futura eſt nouitijs concionatoribus. Primum itaq; ſumma capita proponam. Deinde tractationis Methodum ſubijciam:

Sunt igitur hæc capita.

1. Definitio.
2. Diuiſio ſeu partitio.
3. Cauſæ.
4. Effectus.
5. Vſus & abuſus.
6. Antitheſes.

DE DEFINITIONE.

Definitionum aliæ noſtræ ſunt, aliæ aduerſariorum. Illas ut ueras exponemus, probabimus, comprobabimus & colligemus. Has ut falſas confutabimus. In utroq; genere eſt peculiaris Methodus, ſed de priori prius dicendum eſt.

Definitio itaq; quam pius concionator, & ueram & immotam ſtatuet, quatuor habebit partes in tractatione, expoſitionem, rationem comprobationem & complexionem.

Expoſitio eſt oratio, per quam exponimus noſtram de re aliqua definitionem claris & perſpicuis uerbis.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

Eſt aũt definitio Theologica duplex contracta & copioſa. Illa genere et differentia contenta eſt. Hæc cauſas, adiuncta, propria, et circumſtantias interdum, generi & differentiæ accommodat. Ratio eſt definitionis probatio. Comprobatio eſt per quam confirmamus ſeu declaramus rationem ſiue exemplis, ſiue alijs declarandi modis. Complexio eſt breuis expoſitionis, Rationis et Comprobationis Comprehenſio. Porrò q̃ dictum eſt de Ratione et Comprobatione, ita intelligi uelim, quod non ſimplex ratio, neq; ſimplex comprobatio, ſed et rationes et comprobationes plures adhiberi poßint, prout commodum auditoribus, et rei tradendæ utile eſſe uideatur. Deinde et hoc obſeruandum eſt, quod definitio copioſa confirmanda Analyſi prius reſoluenda ſit in propoſitiones, interdum etiam in terminos. Deinde rurſus paulatim coniungendæ ſunt partes per Syntheſin, & oſtendenda definitionis neceßitas. Atq; hæc omnia rationi definitionis ſubijcienda ſunt. Nunc exemplo uno atq; altero præcepta illuſtremus, ac ſumamus primum definiendum matrimonium. Matrimonium itaq; eſt uiri & mulieris legitima coniunctio (hæc definitionis expoſitio eſt, ſequitur ratio) ſcriptum eſt enim: Quamobrem relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ (ſequitur Comprobatio) Si hæc uerba rite examinentur in ipſis inueniemus quæ poſuimus in definitione.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

Primum enim teſtantur coniunctionem debere eſſe, quæ legitima eſt, cum ſit iuxta uerbum Dei, et uoluntatem Dei. Deinde cum dicit: Erunt duo in carne una, unius uiri & unius uxoris uult copulam, non unius uiri, & multarum uxorum, neq; unius uxoris & multorum uirorum, quemadmodum & primum coniugium Adam & Euæ teſtatur. (Sequitur Complexio) Cum itaq; Deus ſua lege præceperit ut legitime copulentur perſonæ, ut ſint nō plures perſonæ in matrimonio quam duæ, relinquitur matrimonium eſſe legitimam uiri ac mulieris coniunctionem. Ex hoc exemplo utcunq; intelligi poteſt tractatio definitionis ſimplicis, q̃ ſi ad Dialectices leges & normas reuocare uelis, Prima pars quæſtio dicitur, Altera ratio, Tertia rationis confirmatio ſiue Ætiologia, Quarta Concluſio, in qua Hypothetica forma ipſa ratio cum quæſtione repetitur. Verum membrorum appellationes, quas ſuperius recitaui, tractationi populari ſeruiunt magis, ut quæ intellectu faciliores ſunt.

Addamus etiam exemplum copioſæ definitionis, quod fuſius explicemus, ac ſumamus definiendum Euangelium. Euangeliū itaq; eſt doctrina diuinitus reuelata, in qua annunciatur liberatio à peccato, maledictione legis et ira Dei, & proclamatur remiſsio peccatorum, ſalus & uita æterna, credentibus in Filium DEI propter eiuſdem

uictimam, ut bonitas & miſericordia Dei prædicentur, utq; liberati per Filium, fructus Euangelio dignos edant. Hactenus expoſitio definitionis, quæ Analyſi reſoluenda eſt in has propoſitionis, quarũ prima eſt, quod Euangelium ſit doctrina diuinitus reuelata. Secunda, quod Euangelium annunciet liberationem à peccato, maledictione legis, ira Dei &c. Tertia, quod proclamet remiſsionem peccatorum, ſalutem & uitam æternam. Quarta, quod hæc beneficia contingant credentib. in Chriſtum. Quinta, quod Euangelij uis reſideat in uictima Chriſti. Sexta, quod ex Euangelio Deus ſit prædicandus. Septima, quod homo gratitudinem ſuam Deo exhibere debeat, piè uiuendo. Has propoſitiones ordine confirmare oportet. Sequitur ergo ratio primæ propoſitionis. Euangelium enim eſſe doctrinam diuinitus reuelatam. Paulus clare docet, uocans Euangelium myſterium abſconditum à ſeculis. Comprobatio. Quibus uerbis aperte docet ex humana ratione nõ pendere Euangelium. Nam ſi ratio ullo pacto potuiſſet hanc doctrinam perſpicere ſuo acumine, nequaquam myſterium abſconditum à ſeculis dicendum eſſet (Ratio ſecundæ propoſitionis) Deinde annunciari in Euangelio liberationem à peccato, à maledictione Legis & ira Dei, multa teſtimonia docent Prophetica & Apoſtolica. Daniel aperte dicit Chriſtum ablaturum peccatum. Paulus maledictionem legis per Chri-

Chriſti aduentum abolitam docet. Pater clamat
de cœlo ſe per filium placatũ (Comprobatio) hoc
uerum eſſe experti ſunt omnes pij, teſtimonium ha
bentes Spiritus ſancti, per quem clamant Abba
Pater, quod profecto non facerent, niſi certo ſta-
tuerent ablatum peccatum, maledictionem legis
abolitam, iram Dei placatam: Ratio tertiæ propo
ſitionis, proclamari porrò in Euangelio remiſſio-
nem peccatorum, ſalutem & uitam æternam, te-
ſtantur hæc teſtimonia, Ipſe Dominus dicit ſic ſcri
ptum eſſe, quod oporteat prædicari in ipſius no-
mine pœnitentiam & remiſſionem peccatorum,
incipiente prædicatione à Hieruſalem. Marci ul-
timo promittitur ſalus credentibus. Similiter Ro-
man. 10. Præterea Dominus ipſe uitam æternam
promittit in ſe credentibus. Quid multis? Vniuer-
ſa ſcriptura ſacra remiſſionem peccatorum, ſalu-
tem & uitam æternam pollicetur populo Euange
lium amplectenti (Comprobatio) fieri enim non
poſſit quin (ſublata ira Dei maledictione legis ac
peccato) ſalus, iuſticia & uita ſit parta. Verum
quia hæc non contingunt omnibus (Cain enim, Iu-
das, Saul & multi alij perierunt, & hodie magna
pars mundi, proh dolor, ruit in æternum exitium)
in definitione additum eſt quarto loco, quod hæc
beneficia contingant credentibus (Ratio) Clare
enim dicit Dominus: Qui credit in me non peri-
bit, ſed habebit uitam æternam (Comprobatio) Et

ne quis hoc ex conditione operum pendere exiſti-
met, Paulus hominem iuſtificari fide ſine operibus
ſcribit, & prolixis diſputationibus confirmat ad
Rom. & Galat. Porrò quinto loco additum eſt
quod Euangelij uis in Chriſti uictima reſideat (Ra
tio) Sic enim Paulus inquit: Per redemptionem
quæ eſt in Chriſto Ieſu (Comprobatio) Vox ete-
nim qua Paulus hic utitur eſt ἀπολύτρωσις, hoc
eſt redemptio quæ fit dato precio pro capitis pœ
na, λύτρον enim proprie precium liberationis eſt,
Tale precium pro nobis ſoluit Chriſtus, quando fa
ctus eſt pro nobis peccatum, ut nos fieremus iuſti-
cia Dei. Præterea ſexto loco adiectum eſt, Deum
prædicandum eſſe propter ſuam bonitatem & mi
ſericordiam (Ratio) Id quod ſatis conuincit Ange
lorum cohors, canens nato Domino hunc Hym-
num Deo: Gloria in Excelſis Deo, et in terra pax,
hominibus εὐδοκία (Comprobatio) Hoc namq;
ideo factum exiſtimemus eſſe, ut omnes qui hunc
Chriſtum agnoſcunt, diſcant Angelorum exemplo
bonitatem & miſericordiam Dei prædicare, præ-
ſertim cum ipſa natura clamitet gratitudinem
reddendam eſſe bene meritis. Poſtremo loco addi-
tur de fructibus, quos edere debent liberati per
Euangelium (Ratio) quod confirmatur teſtimo-
nio Pauli dicentis, Nos in Chriſto Ieſu creatos ad
bona opera, in quibus nos ambulare uult Domi-
nus. (Comprobatio) Quomodo enim conuenirent
iſta,

iſta, nos liberatos à peccato, & tamen facere deſideria peccati, Cum Paulus dicat, apparuiſſe gratiam Dei ſalutarem omnibus hominibus, ut abnegata impietate & humanis deſiderijs, ſobriè & piè & iuſtè uiuamus &c. (Complexio) Cum igitur firmis demonſtrauimus rationibus per Euangelium tolli peccatum, maledictionem legis, & iram Dei, & ſuccedere in horum locum iuſticiam, ſalutem et uitam propter Chriſtum, dum in ipſum credimus, et quod uelit nos Deus propter hoc beneficium ſuam bonitatem prædicare, ac uita tota gratitudinem oſtendere, ſequitur quod antea propoſuimus, Euangelium eſſe doctrinam diuinitus reuelatam, in qua annunciatur &c. Atq; in hunc modum, tractata noſtra definitione, ſi ſunt qui aliter ſentiunt, confutandi ſunt Methodo confutatoria, quæ conſtat propoſitione, ſublatione, oppoſita propoſitione, & ſolutione.

Propoſitio hoc loco eſt ſublationis pollicitatio. Sublatio, eſt ipſa aduerſariorum propoſitio. Oppoſita propoſitio, eſt ſolutionis pollicitatio. Solutio, eſt confirmatio oppoſitæ propoſitionis. Sed res breui exemplo illuſtretur, Nec me clam eſt ꝙ aduerſarij noſtri Papiſtæ garriant (hæc confutationis propoſitio eſt, ſequitur Sublatio) Euangelium eſſe nouam legem de non uindicando, de abijciendis facultatibus, de non iurando &c. (Sequitur oppoſita propoſitio) Verum id quam friuolum

ſit, non eſt difficile oſtendere. (Sequitur Solutio) Id enim quod aſſerunt ex diametro pugnat cum Chriſti ſacrificio, adeoq; cum uniuerſa ſcriptura, quæ fide nos conſequi Euangelij beneficia clamitat. An non clara ſunt uerba Pauli? Si iuſticia eſt ex lege, Chriſtus fruſtra mortuus eſt. Hæc oppoſitæ propoſitionis confirmatio, ex locis confirmatorijs, hoc ex Dialecticis petenda eſt, de qua re dicam in coniuncta locorum Methodo. Verum quid generaliter tum in confirmationibus, tum in confutationibus obſeruandum ſit, hic admonendi ſunt ſtudioſi. Primum itaq; poſtquam perſpicuis argumentis confirmaueris ἀντιπρώτασιν, ordine aduerſariorum argumenta diluenda ſunt, etſi res ita patitur, omnium primum genus ſumendum eſt, & poſtea ad ſpecialia argumenta deſcendendum, ut in præſenti cauſa. Primum confutandum eſt Euangelium eſſe legem, Deinde non eſſe legem de uindictæ prohibitione, de abiectione facultatum, de non iurando &c.

Præterea & hoc cum in confirmatione noſtræ ſententiæ, tum in confutatione aduerſæ partis diligenter ſpectādum eſt, ut præoccupes ea quæ uel prudentia carnis, uel aduerſaria pars obijcere poßit contra ea quæ dicis, et ea confutes. Hoc Paulo uſitatißimum fuiſſe apparet in ipſius ſcriptis. Quemadmodum in propoſita confutatione ſententiæ Papiſtarum, quod Euangelium ſit noua lex.

Caro

Caro ingrata Deo inde arma arripit, contra doctrinam operum & infert hoc pacto. Si Euangelium liberat nos ſine operibus noſtris cur igitur bene operemur? Hæc obiectio per occupationem tollenda eſt, Atq; ita in omnibus partibus concionis ſpectabit fidus Eccleſiaſtes quid contra dici poßit. Sed præcepta copioſæ confutationis & confirmationis infra tradenda ſunt.

DE DIVISIONE ET PARTITIONE.

Hoc Methodi membrum commode in hunc modum tractari poteſt. Si primum exponas tuam diuiſionem ſeu partitionem. Secundo probes. Tertio comprobes. Quarto colligas rurſus. Exemplum diuiſionis ſit hoc. Audiuimus quid ſit lex, ſequitur ut quotuplex ſit dicatur (huiuſmodi enim tranſitionis formula utendum eſt cum uno in aliud deſcenditur) Eſt autem Lex Dei Triplex, Moralis, Ceremonialis, & Iudicialis. Hæc expoſitio fuit (Ratio) Omnis enim lex Dei aut mores format, aut ritus commendat, aut iudicia exercet (Comprobatio) His enim rite hominis uita conſeruatur et gubernatur. In ciuili enim uita, iudicijs opus eſt, in Eccleſiæ cœtu Ceremoniæ ſunt neceſſariæ, religionem animi erga Deum, & pietatem erga homines (in ſpirituali Dei regno) morum præceptis conſtare manifeſtum eſt (collectio) firmum eſt igitur

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

tur quod propoſuimus, legem Dei eſſe triplicem, Moralem, Ceremonialem, Iudicialem, præſertim cum his tribus uitæ recta gubernatio conſtet, ſiue uitam communem ſpectes, ſiue Eccleſiam, ſiue ſpirituale Dei regnum. Hæc diuiſionis membra ſi obſcura ſunt definitionibus & ſubdiuiſionibus explicentur, ac rationibus & exemplis illuſtrentur. Verum ſi aduerſarius aliam diuiſionem, eamq; falſam obtrudit, confutationis Methodo euertenda eſt. Exemplo non opus eſt in re aperta. Porrò partitio eadem ratione inſtituenda eſt, ut pœnitentiæ partes ſunt Contritio, fides & ſtudium recte formandi uitam (Ratio) peccati enim nos pœnitere oportet. Et quia hæc contritio nihil prodeſt, niſi accedat fides in Chriſtum, neceſſario & hæc additur, & quia neutrum horum uerum eſt, niſi ſequatur ſtudium recte & pie uiuendi, neceſſario cum ſuperioribus coniungitur bonum propoſitum (Comprobatio) Nam uidemus & ſcripturam & exempla hæc tria coniungere. Dauid lapſus dolet ſe peccaſſe, confugit per fidem ad miſericordiam, & reliquam uitam quanta potuit diligentia innocentem conſeruauit. Hæc partitionis membra ſi definitionibus & diuiſionibus, & earum rationibus diffunduntur, magna orationis & utilis copia exurget.

DE CAVSIS.

Iam rei cauſas addere oportet prorſus naturali

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

ordine, & per ſeiunctionem excludendæ ſunt quæ putantur rei cauſæ & non ſunt. Singulis cauſarum generibus ſuæ rationes ex uerbo domini adijciendæ ſunt, Cauſæ coniunctæ concurrunt in ſuis actionibus, & ſtant mutuis auxilijs, ſingulæq; proprium quiddam habent in actionibus. Quare cauſarum ordines diligenter conſiderandi ſunt, ne fiat cauſarum confuſio, unde poſtea magnæ tenebræ exoriuntur. Deinde & hoc obſeruandum eſt, cum aliquid præcipitur aut prohibetur, omnes coordinatas cauſas præcipi aut prohiberi. Vt cum ſanctificatio nominis dei præcipitur, quæ fieri nequit ſine fide, & hæc non ſine noticia Dei contingit, quæ noticia Dei ſine prædicatione uerbi Dei eſſe non poteſt. Ergo cum iubemur petere ſanctificationem nominis Dei hæc ordine petimus, prædicationem uerbi, noticiam Dei, fidem, et ipſam nominis Dei ſanctificationem. Nunc breuiter exemplum ſubijciam. Vt pœnitentiæ cauſæ ſunt non hominis liberum arbitrium. Hæc ſeiunctio eſt. Sed primum uerbum Dei, Deinde Spiritus ſanctus, qui intus arguit peccatum, & excitat odium peccati in corde hominis, Tum uoluntas motui diuino & uerbo non repugnans. Fines ſunt gloria Dei & ſalus pœnitentis. Hæ ſunt coniunctæ cauſæ, & ſtant mutuis auxilijs in ſuis actionibus, et facile apparet ſingulas quiddam proprium habere in ſuo ordine ad effectum. Porrò quomodo hæc ſint explicanda

defi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

*definitionibus & confirmanda teſtimonijs, ex ſu
perioribus præceptis intelligitur.*

DE EFFECTV.

*Effectus exponantur, probentur, comproben-
tur et colligantur, et qui falſo rei tribuuntur, con-
futationis Methodo euertantur, ut ſi quis dicat,
contritionem mereri remißionem peccatorum,
Confutandus eſt eo modo, quem ſupra indicaui.*

DE VSV ET ABVSV.

*Si fuit res in abuſu, confutetur abuſus confu-
tationis Methodo. Deinde uerus uſus exponatur,
probetur & comprobetur.*

DE ANTITHESIBVS.

*Antitheſes non certum locum habent, neq; in
hac Methodo, neq; in alijs, ſed paßim interferen-
dæ ſunt illuſtrationis & amplificationis gratia.
Putant enim Rhetores nihil magis facere ad per-
ſpicuitatem, quam Antitheſium ſeu contrariorum
collationem.*

DE DIDASCALICA SIMPLICI SYNTHETICA.

*Expoſitio Synthetica eſt quando exordimur
ab ijs quæ antegreſſa ſunt rem, & paulatim per
gradus componimus ea & cumulamus donec om-
nia illa collecta uidentur, quæ ad rei naturam ex-
cutiendam ſufficiunt. Vt ſi de pace quam cum*

Deo

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

Deo habemus per fidem, dicendum eſſet, hæc κατὰ σύνθεσιν exponi poſſent. Primum quæ offenſa. 2. Offenſæ partes. 3. Mediator. 4. Compenſatio iniuriæ & damni, ſeu ſatisfactio. 5. Reconciliatio. 6. Pactum reconciliationis. 7. Pacis declaratio ſeu promulgatio. 8. Fructus pacis. Hæc ſi ſigillatim confirmarentur, Comprobarentur & illuſtrarentur teſtimonijs & exemplis copioſa emergeret oratio. Hoc pacto σύνθεσις ſequitur ordinem naturæ & omnes quæ præcedunt natura quæſtiones, inueſtigat, exponit, probat, comprobat, Antitheſibus, exemplis, ſimilibus & diſsimilibus illuſtrat. Porrò & hoc obſeruandum eſt, quod copioſæ definitiones hac Methodo extruantur.

DE DIDASCALICA SIMPLICI ANALYTICA.

Analitica expoſitio eſt quando à toto uel fine exordimur, & deinde partes & ea quæ ad finem requiruntur inueſtigamus, ordine planè ſuperiori contrario, ut ſi de oratione dicendum eſſet, hac Methodo primum quid eſſet inuocatio (habet enim definitio totius rationem) & quis eius finis exponendum. Deinde quæ ad orationem tanquam neceſſaria membra pertinent enumerandum eſſet, ut ſunt affectus mentis, Cauſæ cur orandum, quis

orandus, per quem & quid orandum, quæ memoriæ gratia complecti ſoleo hoc uerſiculo:

Affectus, cauſæ, quis, per quem, quidq; petendum.

Poſtremo addi poſſunt circumſtantiæ indifferentes, ut orationis circumſtantiæ indifferentes ſunt, Locus, tempus, geſtus. Hæc profecto ſi ſcripturis & exemplis probentur & illuſtrentur, magna & utilis orationis copia naſcetur.

Porrò quæ hactenus dicta ſunt de ſimplici rerum ſeu locorum tractatione, ita intelligantur oportet, quod ſic fieri debeant omnia iuxta diuerſarum Methodorum ſimplicium quæſtionum rationem artificioſam. Verum quoniam uarietas exercitatos delectat interdum harum Methodorum leges ad amuſsim non ſequuntur concionatores docti, ſed auditores quaſi in conſilium adhibent, & ea deligunt ex magna copia, quæ præſentibus auditoribus quam utiliſsima cognitu fore arbitrantur. Atq; hanc tractandi rationem nonnulli Methodum prudentiæ appellant, quæ circumſtantias auditorum præſentium & rerum pondera metitur. Vt ſi quis de Lege Dei eſſet dicturus, hic primum auditores contemplaretur, deinde rei pondus conſideraret, Tum facile ad pauca capita captu facilia reuocaret tractationem, & primum forte quid Lex ſit exponeret. Secundo an quiſquam Legi Dei ſatisfaciat. Tertio quis uſus cum nemo ſatisfacit. Quarto qualis legis abrogatio

intelli-

intelligenda ſit. Similiter fieri poteſt in alijs quæſtionibus ſimplicibus. Quanquam autem hæc ita ſint, nouitijs tamen concionatoribus, qui nondum exercitati ſunt, profuerit artis Methodum ſequi quam expoſui, idq; tum propter memoriam confirmandam, tum ut exercitati diu multumq;, poſſint poſtea utrumq; genus fœliciter ſequi.

Porrò eſt & hoc admonendum, quod in locorum ſiue ſimplicium, ſiue coniunctorum tractatione, ſi plures ſunt loci, obſeruare oporteat, ut is locus, qui natura præcedit, etiam tractatione præcedat. Vt ſi de peccato & gratia eſſet habenda oratio, de peccato prius quam de gratia dicendum eſſet, Sed ſi prorſus diſcreti ſunt loci, nihil refert, quo ordine eos explices niſi forte alter alteri in confirmatione opem ferat, Tum enim is priori loco explicandus eſt, quo explicato iuuetur alter.

DE DIDASCALICA CONIVNCTA.

Didaſcalica Concio coniuncta, ſiue coniunctorum locorum, eſt quando certi loci coniuncti, hoc eſt propoſitiones, Theſes & Hypotheſes tractantur quod fit propriè Methodo confirmatoria & confutatoria, plerunq; tamen accidit, ut mixta Methodus adhibeatur. Nam ſi propoſitionis partes obſcuræ ſunt, Analyſis eas retexet, & partes ſe-

orſum proponet. Diæreſis propoſitas partes explicabit, poſtea ſintheſis componet, ac Methodus confirmandi ac confutandi compoſitum probabit, & q; cum eo pugnat confutabit. Vt ſi prima precatio tractanda proponeretur: Sanctificetur nomen tuum. Hic neceſſario primum Analyſis eſſet adhibenda, quæ in duas ſimplices partes retexeret hanc propoſitionem, in nomen Dei & ſanctificandi uerbum. Deinde Diæreſis utramq; partem unam poſt alteram definitionibus & diuiſionibus explicaret, Tum Syntheſis rurſus componeret partes. Hinc iam confirmatio & confutatio tempeſtiue adhiberetur, Atq; hoc præceptum perpetuo ſequendum eſt, ubi partes propoſitionis explicatione indigent, alias minime. Præterea in parabolis Domini & alijs adhibenda eſt Analyſis, ut primum retextas partes proponas. Deinde eaſdem per comparationem rei ad quam pertinet parabola accommodes. Tum extrues doctrinas & paræneſes, ut in craſtino Euangelio in parabola de ſemine partes parabolæ ſunt quinq;: Seminator, Semen, Seminatio, Terra, Fructus. Seminatori Deus: Semini uerbum Dei: Seminationi prædicatio uerbi: Fructui ſeminis, fructus uerbi comparentur. His explicatis extrues doctrinas & paræneſes, Vt doctrinæ præſentis parabolæ ſunt: Prima ſollicitudo Dei de noſtra ſalute procuranda, Confertur enim hic Dominus diligenti agricolæ. Se-

cunda

cunda dignitas uerbi. Tertia dignitas Miniſterij. Quarta quod nobis & diabolo imputandum ſit ſi fructum non ferat uerbum.

Porrò parænefes ex fine parabolæ extruendæ ſunt. Sunt autem fines præſentis parabolæ, ut Dominus excitet auditores ad uerbi amorem, ut arguat negligentes, ut conſoletur obedientes. Cæterum in huius concionis genere, adhuc maior concionatoris uis & prudentia requiritur. Quare ut in hac parte ſatis alioqui difficili, iuuem nonnihil nouitios concionatores, ordine duo tradam. Primum enim Methodum inueniendi locos oſtendam. Deinde rationem indicabo, eoſdem copioſe & utiliter tractandi, in qubus duobus capitibus tota hæc facultas mihi conſiſtere uidetur.

DE INVENTIONE LOCORVM COMMVNIVM.

Ne quis, quod primum in buccam uenit, arripiat tanquam locum communem, quemadmodum illi facere conſueuerut, qui ex ſingulis fere uocibus aliquid uenantur, parum ſolliciti, ſiue ad negocium pertineat propoſitum, ſiue non, ut qui hoc ſolum quærunt ut magni architecti, & locorum communium non imperiti fabri uideantur, opus eſt præceptis, intra quorum ſepta animus in=

quirentis contineatur. Et tametſi res maior eſt, quam ut paucis præceptis abſolui poßit: tamen prodeſt nouitijs communia quædam præcepta tenere, quæ ſequi tuto et cum fructu eorum quos docebunt, poſſunt.

Primum itaq; omnium lecto & intellecto textu aliquo, quæratur textus occaſio, ſummaria comprehenſio & finis ſeu uſus quod quomodo fieri debeat in Dialectico interpretandi genere ſuperius declaratum eſt. Deinde textus partes ſeu propoſitiones quærantur. Tum ex his iuxta ſequentes regulas loci eruantur communes, qui ad finem rei propoſitæ facere uidentur.

Regula Prima.

Si propoſitionis ſubiectum fuerit ſingularis terminus, loco eius ponito gradatim ſuperiora hoc eſt ſpeciem primo loco. Deinde genus proximum, Tum ſi uidebitur adhuc ſuperius genus, & componantur hæc ordine cum propoſitionis prædicato. Pſalm. 122. In principio hæc eſt propoſitio. Lætor, inquit Dauid, cum mihi dicitur, in domum Domini eamus. Primum facito Enallagen perſonæ in hunc modum. Dauid lætatur cum dicitur ei in domum Domini eamus. Hic iuxta regulam, primum regis uocabulum. Deinde magiſtratus. Tum hominis ponito. Hoc facto, coniungito hæc ordine cum prædicato, in hunc modum. Regium eſt lætari quod habeant ſubditos, qui ſecum conſentiant in religio-

religione. Omnium hominum gaudium eſſe debet, conſentire in cultu Deo præſtando. Ecce tot theſes hæc prima & puerilis regula ſubminiſtrauit, quarum ultima communiſsima eſt, & in plurimas Hypotheſes diffundi poteſt, de quarum certitudine ex regula ſequenti iudicandum eſt. Approbato exemplo in ſubiecto, approbatur res in genere. Cum igitur in Dauide approbatur hoc factum, res in genere improbari non debet, & contra. Reprobato exemplo in ſubiecto, reprobatur res in genere, ut Ozias Rex Iuda inuadens alienum officium diſplicuit Deo, Ergo reges atq; adeo omnes qui aliena agunt Deo diſplicent, fuit enim non regum ſed ſacerdotum officium, offerre incenſum Thymiamatis.

Secunda Regula.

Si in locum prædicati ſubſtituantur gradatim ſuperiora ut ſpecies proximæ, poſtea genera alia atq; alia, copioſa emerget locorum inuentio. Hæc regula ſæpiſsime quidem in alijs rebus, ſed ſemper in Chriſti hiſtorijs ſequenda eſt. Vt Chriſtus ſanat Samaritanum leproſum inuocantem, Sed quia hic Samaritanus eſt Ethnicus, afflictus homo, collige hinc Chriſtum iuuare Ethnicos afflictos & omnes homines, qui ipſum inuocant. Et quia ex Chriſti particularibus factis colligitur eiuſdem officium in genere, licet in hunc modum locum extruere,

quod Chriſti ſeu Meſſiæ officium ſit iuuare miſeros & afflictos ſe inuocantes.

Tertia Regula.

Si in locum tum ſubiecti tum prædicati ſubſtituas per gradus ſpecies & genera, copia, communium propoſitionum naſcetur. Vt Dauid committens adulterium eſt expulſus regno. Ergo reges grauiter delinquentes punientur, atq; adeo omnes qui flagitioſe uiuunt, ſupplicia aliquando debita luent. Colluuies impiorum hominum Cataclyſmo abſorpta eſt. Ergo flagitioſi aliquando pœnas daturi ſunt.

Quarta Regula.

Aliquando prodeſt ex concretis Abſtracta facere, ut mulier Cananea credens Matth. 15. in neceßitate Chriſtum accedit, inuocat, non patitur repulſam, ſed magis inſtat, quemadmodum et Archiſynagogus, qui credens ſecum totam domum conuertit ad Dominum. Hinc collige fidei proprietates, nimirum quod fides in neceßitate conſtitutum hominem impellit ad Chriſtum, ut eum inuocet, inſtare facit, ut impetret augmentum dum tentatur ſumit, ac tandem gratißimos fructus edit. Hæc regula ex loco coniugatorum uim habet. Sed quoniam quæ de fide recitaui præcipua ſunt fidei momenta, ea in duos uerſiculos incluſi, hoc pacto. Vera fides Chriſtum petit & rogat inſtat, ab ipſo impetrat, & creſcit fructificatq; ſimul.

Aliud

Aliud exemplum. Beatus uir qui timet Dominum. Locus communis: Vera beatitudo conſiſtit in timore Domini. Huius regulæ uſus eſt magnus non ſolum in locorum inuentione, uerumetiam in definiendis concretis. Nam quemadmodum Ariſtoteles & Rodolphus docent ex deſcriptione concretorum colliguntur abſtractorum definitiones. Vt ſi quid pietas ſit uelis definire, ſume concretum prius in illuſtri exemplo. Vt Abraham pius timet Deum, ueraq; fide & obedientia illum colit. Ergo pietas eſt timor Dei, fides & obedientia erga ipſum. Hac uia Ariſtoteles multarum uirtutum differentias inueſtigauit, quam ſibi non inutilem fore facilè animaduertent ſtudioſi Theologiæ.

Quinta Regula.

Diligenter quæ rem propoſitam antecedunt, quæ cum eadem coniuncta ſunt, & quæ eam neceſſariò conſequuntur ſpectanda erunt, atq; in locos communes includenda, ut Pſal. 2. Beati omnes qui confidunt in eo. Primum hic ex antecedentibus ſequitur, ſine Chriſto neminem beatum eſſe. Nam ſi tum demum fiunt beati quando in Chriſto confidunt, ſine hac fiducia miſeri ſunt omnes mortales. Hic locus etiam à contrario ſenſu concluditur hoc modo. Omnes confidentes in Chriſto ſunt beati, Ergo omnes non confidentes in eo non ſunt beati, Si non beati certè miſeri ſunt. Vides ut hic locus ſuppeditat occaſionem de miſeria humani

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

generis diſſerendi. Secundus locus eſt ex adiunctis, qui ſecundum quartam regulam extruitur, uidelicet quod uera fœlicitas & beatitudo ſita ſit in fiducia Chriſti. Tertius locus, quod uniuerſale ſit beneficium. Generalis enim propoſitio ad nullam gentem aut hominem reſtricta, ſed omnibus offertur beneficium, qui confidere in ipſo non recuſant. Quartus locus, quod fiducia in Chriſtum ſit modus, per quem beneficiorum Chriſti redduntur homines participes. Quintus, ex hoc loco ſequitur locus de Chriſti diuinitate. Nam ſi fiducia in ſolo Deo reponenda eſt, & beatus pronunciatur qui confidit in Chriſto, ſequitur profecto Chriſtum uerum Deum eſſe.

Sexta Regula.

Cauſarum & effectuum neceſſaria conſecutio non eſt negligenda. Nam ſi cauſa ponitur effectus concluditur potentia, ut in ſymbolo dum agnoſcimus Deum omnipotentem, fides inde eruit duplicem effectum, Vnum quod Deus poßit benefacere quibus uult. Alterum quod ſit illi facultas defendendi quos in ſuam tutelam aſſumit. Sed addamus illuſtrius exemplum. In Cœna Domini ex cauſarum & effectuum conſequutione, colligendæ ſunt hypotheſes de uera Sacramenti meditatione. Cum itaq; Cœna Domini Sacramentum ſit noſtræ per mortem Chriſti redemptionis, primum Cœnæ celebratio, cogitationem de peccato mentibus inſtillat.

lat. Nam ob peccatum mortuus eſt Dominus. Secundo admonet de uictima peracta, ad redimendum humanum genus à iure peccati: Tertio huius uictimæ dignitas & excellentia cogitationem ſuggerit pijs mentibus, non ſolum de magnitudine iræ Dei, percutientis filium propter peccata noſtra, & inenarrabili miſericordia Dei recipientis nos in gratiam propter uictimam filij, ſed etiam de amore filij intercedentis pro nobis & deriuantis in ſe iram patris. Quarto, contritio quidem ex cogitatione peccati & iræ Dei naſcitur. Fides uero ex inenarrabili miſericordia Dei & amore filij perſoluentis λύτρον pro nobis, excitatur. Quinto, hæc fides confirmatur & augetur uſu Sacramenti tantæ rei. Sexto, fides confirmata & aucta Deo gratam ſe exhibet, uitam piè, honeſtè & iuſtè inſtituit, proximum cum quo habet communem λυτρώτην diligit.

Ecce quantam doctrinam, quantam copiam, quam piam meditationem ſacræ Cœnæ, conſequutio cauſarum & effectuum ſuppeditat.

Aliud exemplum. Chriſtus remittit peccata ſua autoritate. Hic effectus monſtrat Chriſti diuinitatem. Latro obiurgat blaſphemantem ſocium & Chriſtum inuocat, ex quibus effectibus, Contritio, fides & noua uita latronis concluditur.

Septima Regula.

Quæratur repugnans dicti, et repugnans con-

ſequentis dicti, Vnde duo locorum genera oriuntur. Sit dictum: qui aliud Euangelium docuerit Anathema ſit. Hic repugnans dicti eſt, Qui idem Euangelium docuerit, non eſt Anathema. Conſequens dicti, quod Papa ſit Anathema. Aliud enim Euangelium docet. Huius repugnans deſtruitur, ut Papa non eſt Eccleſiæ caput, & Papæ non eſt obtemperandum.

Octaua Regula.

Prodeſt interdum per contrarium ſenſum locum extruere, uidelicet cum termini ſunt pares, ut iuſtus ex fide uiuit. Ergo non iuſtus ex fide non uiuit, ex quo ſequitur neq; ex operibus eſſe iuſticiam, neq; uitam. Atq; ita Paulus colligit ad Galat. 3. Quoniam autem inquit in lege nemo iuſtificatur, manifeſtum eſt, quia ſcriptum eſt, iuſtus ex fide uiuit, Similiter forma per contrapoſitionem, interdum locos miniſtrat. Vt omnis qui ex Deo eſt, uerba Dei audit. Hic locus per contrapoſitionem colligit eum qui non audit uerbum Dei non eſſe à Deo.

Hæ ſunt Regulæ inuentionis locorum præcipuæ, quarum fontes ſunt loci Dialecticis & regulæ conſequentiarum, & poſſent hi plures addi, ſed has puto ſufficere nouitijs concionatoribus, quas ſi fuerint ſequuti, & ipſi in quærendis locis communibus expedita erit ratio, & ab alijs notatos locos dextrè iudicabunt. Deinde & hinc iudicare poſ-
ſunt

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

ſunt cur non ſemper eoſdem locos diuerſi autores commonſtrent. Ratio enim diſcriminis eſt, cum diuerſitas inuentionis, tum quod alij loci alijs autoribus magis arriſerint. Poſtquam autem pius Eccleſiaſtes locos inuenit, examen apud ſe locorum inibit. Huic examini triplex inſtrumentum adhibebit. Primum enim diſpiciet an alicubi in ſcriptura locus inuentus expreſſe ad uerbum habeatur. Deinde demonſtratione ad impoßibile examinetur locus, ſi expreſſus uerbo Domini non eſt. Tertio, Syllogiſmo aliquo concludatur locus, & per conuerſionem ſyllogiſticam, tanquam ad lydium lapidem probetur. Demonſtrationis ad impoſſibile ſit hoc exemplum. Locus probandus. Chriſtiani poſſunt tenere propria. Huius loci aſſume oppoſitum. Nulli Chriſtiani poſſunt tenere proprium. Iam quære propoſitionem apertè ueram, quæ cum oppoſito poteſt altera præmiſſarum eſſe in ſyllogiſmo. Vt omnes qui dabunt eleemoſynas debent habere propria, ex quibus duobus præmiſſis ſequitur concluſio falſißima, uidelicet quod nulli Chriſtiani dabunt eleemoſynas, ex huius aperta falſitate, deſtruenda eſt altera præmiſſarũ. Quare cum maior apertè ſit uera, ſequitur minorem eſſe falſam. Hinc iam infertur ex lege contradictionis, loci propoſiti ueritas. Iam colligamus ꝙ diximus. Omnes qui dabunt eleemoſynas debent habere proprium, Nulli Chriſtiani poſſunt habere

proprium. Ergo nulli Chriſtiani dabunt eleemoſy-nas, ſed concluſio eſt falſa, ergo altera præmiſ-ſarum, non autem maior ergo minor quæ dicit, Nulli Chriſtiani poſſunt habere propria.

Conuerſionis ſyllogiſticæ ſit hoc exemplum. Locus. *Quidam audientes uerbum non ſunt pij. Syllogiſmus. Nulli ambulantes ſecundum carnem ſunt pij. Quidam audientes uerbum ambulant ſe-cundum carnem, Ergo quidam audientes uerbum non ſunt pij. Conuerte in hunc modum. Si quia nulli ambulantes ſecundum carnem ſunt pij, Et quidam audientes uerbum, ambulant ſecundum carnem. Ideo quidam audientes uerbum non ſunt pij. Siquidem omnes audientes uerbum ſunt pij, ſiue nulli ambulantes ſecundum carnem ſunt pij, Nulli audientes uerbum ambulant ſecundum car-nem, ſiue quidam audientes uerbum, ambulant ſe-cundum carnem, Certe quidam ambulantes ſecun dum carnem erunt pij, ſed & nulli ambulantes ſe-cundum carnem ſunt pij, & quidam audientes uerbum ambulant ſecundum carnem, Stat itaque firma concluſio, quoſdam audientes uerbum non eſſe pios.*

DE RATIONE LOCOS INVENTOS COPIOSE ET VTILITER TRACTAN-DI.

Ad

Ad copioſam et utilem locorum tractationem quatuor potißimum requiruntur, quorũ primum eſt diductio quæſtionum, hoc eſt locorum inuentorum, Alterum copioſa confirmatio, Tertium digreßio, Poſtremum artificioſa concluſio. De his *quatuor eo quo propoſita ſunt ordine dicam, ſingula præceptis & exemplis declaraturus.*

DE DIDVCTIONE QVÆSTIONVM.

Hic *non de inuentione locorum communium, de qua iam dictum eſt, ſed de loci communis inuenti diductione, hoc eſt, multiplicatione in plures quæſtiones ſeu locos dicendum eſt.* Diducitur *autem locus inuentus uel in ſimplices locos, uel in coniunctos.* Vt *ſi quartum præceptum explicandum proponeretur.*

Primum *hic locum communem quæreres iuxta præſcriptum primæ regulæ hoc pacto,* Parentes *ſunt honorandi, parentes ſuperiores ſunt,* Ergo *ſuperiores honorandi ſunt,* Hic *locus cõmunis in tractatione 4. præcepti eſt principalis & tractandus præcipue,* Verum *ut copioſe tractari poßit profuerit eum diducere in alios locos, ſimplices quidem quos præbent ipſa uerba, coniunctos uero qui uel ex ijs quæ ipſis uerbis neceſſariò inſunt, ueluti ſpecies ſeu* Hypotheſes *in ſuis generibus & theſibus inſunt, & quæcunque cum re neceſſario*

coniuncta ſunt, uel ex ijs quæ ex conditione rei adhærent, petuntur, ut in propoſito exemplo duo inſunt ſimplices loci, Vnus de honore, Alter de ſuperioribus. Hi tractandi ſunt ſeorſim didaſcalica rerum ſimplici, eo modo quem ſupra tradidi.

Deinde ex diuiſione huius theſeos ſuperiores ſunt honorandi, naſcuntur plurimæ Hypotheſes pro diuerſa ſubiecti & prædicati diuiſione. Subiectum enim in has formas diuidi poteſt, quod ſuperiorum alij ſunt priuati, qui uel naturales ſunt ut parentes, uel non naturales ut pædagogi, patroni & patresfamilias, Alij publici, ut ciuilis magiſtratus & Eccleſiaſticus cum ſuis differentijs. Deinde prædicatum honorandi, diuidatur in partes honoris. Qui enim alium honorat reueretur eum, obtemperat, gratuſq; eſt ei, Ita prædicati tres ſunt partes ſeu differentiæ. Hinc iam tanquam ex ſyluula extruamus Hypotheſes, parentes reuereri oportet, parentibus obtemperandum eſt, parentibus gratitudo præſtanda eſt. Præceptores oportet reuereri, præceptoribus obtemperandum eſt, præceptoribus gratitudo exhibenda eſt. Patronos oportet reuereri, patronis obtemperandum eſt, patronis gratum eſſe oportet. Ad eundem modum conſtituantur Hypotheſes ex reliquis quæ poſui, unde emerget maxima quæſtionum neceſſariarum copia. Iam ex ijs quæ ex conditione inſunt, nonnunquam utiliter petuntur loci, ut ſi parentes,

præce-

præceptores, Patroni ſunt moroſi, difficiles tyranni, an tum ſit illis reuerentia, obedientia & gratitudo præſtanda, & quatenus. Atq; ita ex alijs conditionibus multiplicantur quæſtiones. Verum hoc poſtremum genus quæſtionum, quod ex conditione naſcitur per occupationem commode tractabitur. Ecce ſi has Hypotheſes ἀναλυτικῶς retexueris, & διαιρετικῶς tractaueris, & Methodo confirmaueris confirmatoria, et exornaueris, non una concio, ſed tot quot ſunt Hypotheſes inſtitui poſſunt. Fateor non omnes locos communes præbere tantam Hypotheſium ſyluam, Attamen nullus eſt tam ieiunus, quin aliquot ſaltem ſuppeditet, quas ea ratione, quæ expoſita eſt, extruere oportet ex loco communi, quod ut dextrè facias plurimum iuuabit ſi prædicabilium, prædicamentorum & propoſitionum doctrinam quam optimè cognitam habeas.

DE COPIOSA CONFIRMATIONE.

Copioſa confirmatio conſtat probationum generibus, congerie, Expolitione argumentorum, & confutatione ſententiæ cum noſtra pugnantis, de quibus ordine dicam.

DE GENERIBVS PROBATIONVM.

Probationum itaq; genus in Theologia eſt Tri-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

plex. Primum & tutiſſimum eſt, cum ex pronunciatis ſcripturæ claris & perſpicuis ducitur probatio. Vt parentes honorandi ſunt, quia quartum præceptum clarè & perſpicuè ſonat: Honora patrem tuum & matrem tuam. Item ex fide eſt iuſticia, & non ex operibus, quia uerbum Domini ſic pronunciat: Statuimus hominem iuſtificari fide abſq; operibus.

Secundum genus ratiocinatio eſt, quoties non ex claris dictis pronunciatur, ſed colligitur firma & immota conſequentia. Atq; hoc genus duplex eſt. Directum & obliquum. Directum quidem, cum ſimpliciter prima concluſione quod probandum eſt colligitur, quòd genus ſumitur à locis inuentionis: genere, ſpecie, definitione, cauſis, deſtinatis & adiunctis &c. Vt ſi quæratur an præceptores honorandi ſint, ex genere recte conclude: Omnes ſuperiores ſunt honorandi, ergo & præceptores. Obliquum uerò non ſimpliciter concludit quod probandum proponitur, ſed ex oppoſito colligit abſurdum, ex quo rurſus deſtruit antecedens, quo deſtructo ſequitur ueritas oppoſiti. Vt ſi ſuperiores non ſunt honorandi, neque parentes honorandi ſunt, ſed falſum hoc eſt, ergo & illud, conſequitur igitur ſuperiores honorandos eſſe. Tertium genus eſt infimum, quando exemplis nitimur eorum & teſtimonijs, qui in Eccleſia excelluiſſe uidentur, quod genus infringitur, ſi superiori-

rioris

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

rioribus probationibus deſtituitur. Proponamus & aliud exemplum. Sit quæſtio, Vtrum Chriſtus ſit Deus, Hoc primum probatur dicto, ſeu primo genere probationum. Nam 1. Iohan. 5. ſic dicitur de Chriſto, Hic eſt uerus Deus & uita æterna. Secundo ratiocinatione. Chriſtus fecit diuina opera propria potentia, & Chriſto tribuitur diuinus cultus, Ergo eſt Deus. Obliquo ductu. Si Chriſtus eſſet creatura tantum, Maledictus eſſet omnis qui in ipſum confideret. Sed iam uerbum Dei pronunciat beatos qui in illum confidunt, Ergo non creatura eſt, ſed uerus Deus. Tertio teſtimonium Eccleſiæ ut Symbolum Athanaſij et omnium piorum conſentientia, ſuffragia Chriſtum Deum eſſe teſtantur. Porrò hæc noſtra probationum diſtinctio nec ratione, nec exemplo caret. Ratio quidem hæc eſt. Quicquid probatur uel improbatur in rebus ſacris id neceſſe eſt ut fiat uel ſcripturæ, uel Eccleſiæ teſtimonio. Si ſcriptura id fit, erit alias expreſſo uerbo, unde primum genus naſcitur, alias incluſiue ſiue implicite, idq; uel in theſi uel in Hypotheſi, unde ſecundum genus probationum ſumitur. At ſi Eccleſiæ teſtimonio probatur aliquid tertium erit probandi genus. Exemplum uerò Pauli habemus, quem hoc triplici probationum genere, in ſuis ſcriptis uſum fuiſſe manifeſtum eſt. Quod ex fide ſit iuſticia dicto probat cum inquit: Iuſtus ex fide uiuit. Ratiocinatione: Si ex operi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

bus eſt iuſticia, Chriſtus fruſtra mortuus eſt. Hinc nunc ſequitur quod propoſuit ex fide eſſe iuſticiam. Exemplo. Credidit Abraham Deo & imputatum eſt ei ad iuſticiam. Item, Nos in Chriſtum credimus ut iuſtificaremur ex fide. Hæc genera ſi late diffunduntur, maxima futura eſt probationum copia, ſed adhibendus eſt tamen modus, ne copia ſit intempeſtiua atq; ideo faſtidium pareat.

DE CONGERIE.

Congeries hoc loco eſt, quando propoſitioni ſeu loco communi probando ſubijciuntur præcipuorum argumentorum capita, & quaſi in unum faſciculum congeruntur. Vt ſi hæc propoſitio tractanda eſſet. Legi diuinæ nemo ſuis uiribus ſatisfacere poteſt, poſſent ſequentia argumentorum capita, per congeriem in hunc modum ſubiungi, hoc enim experientia omnium hominum conuincit. Hoc ſaucia natura congemiſcens agnoſcit. Hoc uniuerſa ſcriptura clamitat. Hoc deniq; uictima filij Dei horrendis modis lacerati in patibulo crucis comprobat. Hoc modo Cicero propoſitioni ſubiungit argumentorum congeriem, quem in diſponendis argumentis doctiſsimi quiq; imitari ſolent. Cæterum tametſi Cicero interdum ab ultimo capite, expolitionem argumentorum in congerie poſitorum incipit, cui primum ſubiungit & poſtea pergit uſq; ad penultimum, quod ſit tracta-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

tione ultimum, tamen Theologo & concionatori tutius eſt ordinem in congérie poſitum in expolitione ſequi.

DE EXPOLITIONE.

Expolitio eſt per quam argumentum propoſitum confirmatur & exornatur. Conſtat autem copioſiſsima expolitio, propoſitione, ratione, ætiologia, exornatione & concluſione. Propoſitio eſt quæ argumenti caput aliquod proponit, tanquam confirmationis propoſitionem. Ratio probat propoſitionem, & hæc talis eſſe debet ut ſit minor ſyllogiſmi. Ætiologia, rationis cauſam addit, & talem eſſe conuenit, ut uel maior ſyllogiſmi, uel eius probatio ſit, Atq; ita ex propoſitione, ratione & Ætiologia fit ſyllogiſmus integer, ſed ordine inuerſo. Poſt Ætiologiam ſequetur exornatio, quæ ſumenda ex à ſententijs, comparatis contrarijs, ſimilibus exemplis. Poſtrema erit concluſio, quæ ſuperiorum ſummam colligit, & propoſitionem principalem concludit. Hæc expolitionis præcepta ſunt, nec pugnant quæ dixi cum illorum ſententia, qui ſeptem expolitionis partes numerarunt. Non enim eſt unum expolitionis genus, ſed ego id tantum delegi quod aptiſsimum nouitijs concionatoribus fore arbitrabar.

Cæterum ut præcepta expolitionis intelligantur, unum exemplum ſubijciam. Propoſui ſupra locum communem. Legi diuinæ nemo ſuis uiribus ſa

tiſfacere poteſt. Deinde huic loco quatuor probationum capita per congeriem ſubieci, quorum primum fuit quod experientia omnium hominum id uerum eſſe conuincat. Hoc caput ſit expolitionis propoſitio in hunc modum. Experientia omnium hominum conuincit, neminem legi Dei ſatisfacere. (Ratio) Omnes enim homines in ſeipſis facilè ſentiunt, quam procul abſint à Legis Dei perfecta & perpetua obedientia. Ætiologia. Vident enim legem Dei ſanctam & perfecte uiuendi regulam, & ſeipſos plane prophanos natura, & imbecilles. Exornatio à ſententia. Vſq; adeo uerum eſt quod Propheta clamitat, omnes iuſticias noſtras eſſe ueluti pannum menſtruatæ mulieris, quæ ſententia quomodo conſtaret, ſi experientia ullius hominis ſani diuerſum eſſet experta. Exornatio à comparatis. Quemadmodum.n. arbor cuius radix eſt putrida & uenenato ſucco infecta, nunquam fructus niſi uenenatos producit, Ita homo cuius cor peccati ueneno infectum exiſtit, nequaquam poteſt puram & integram obedientiam præſtare legi Dei. Exornatio ab exemplis. An non hoc fatetur ſanctus Abel in ſuo ſacrificio? Profecto ſic eſt. Nunquam enim Deus probaſſet Abelis ſacrificium, niſi Chriſtum promiſſum Sanctus ille uir agnouiſſet eum qui credentes iuſtificaret, & ſuum peccatum intellexiſſet, quo ſe impediri nouit, ut non potuerit legi Dei ſatisfacere. Nam

ſi pu-

ſi putauiſſet ſe legi Dei ſatisfacere poſſe, nunquam recte ſacrificaſſet, hoc eſt ſacrificio declaraſſet promiſſum ſemen eſſe legis completorem. Huc & Dauid locupletiſsimus teſtis adijciatur, qui ad Dominum clamans apertè fatetur non iuſtificari in conſpectu Dei ullum mortalium. Omnes enim declinaſſe et inutiles factos conqueritur etc. Concluſio. Cum igitur Dauidem teſtem habeamus, cum peccati uirus agnoſcamus, cum legis puritatem, et immundiciem noſtram contemplemur, quis quæſo niſi amens negabit ſe experiri ſuam in præſtanda obedientia legi Dei imbecillitatem & (ut ita dicam) ὀυπενίαν. In hoc exemplo utcunq; uidere eſt expolitionis uſum, quod ſi fuſius tractare inſtituiſſem, ſingulis partibus dilatatis & multiplicatis integra oratio uel ex hoc primo probationis capite fluxiſſet. Ad eundem modum reliqua tria capita in congerie poſita eſſent expedienda. Hinc non difficile iudicare poſſunt Studioſi Adoleſcentes, huius expolitionis eſſe ſummam utilitatem. Quare operæprecium facturi ſunt, ſi multum ſe in expolitionis tractatione exerceant. Hinc enim eam facultatem conſequentur, ut poſtea in ſerijs negocijs & ſacris concionibus hæc expolitionis præcepta, uel non cogitata dicentibus occurrant.

DE CONFVTATIONE.

Confutationis Methodus quæ conſtat propoſi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

tione, ſublatione, oppoſita propoſitione & ſolutione, ſupra eſt declarata & exemplis illuſtrata. Quare hic tantum admonebo auditores de loco confutationis.

Locus itaq; proprius confutationi aßignatur mox poſt confirmationem, quem tamen locum perpetuo nõ habet. Nam quoties alia ſententia quam noſtra, auditorum animos occupauit Exordium ſumi poteſt à confutatione, quam legem non ſolum Ariſtoteles & Cicero, uerumetiam Paulus ſequutus eſt in Epiſtola ad Romanos. Confirmaturus enim hanc propoſitionẽ, Quod iuſticia ſit ex fide, primum confutat Gentium & Iudæorum præiudicia. Gentium quidem quæ lege naturæ ſe iuſtos putabant. Iudæorum uero qui ex lege diuinitus ſibi tradita ſe iuſtos gloriabantur. Ex hac confutatione præiudiciorum dilabitur Paulus in propoſitionem, quam repetit primum, & poſtea iuſtam confirmationem ei ſubiungit. Hoc Pauli exemplum ſequendum iudico, quoties alia quam noſtra ſententia occupantur auditorum animi.

DE DIGRESSIONE.

Digreßionis præcepta ad quinq; momenta reuocari poſſunt, & ſunt locus, modus, materia, tempus & reditus à digreßione. De loco hoc obſeruandum eſt, quod digreßio probatæ alicui propoſitioni ſubijci debeat. Importuna enim digreßio eſt, quæ fit re nondum confirmata. Modus talis adhibendus

bendus eſt ne diſcentium memoriam interturbet moleſta prolixitate. Infœliciter enim docent, qui neglecta doctrina, leuiſsima aliqua affecti iniuria, integras horas declamitant in unum atq; alterum quem offendiſſe iudicant. Materia digreſsionis ad exhortationes, conſolationes & obiurgationes ſed non quaſuis pertinet. Talis enim debet eſſe digreſsionis materia, ut ſponte uideatur fluere ex doctrina, non accerſita aliunde. Niſi enim doctrinæ uis & natura, digreſsionis materiam offerat, fieri non poteſt ut ad ædificationem faciat. Hoc præceptum ideo diligentius obſeruandum eſt, quia non raro ab inexercitatis contra illud peccatur, non ſine uerbi Dei iniuria, & auditorum damno. Quarto loco tempus poſui, quod requirit neceſſariò digreſsionem. Quando enim auditores uel à doctrina abhorrent uel pigriores uidentur, uel puſillanimes exiſtunt, tum obiurgandi excitandi & conſolandi ſunt Reditus à digreſsione ſit non uiolentus, ſed uel finis eius ita aptetur, ut coëat cum ea parte orationis, unde digreſſum eſt, quod fieri uix poteſt, niſi uis doctrinæ digreſsionis materiam præbuat, uel aliquo ſchemate adhibito recurrat ad doctrinam. Cum primum Beatus Lutherus cœpit uindicare doctrinam Euangelij contra Papalem tyrannidem opus erat acrioribus ſtimulis, quare crebrior fuit in digreſsionibus, quemadmodum in ipſius ſcriptis uidere eſt, Nunc ue-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

ro cum doctrina firmata eſt, et redditus eſt Eccleſijs noſtris tranquillior ſtatus, parcius iſtis acrioribus ſtimulis utendum eſt.

Deinde quia neq; uocatio ſimilis, neq; autoritas omnium par eſt, cogitabunt nouitij concionatores ſuæ modeſtiæ eſſe rarius extra metas euagari. Cæterum ſi quis horum præceptorum de digreſſione exempla requirat, legat Epiſtolam ad Hebræos. Hæc enim una ingentem exemplorum ſyluam ſuppeditabit.

DE ARTIFICIOSA CONCLVSIONE.

Dixi ſupra qualis concluſio adhiberi debeat in ſingulorum argumentorum expolitione. Hic dicendum eſt de loci alicuius ſeu concionis integræ epilogo, in quo hæc ſunt obſeruanda. Primum una propoſitione repetendus eſt locus explicatus. Secundo inſtituenda eſt breuis enumeratio argumentorum, & maxime præcipuorum capitum. Tertio ſequatur illatio, in qua tria coniungi poſſunt, quæ tribus propoſitionibus abſoluenda ſunt. Quid doceat præſens locus, quid confutet, quid moneat. Quarto omnia ita ordinanda ſunt ut facilior ſit tranſitus in locum ſequentem, ſi plures explicandi reſtant. Vt explicato loco quem ſupra propoſui: Quod nemo ſuis uiribus, legi Dei ſatisfacere poßit, non incommoda foret hæc concluſio

(Loci

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

(Loci repetitio) Quis modo poſthac ſe ſuis uiribus legi Dei ſatisfacturum arbitrabitur? (Argumentorum enumeratio) cum non ſolum experientia reclamat, natura negat, ſcriptura paßim apertis teſtimonijs confutat uerumetiam uictima filij longe alíud docet (Illatio) Quare hic locus docet nos omnes noſtram imbecillitatem & peccatum, confutat iuſticiarios, qui legis iuſticiam iactant, monet nos omnes ut agnitis peccatis & imbecillitate noſtra confugiamus ad Chriſtum (Tranſitus) quem nobis offert Euangelium, de quo iam nobis dicendum eſt.

DE PARAENETICO CONCIONVM GENERE.

Explicato utcunq; primo concionum genere, quod quia in docendo uerſatur Didaſcalicum nominaui. Nunc ſequitur alterum genus paræneticum, quo ideo breuius tractabo, quia rarius ſolum & per ſe habetur. Didaſcalico enim ut plurimum admiſceri ſolet. Eſt autem paræneticũ genus, quod uel ſuademus, diſſuademuſue, uel conſolamur, uel obiurgamus auditorem. Hinc triplex concio parænetica exoritur, nimirum ſuaſoria, conſolatoria & obiurgatoria, de quibus ordine hæc exponenda ſunt. Primum definitio, deinde inuentio, tum tractatio, quibus breuißima ſubiungam exẽpla, quò præcepta facilius intelligantur.

DE

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

DE SVASORIA CONCIONE.

Suaſoria concio eſt, per quam ſuademus ad aliquid uel faciendum, uel ferendum, uel etiam omittendum.

Loci inuentionis in hoc genere præcipui ſunt hi. Neceßitas cauſæ, mandati, uocationis, utilitas priuata & publica, dignitas perſonæ & rei. Exempla, antiqua, recentia, Chriſtiana, Ethnica. Item parabolæ & γνῶμαι. Horum omnium probationes comprobationes & exornationes aſpergantur, & quemadmodum ſuprà admonui in Dialectica Methodo, admiſcendas eſſe digreßionis ſchemate Exhortationes, Conſolationes & obiurgationes, ita hic confirmatoria Methodo loci parænetici confirmari debent.

Porrò in tractatione quatuor concurrunt, occaſio, propoſitio, confirmatio & concluſio. Occaſio cauſas recitat paræneſeos. Propoſitio exaggeranda eſt & multiplicanda, ac ſubinde alijs atq; alijs uerbis & ſchematibus iteranda. Confirmatio petetur ex locis iam commemoratis, in qua confirmatione duo præterea ſpectanda ſunt, gradus & ſchema. Gradus facit ut gradatim à leuioribus & minoribus ad grauiora & maiora, deinde grauißima & maxima aſcendas, alioqui uileſcet paræneſis. Schema, non ſolum affectibus ſeruit, uerumetiam orationem acutiorem (ut ita dicam)

cam)

cam) reddit, ut penitus in auditorum animos pe-netret, atq; adeo ipſum cor totum poßideat. Huc Interrogatio, *Subiectio*, Exclamatio, Admiratio, Dubitatio, Occupatio, Hypotypoſis, Dialogiſmus, ἀπορεῖα *& huius generis alia, quæ à* Rhetoribus *nominantur & explicantur, referri debent.* Con-*cluſio, quam quartam tractationis partem ſeci, nouis præceptis non indiget, ſed eodem modo confirmabitur, qui ſupra monſtratus eſt. Cæterum ut præceptorum uſus conſpiciatur exemplum u-nicum ſubiungam.*

EXEMPLVM SVASO-RIÆ CONCIONIS.

Occaſio) *Quia uideo multos tardiores ad uer bum* Dei *audiendum* (Propſitio) *Conſtitui breui-ter nos excitare ad uerbi cœleſtis amorem, quo im pellamur ad diligentius audiendam & conſeruan dam doctrinam de cœlo nobis allatam* (πάθος) *quam dolendum eſt mortales eſſe uſq; adeo ſuæ ſa-lutis immemores, ut ſtimulis indigeant, quo pro-perent eò, quo toto impetu ferri deberent* (Neceſ-ſitas cauſæ) *inde enim tantus torpor mentibus no-ſtris inſidet, quod non ut deberemus attendimus, quæ ſit uerbi cœleſtis neceßitas.*

An quiſquam omnium mortalium intelligere poterit uoluntatem Dei, *ſine ipſius uerbo?* Profe-*cto ſi ſapientia mundi, quemadmodum uerè dicit*

Pau-

Paulus, eſt ſtulticia coram Deo, fieri nequit ut Dei uoluntatem ſciamus, donec ſtulticiam carnis fuerimus ſequuti. (Neceßitas mandati) Excidiſſe ſane uidetur mentibus noſtris mandatum Dei patris, Cuius hæc uerba ſonant de cœlo, Hic eſt Filius meus dilectus hunc audite. Ipſe filius ſua uerba à ſuis audiri cupit, Oues meæ uocem meam audiunt. Vnde conſequitur eos qui aſpernantur uocem Chriſti, quam ſonat per miniſtros ſuos non eſſe oues ipſius. Spiritus ſanctus uoce Prophetarum & Apoſtolorum ad legem & teſtimonium inuitat.

Quis itaq; tu es qui mandatum æterni patris contemnis? Quis es qui filium pro te paſſum, inuitantem te ad audiendum ſuū uerbum aſpernaris? Quis es qui ſpiritus ſanctus imperium detrectas? (neceßitas uocationis) uſq; adeo obliti ſumus unde & quo uocati ſumus, Nonne per uerbum è tenebris Satanæ educti in admirabilem Dei lucem ſumus?

Hoc uerbum nos uocauit. Hoc uerbum nos Chriſtianos fecit, ſed nos interim adeo auguſti nominis obliti, ſalutis myſterium negligimus. (Vtilitas) Quod ſi hæc tam auguſta uocatio nos non mouet, profecto mouere deberet proprij commodi ratio, qua uel bruta animantia tangi animaduertimus. Sed quis poteſt ulla ratione humana uel angelica recitare ſaltem huius utilitatis, uel momenta

ta quædam, præſertim cum Paulus poſt Eſaiam dicat oculum hominis non uidiſſe, nec aurem audiuiſſe, nec aſcendiſſe in cor hominis, quæ Deus præparauit ijs qui ſe diligunt. Nec eſt quod quiſquam ſe ſomniet Deum diligere, qui uerba ipſius non audit, non meditatur, non confert inter ſeſe, ut myſterium in illis latens paulatim intelligat. Chriſtus,n. λόγος Dei æternus dicit: Qui diligit me ſermonem meum ſeruabit, & pater meus diliget eum. Huic dilectioni patris & filij maiora bona adiuncta ſunt, quam ut percipi poßint humano ingenio. Tametſi Paulus ſummam his uerbis complexus eſt. Euangelium eſt potentia Dei in ſalutem omni credenti. O ſtupidum hominem. O lapideum cor, quod tantam oblatam ſalutem ſpernit, reijcit, proterit. Vt proſpiciamus uentri, quid facimus? nonne artes diſcimus? nonne maria nauigamus? Nullum gelu fugimus, nullum æſtum auerſamur, nullo tempore turpemus, quo miſero uentri proſpiciatur.

His rebus interituris mouemur, & interim ſalutem noſtram relinquimus. Tanta eſt noſtra inſania, tanta peruerſitas et malicia, uſq; adeo ueneno illo Satanico infecti ſumus miſeri, quod libentius uelimus in ſceleribus noſtris mori, quã porrectam manum Dei apprehendere & ſaluari.

Verum ubi nihil aliud habemus agendum, tum uerbum Domini minori ſane reuerentia, quam olim

olim Eſopum ſuas fabulas recitantem audiuerunt triobulares ſerui, nos audimus. Vtinam hæc noſtra oſcitantia non eſſet euidens ſignum pœnæ noſtræ ingratitudinis (Dignitas *perſonæ & rei*) *Quis putaſſet unquam homines fore tam obliuioſos, ut ſtipulationis in baptiſmo peractæ obliuiſcerentur? Ibi enim inaugurantur Chriſti corpori, & eius membra redduntur, ut cum illo conſortes ſint cœleſtium bonorum, nec alia re quam fide (quæ ex auditu uerbi eſt) in corpore Chriſti permanere poſſumus.*

Hic *merito dubitauerit aliquis inſaniæ ne an ſtupiditati noſtræ aſcribatur, quod tantam dignitatem, quam habemus in corpore Chriſti, quod tantum cœleſtium bonorum theſaurum, quem poßidemus per Chriſtum, reijcimus terq; quaterq; ingratißimi* (Exempla) *Mirum eſt non reddi nos cautiores aliorum incommodo. Stupendum eſt non uenire nobis in mentem quod totus mundus ſemel* κατακλυσμῷ *perierit propter uerbi* Dei *contemptum.* Non *mouemur exemplis Sanctorum* Patriarcharum, Abelis, Seth, Enoch, Noe, *Abrahæ, atq; adeo plurimorum, qui nunc* Dei *iucundißimo aſpectu fruuntur in cœlis. Lætor inquit* Dauid *cum mihi dicitur in domum* Domini *eamus,* Sed *nos contra lætamur cum mundus nos ad uoluptates inuitat, quibus tamen ineſcamur, ut tandem in hamo hæreamus capti.*

Beatus

Beatus inquit idem Dauid, qui legem Dei meditatur die ac nocte. Sed nos(proh dolor)non ſecus à meditatione uerbi cœleſtis abhorremus, ac ſi omnia iſta quæ in uerbo proponuntur eſſent terriculamenta quædam puerorum.

Tomuri ſacerdotes Dodonæi nunquam è templis diſceſſerunt,qui tamen ſuperſtitionem Diabolicam,pro uerbo dei amplexi fuerant,nos nunquã aut raro templa intramus, qui tamen uerbo et teſtimonio multiplici, de noſtra religione edocti ſumus, ſed utinam edocti, utinam uere ſentiremus corde quod ore profitemur & titulo,quod ſi faceremus, nequaquam miniſterium uerbi tam peruicaciter contemneremus. Quid quæſo reſpondebis filio Dei, cum in extrema die ſua uulnera tibi oſtendet? Cum ſanguinis ſui crudeliter conculcati pedibus te accuſabit?Tunc uere tibi accidet,quod Dominus prædixit fore, ut præ pudore & iuſto Dei iudicio cum impia damnandorum turba,dicas montibus,Cadite ſuper nos, idq; ne intuearis in faciem filij Dei,quem hic contempſiſti,cuius uerbum hic abieciſti, cuius ſanguinem immaniter pedibus conculcaſti, quem expandentem ſanguine madentia brachia & cupientem te è medio mortis & è faucib.inferni eripere,ſpreuiſti miſer,uere miſer, ut quem iuſtus iudex niſi pœnitentiam egeris, æternis tenebris & carceribus traditurus eſt (Concluſio) Rogemus igitur Deum ut nos conuer tat,ut

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

conuerti poſsimus, ut nos ſuo ſpiritu excitet ad audiendum ſalutis uerbum, per quod uoluntatem Dei, & uerum cultum diſcere poſſumus, per quod tantæ utilitates ad nos adueniunt, per quod tot Patriarchæ, Prophetæ, Apoſtoli, Sancti, Martyres atq; alij pij plurimi ſalutem conſequuti ſunt, per quod recta uia in cœlum nobis monſtratur per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, cui cum Deo patre & Spiritu ſancto ſit laus, honor & gloria in ſecula ſeculorum Amen.

Hoc exemplum tractationis utcunq; monſtrat uſum locorum inuentionis, pauca Schemata interpoſui, frequentius propoſitionem attigi, nec ignoro longe infra rei dignitatem ſubſidere hanc meam exempli tractationem. Quare ſtudioſos hortor, ut dum licet ſe multum exerceant declamitando & ſcribendo, ut poſtea inſtructiores ad miniſterij ſacratiſsimi functionem accedant, quam Battologijs & garrulitate indocta conſpurcare flagitioſiſsimum eſt.

DE CONSOLATORIA CONCIONE.

Conſolatoria Concio eſt, in qua concionator afflictum hominem & luctantem ſub cruce erigit, ne impatientia uictus, ſuccumbat dolori.

Loci Conſolatorij ſunt hi præcipui & communes. Primus uoluntas patris cœleſtis. Secundus conditio.

ditio. Tertius promiſsio liberationis. Quartus Conformitatis Chriſti & membrorum eius neceſſitas. Quintus utilitas eaq; multiplex. Cruce enim præſumptio propriæ uirtutis euertitur, Hypocriſis detegitur, confidentia carnis excutitur, patientia exploratur, obedientia confirmatur, contemptus mundi naſcitur, humilitas inſtillatur, præteritus error corrigitur, futurum malum præcauetur, fides exercetur, ſpes in unum Deum reponi docetur. Plura de hac re lege in Locis Philippi. Tractatio conſtat occaſione, propoſitione, confirmatione & concluſione, nō ſecus atq; in ſuo ſuaſorio genere, cui affine eſt. Porrò quoniam utile eſt certam rationem tenere, accommodandi conſolationes, paucis ſubijciam Methodum conſolandi.

METHODVS CONSOLATIONIS ADHIBENDÆ.

Cæterum ne intempeſtiue & imperite adhibeatur conſolatio, diſtinguamus primum inter priuatam & publicam Conſolationem, deinde utriuſq; iuſtam formam præſcribamus. Priuatam uoco conſolationem, quæ uni fit preſſo aliquo dolore ſeu cruce. Communem appello, quæ tempore uel perſequutionis, uel plagæ alicuius diuinitus immiſſæ, toti fit cœtui. Sed de priuata prius dicetur in qua tria inuniuerſum obſeruanda mihi uidentur, Primum, quis ſit ille qui conſolatione erigen-

dus eſt. Secundum, quid ſit quod dolet. Tertium, præſenti dolori apta medicinæ accommodatio.

Qui dolet aut pius eſt, aut impius. Si pius, ſtatim indicata communi filiorum Dei ſorte, conſolationibus erigendus confortandus & fouendus eſt, idq; per locos ſupra commemoratos, et ualde utiliter 8. caput ad Rom. adduci poteſt. Sin impius, maiorem curam, ut in grauiori morbo adhibere neceſſe eſt. Talis enim non ſtatim erigendus eſt, ſed magis adhuc deijciendus eſt fulmine Legis Dei, & minis proterendus, donec ſuam agnouerit ſine hypocriſi impietatem, donec iram Dei in ſe concitatam intellexerit, donec clamauerit cum Manaſſe, ſe multis modis reum eſſe. Nam qui impio homini ſiue ægrotanti, ſiue alioqui aliqua calamitate preſſo, mox conſolationem accommodat, periculoſum, intempeſtiuum & lethale pharmacum adhibet, perinde enim facit ac medicus, qui foris uulnus ſanat, relicta intus ſanie, unde poſtea maius malum & mortiferum erumpit. Quare ut peritus medicus μότῳ inſerto prius elicit ſaniem, qua extracta, malagmate obducit uulnus, ita pius concionator, impij hominis hulcus legis comminatione tanget prius, ut agnitus morbus ſanari poſsit facilius. Vere enim dicitur ad ſanitatem primum gradum eſſe nouiſſe morbum.

Secundum quod in conſolationibus obſeruandum admonui, eſt res quæ dolorem adfert, ſeu id

quod

quod dolet, quod neceſſario examinandum iudico, propter medicamenti rectam accommodationem. Aliter enim erigendus eſt, qui ſua culpa ſibi malum accerſiuit, aliter cui aliena culpa malum illatum eſt. Nam ſi quis ſua ſibi culpa crucem accerſiuit, uti infamiam, paupertatem, morbum, mortem &c. non mox medicina ſeu conſolatio adhibenda eſt, niſi uideas reum ſerio peccatorum ſenſu tangi. Tum enim iſte peccatorum ſenſus confirmandus eſt uerbo Dei, & augendus ſi opus uidetur. Deinde ad conſolationes deſcendendum eſt. At ſi uel Hypocrita exiſtit, uel alioqui impius, tantiſper maledictio legis & ira Dei proponenda ſunt, donec & peccati ſui atrocitatem agnouerit, & illud ſibi ex animo dolore confeſſus fuerit. Quid ſi eò lege Dei ac minis adigi nequit, non eſt margarita proijcienda ante porcos. Contra autem ſi perductus fuerit reus in ſui cognitionem, & uero doloris ſenſu ob peccatum admiſſum tangatur, tum demum arte medicina adhibenda eſt, & exponenda ſunt ordine hæc tria, lapſus primum, Deinde pœna, tum finis utriuſq;.

Lapſum ex eo primum proueniſſe docendus eſt, quod timorem Dei abiecerit, idq; confirmari poteſt commode & copioſe ex primo ad Rom: capite. Deinde quod iam in ipſum facilius tanquam in inermem, inſidiæ diaboli, uitium carnis & improbitas mundi præualere potuerint. His cauſis

lapſus indicatis & confirmatis. Secundo loco pœnam oſtendere oportet, nequaquam parem eſſe delicto commiſſo, ſed eſſe teſtimonium duarum diuerſiſsimarum rerum, nimirum iræ Dei & eiuſdem paterni fauoris & clementiæ. Iræ quidem ſi non egerit reus pœnitentiam, & non ſiuerit ſe emendari uirga Dei. Paterni uero fauoris & clementiæ, ſi correptus emendetur plaga, & ad pœnitentiæ portum confugerit. Poſt hæc tertio loco finis cum lapſus, tum pœnæ exponendus eſt. Lapſus quidem ut poſthac ſit cautior. Pœnæ uero quod ſingulari conſilio Dei (cum interim multis impijs & facinoroſis parcitur) ſit caſtigatus, non ut pereat, ſed ut habeat paratum teſtimonium paterni fauoris erga ſe. Verum quia hoc difficilius perſuadetur laboranti ſub cruce, teſtimonia & exempla ex uerbo Dei clàra et perſpicua producenda ſunt. Teſtimonia quidem qualia ſunt hæc: Paulus 1. Cor. 11. dicit, rebus aduerſis nos à Domino corripi, ne cum hoc mundo damnemur. Vide finem crucis eſſe ne damnemur, ſi ſcilicet admoniti cruce egerimus pœnitentiam. Deinde Prouerb. 16. Fili mi, inquit Salomon, ne reſpuas correptionem Domini, neq; afficiaris tædio cum ab eo argueris, quem enim diligit Deus corripit, & quem uelut pater filium amplectitur. Autor Epiſtolæ ad Hebræos cap. 12. dicit nos ſpurios eſſe non filios, ſi extra diſciplimam ſumus. Huiuſmodi loci & ſimi-

ſimiles aptiſsimi ſunt, quibus animus rei iam pœnitentis erigi poteſt, ut iam pœnam qualemcunq; ſufferre, tanquam præſtiturus Deo obedientiam, uelit Exempla uero ſint Manaſſes, Dauid, Soror Moſis, Rex Vſias, populus in captiuitatem abductus & plurimi alij, qui ob certa peccata puniti ſunt, & poſtea per pœnitentiam ſunt reuerſi. Inſigne præ alijs Latronis exemplum eſt, qui præclarum patientiæ & fidei exemplum edidit. Hic non ideo putauit ſe abiectum, quia morte iſta infami erat ob ſcelera ſua afficiendus, ſed ſpe in Chriſtum collocata, patienter commeritam pœnam ſubijt. Poſt huiuſmodi teſtimonia & exempla (quibus patefacienda ſunt iudicia Dei conferendo mores noſtrorum hominum, cum priſtini populi moribus. Deus enim ſibi perpetuo ſimilis eſt, ſiue pœnam, ſiue miſericordiam reſpicias) poſſunt addi locos communes ſupra cõmemorati.

Porrò ſi aliena culpa illatum eſt quod dolet, ea ratio in conſolationis accommodatione ſequenda eſt, quam in publica conſolatione oſtenſurus ſum, de qua nunc dicendum eſt.

Publica igitur conſolatio ut recte inſtituatur, tria ſunt obſeruanda. Primum, unde calamitas publica. Secundum, quæ cauſæ. Tertium, conſolationis accommodatio, pro calamitatis & cauſarum diuerſitate. Calamitas igitur uel eſt θεήλατος, id eſt diuinitus immiſſa, uel ab hoſtibus noſtræ

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

Reipub: illata. Si eſt à Deo calamitas, ut peſtis, annonæ caritas, ſiccitates, tempeſtates, cauſæ non ſunt extra nos quærendæ ſed domi noſtræ, ſunt enim peccata ſingulorum communium calamitatum cauſæ, & ſæpe ob unius culpam integra Reſpublica plectitur, cuius rei teſtes ſunt Acham, Dauid, Oedipus & alij multi, qui ſceleribus publicam calamitatem accerſiuerunt. Hic non eſt difficile accõmodare conſolationem, ſi exẽpla ſanctorum Prophetarum ſequi ualuerimus. Horum enim exempla quid faciendum ſit mouent. Hi enim primum conſueuerunt publice taxare ſcelera, eaque triplicia, deſertionem Dei, Hypocriſin, iniuriam proximi & horum genera quæ potißimum in populo graſſari uidentur, exempla paßim extant in Propheticis ſcriptis. Deinde publice inuitare ſolebant totum cœtum ad ſeriam pœnitentiam, ieiunium & orationem. Vtriuſq; rei exempla his annis aliquot inſignia, ad mandatum Sereniſsimi Regis noſtri, edita ſunt, à miniſtris noſtrarum Eccleſiarum, non ſine fructu & mitigatione pœnarum commeritarum. Poſtremo admonere conſueuerunt Prophetæ eos, quos præ alijs ſceleribus contaminatos animaduerterunt, noſtris miniſtris uerbi exemplum relinquentes, ut eos priuatim admoneant, corripiant & emendent, quos animaduertunt ſua idolatria, ſuis uſuris, adulterijs, tyrannide, fraudibus, auaritia &c. Reipub: toti pœnam accerſe-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

cerſere, hoc pacto, Tyreſias tametſi Ethnicus ſacerdos Oedipum tyrannum, ob cuius ſcelus Thebana Reſpub. peſte puniebatur, ad duram pœnitentiam reuocauit. Hoc modo Eſaias & Ieremias Reges ſuorum temporum caſtigauerunt, eiſq; imputauerunt communes calamitates. Et ſciri debent miniſtri uerbi hanc non infirmam partem eſſe ſui muneris, quam ſi negligunt uel metu uel ignauia, graues pœnas Deo daturi ſunt, quemadmodum habet comminatio apud Ezechielem & alibi. Sin autem ab hominibus uenit, ſiue priuata ſiue publica calamitas, id fit uel propter iuſticiam, uel non. Si propter iuſticiam conſolatio ſtatim adhibenda eſt à communi ſorte filiorum Dei in hoc mundo, et oſtendendum quanto honore nos dignetur Deus, quod ita nos peculiari ſuæ militiæ nota inſignit, unde Apoſtoli plagis affecti, gaudent quod digni habiti ſint pro nomine Chriſti contumeliam pati. Hæc enim ſpecies crucis fidelium maximæ propria eſt, qua uult Chriſtus in nobis glorificari, quemadmodum Petrus docet prioris Epiſtolæ cap. 4. Porrò ſi non propter iuſticiam nobis ab hominibus calamitas publica inducitur, cauſæ in nobis ipſis quærendæ ſunt, & quemadmodum ſupra explicatū eſt, ubi dictum eſt de cruce diuinitus illata, conſolatio adhibenda eſt. Ex his puto conſtare qua ratione & uia cum priuatæ tum publicæ conſolationes adhibendæ ſunt.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

LIBER
DE OBIVRGATORIA CONCIONE.

Concio obiurgatoria eſt, in qua uel ceſſantem, uel delinquentē, uel etiam cōtumacem auditorem obiurgat Eccleſiaſtices, Cuius finis debet eſſe correctio, & emendatio eius qui obiurgatur. In hac ſpectentur potiſſimum hi loci: Primus turpitudo rei perpetratæ. Secundus, adiuncta, ut ſunt mala cōſcientia, periculum reiectionis & metus impendentis iudicij Dei, ac præſentium æternarumq; pœnarum. Tertius, Dignitatis perſonæ & turpitudinis rei collatio. Quartus, Exempla. Quintus, Connexa perſonæ, ut Chriſtus caput & Rex noſter, Eccleſia quæ eſt patria ſpiritualis, corpus noſtrum quod dedicatum eſt Deo, ut ſit templum Dei, Huc Reſpublica domus, familia &c. referantur.

Dum hos locos enumero, non ſentio omnes in quauis obiurgatione adhibendos eſſe, ſed nunc hos nunc illos prout prudens concionator uiderit utile fore. Exemplum petatur primæ Corinth. 6. Vbi fornicarios obiurgat Paulus. Porrò tractationis Methodus non diſſimilis eſt tractationi exhortatoriæ. Quare non opus eſſe iudico exemplum adſcribere, præſertim cum loci ſint perſpicui & notum ſit ſingula confirmatoria Methodo probanda, comprobanda & exornanda eſſe. Verum hic duo adijcienda duxi. Prius quod animus obiur-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

gandi præmolliendus ſit ad obiurgationes patienter audiendas, id quod fieri poteſt commode ſi miniſter officium ſuum erga reum declaret, & publicam neceſſitatem ſibi impoſitam ut id faciat oſtendat, ne putetur obiurgatio proficiſci ex aliquo prauo affectu. Sic Paulus præmolliuit Corinthiorum animos ante acerbiorem obiurgationem. Poſterius ut intermiſceantur conditiones pœnitentiæ, ne quis aſperiori obiurgatione fractus, animum deſpondeat, uel mortem ſibi conciſcat.

Hæc ſunt honeſti auditores, quæ iudicaui indicanda eſſe nouis concionatoribus, & ſpero, niſi me ualde fallit opinio, adoleſcentes non parum iuuari poſſe indicatione huius Methodi. Sunt autem præcepta omnia quæ à me recitata ſunt ex Dialecticorum & Rhetorum fontibus deſumpta, & accommodata ad uſum Eccleſiaſticum, utilia cum in Sacrorum ſcriptorum enarratione, tum in ſacris concionibus formandis, quibus ſi ſe regi patiantur adoleſcentes, non dubito ijs polliceri faciliorem in ſtudijs Theologicis & concionibus formandis progreſſum. Cæterum quia non ſatis eſt apte inueniſſe, & prudenter ordinaſſe ea quæ dicturi ſumus, niſi fœlix adſit memoria, uolo ueluti Coronidem huic Methodo adijcere pauca de memoria, idque non ueterum more (qui imagines & ſigna commiſcebantur, quæ eſſent quaſi memoriæ, ἐπισήλια quædam, hanc enim ſubtilitatem

liben-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

libenter illis relinquo) Sed ea tantummodo colligam, quibus ſe iuuari intelligant Studioſi in ediſcendis concionibus.

DE MEMORIA.

Duplicem iuuandæ memoriæ rationem inſtituamus, quarum prior quidem artificioſior, Poſterior uero rudior erit. Artificioſior illa cõſtabit duabus rebus, ordine nimirũ & numero. His enim conſtat artes & tradi & percipi. Nam ut ordo quæq; ſuo loco collocat, initia, progreßiones & metas conſiderat, ita numerus res rerumq; momenta metitur. Quoniam igitur Methodus quam tradidi rerum ordinem monſtrat, ac quaſi numerat partes, optima erit ediſcendi uia eundem ordinem mentis acie aſpicere, fieri enim non poteſt, ut qui perite ordinem rerum inſtituit, ac rerum puncta obſeruauit, et ueluti numerauit, quin eandem facile mente retineat, ac quaſi depoſitum ab eadem repoſcat dicturus. Vnde ridiculum uideri poſſet, aliam ediſcendi rationem præſcribere, præſertim hominibus qui in artib. dicendi inſtituti & exercitati ſunt. Verũ tametſi hæc ita reuera ſe habeant, non tamen ſtatim ab omnibus percipiuntur. Quapropter ut diſtinctius hæc intelligantur, & ad uſum concionatorum propius accommodentur totam hanc rationem ediſcendi, quam dixi in ordine & numero poſitam eſſe, in quatuor membra ſiue præcepta diſtribuam. Primum ſit, ut rem exa-

cte intelligat, menteq; totius rei ſummariam quandam comprehenſionem teneat concionaturus. Secundum membrum, ut locos, hoc eſt κεφάλαια (ut Græci uocant) in numerato habeat. Tertium membrum, ut locorum tractandorum ſectiones faciat, quas certo numero complecti neceſſe eſt. Et ſi carmine aliquo ad id parato fiat, non erit inutile ut ſi uſus legis explicandus eſſet. Primum ternam ſectionem non incommode faceret, quam complecti poßit hoc uerſiculo:

Inſtruit & damnat ſontes, docet atq; renatos.

Et quia prima pars huius ſectionis plures habet particulas & cauſas, poſſet & eas hoc uerſu complecti:

Mandatum, pœnæ, pax publica, dux ad Ieſum.

His enim quatuor pædagogicus uſus legis abſoluitur, Ad eundem modum de alijs duabus partibus inſtitui poſſunt uerſiculi. Veram Legis meditationē Doctor PETRVS PALLADIVS Epiſcopus noſter uigilantißimus, ac de Eccleſijs Danicis, Noruegijs & Islandicis optime meritus, hoc carmine complexus eſt:

> Lex quid eram, quid ſum, quid ero, per quem manifeſtat.

Quartum membrum ſit, ut certis in locis digreßiones in minas, conſolationes, & exhortationes collocentur, ne digrediendo memoria impediatur et abſtrahatur dicturus à re propoſita, quod

ple-

plerumq; uſu uenire ſolet ijs, qui hoc præceptum non obſeruant. Vbi autem iuxta hæc quatuor præcepta concionaturus orationem ordinauerit, ac ueluti numerauerit, ad ediſcendum ſe accingat iuxta diſpoſitionis ordinem. Ac primo loco mandetur memoriæ ſummaria comprehenſio, ut quæ primo loco recitanda eſt. Deinde loci ſeu capita ſeorſim. Tum locorum tractatio cum ſuis ſectionibus, ac ſectionum particulis. Hanc rationem ediſcendi optimam eſſe non dubito, quam haud dubie omnes docti ſequuntur.

Porrò poſterior ratio, quam dixi rudiorem eſſe hominibus indoctis, qui artem dicendi non degustarunt utilis eſt, & hæc ſiue notis numerorum, ſiue literis inſtituatur perinde eſt, & fieri poteſt in hunc modum.

Primum ea quæ uult ediſcere artium rudis concionator, diſtinguat primum notis numerorum, aut literis ſingulis. Deinde repetendo uideat quid apud ſingulas notas ſiue literas depoſuerit. Poſtremo ediſcat iuxta diſtinctiones factas, & à ſingulis notis ſiue literis tanquam depoſitum repetat, quod illis antea commiſerat.

Non parum profuerit, ſi primum concionem deſcribat, & deinde iuxta præſcriptas regulas diſtinguat & ediſcat, facilis enim mens tenet, quod manus antea notauerat.

Τῷ πόνῳ ἀποκρίνοιτο ἄρ᾽ ἡ τυχὴ.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

VITEBERGAE

EXCVDEBAT IOHANNES CRATO.

ANNO M. D. LIX.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 827 8° copy 3